

11 20
KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 2 (185)
MÄRTS/APRILL
1 9 3 6

SISUKORD

	Lhk.
<i>J. Laube</i> — NSV Liidu rahvamajandusest, riigi eelarvest ja nõukogude rubla kindlustamisest	1
<i>E. Kalk</i> — Nõukogude Liidu sotsialistlikust tööstusest	6
<i>N. Timson</i> — Imperialistide sõjapoliitika ja ähvardavad sõjakolled .	11
<i>R. Vakman</i> — Kapitalide emissioon käesolevas kapitalistlikus majanduskriisis	22
<i>H. Pöggelmann</i> — Rahvuslusest, rahvast, kultuurist	28
<i>N. Jürisson</i> — Vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse hävitamisest	36
<i>H. P.</i> Yrjö Sirola	45
Valge Eesti elupäevad. Jaanuarikuu kroonika	47

KLASSIVÕITLUS

Nr. 2 (185)

Märts-aprill

1936

J. Laube

NSV Liidu rahvamajandusest, riigi eelarvest ja nõukogude rubla kindlustamisest

Möödunud 1935 aasta saavutuste hulgast majanduslikul väerinnal on suurema tähtsusega — kaardisüsteemi ärakaotamine kõikide kaupade alal ja kasuga töötamise (rentabiliteedi) põhimõtte maksmapanek rasketööstuses. Makejevi linna Kirovi nimelise metallurgiatehase eeskujul hakkas suurem hulk N. Liidu metallitehaseid seda ellu viima, mida sm Stalin 1936. aastal nõudis: „sisendada ja kindlustada isetasuvust, tõsta tööstuse sisemist kuhjumist — niisugune on ülesanne“. Väga selgelt pildistab isetasuvuse põhimõtte süvenemist meie majanduses sotsialistliku kuhjumise ja kasusummade tõus. Kui meie tööstus, põllumajandus, veondus, kaubandus jne 1934 aastal ainult 6400 miljoni rubla kasu andis, siis kasvas see summa 1935 aastal 7800 mln. rublani. Kasuga töötamise põhimõtte süvenemine andis meie riigikassale kasudest üle 200 mln. rubla rohkem maksu kui plaanis oli ette nähtud. Kasuga töötamisele üleminekule aitas tugevasti kaasa kaartide ärakaotamine. Tööpalk muutus mõjuvamaks tööviljakuse tõstmise õhutajaks ja korraldajaks. Stahaanovlik liikumine, mis möödunud aasta lõpul laia ulatuse võttis, ja mis kõige tähtsamaks ja suuremaks saavutuseks on sotsialismi ülesehituse väerinnal, andis meie majanduse arenemisele veel suurema, ennenägemata mõjuva tõuke. Stahaanovlased ise saavad oma revolutsiooniliku tööstusest kõrge tasu, sest peaaegu kõikidel stahaanovlastel tõusis palk vähemaltkaks, kolm korda; aga ka *kõik teised* — mitte-stahaanovlased — Nõukogude Liidu töötajad saavad stahaanovlikust liikumisest kasu, — valmistatakse miljoniteid tonne rohkem, kui plaanis ette nähtud, malmi, terast, kivi- sütt, suhkrut, seepi jne, jne. Kaubaläbikäik ületas 1935 aastal plaani, mis oli

kavatsetud teise viisaastaku viimasel aastal täita, nimelt 80 miljardi rubla. Kapitalistlikus korras puudub — vastuolude tagajärjel, mis valitsevad valmistuse ja tarvituse vahel — plaanikindlus ja kooskõla raha- ja kaubaläbikäigu vahel. Tööraha rahalised sissetulekud — tööpalk —, mis Karl Marxi õpetuse järgi kapitalistlikus ühiskonnas langemise tendentsi näitavad, on alati vastuolus turule ilmuva kauba hulgaga. Meil aga, Nõukogude Liidus, sotsialistlikus süsteemis, vastab kaubaläbikäigu kasvule — ostjate, töötavate hulkade, rahaliste sissetulekute juurdekasv. 1935 aastal kasvas kaubaläbikäik 32% võrd, kolhoosnikkude rahalised sissetulekud — 60% võrd, tööliste ja teenijate palgafond — 27% võrd. 1936 aastal on kavatsus kaubaläbikäiku kuni 100 miljardi rublani laiendada, vastavalt peavad kasvama ka rahva rahalised sissetulekud 101,6-st kuni 118,3 mlrd. rublani. Ühes kaardisüsteemiga kadusid ka kinnised kauplused ja kaupade tagavarad, mida ainult teatud tarvitaja-ringkondadele jaotati või teatud otstarbeks kasutati, kadus saadustega tasumaksimine vilja kokkuostmisel, metsatööl, metsamaterjalide väljaveol jne. Kaupadega ja saadustega tasumise vahekorrad asemele astusid rahalised vahekorrad. Raha on tarvis põhjani ära kasutada, et raha abil sotsialismi hoone üles ehitada. Raha abil — preemiade näol suhkrupeetide, lina ja puuvilla kokkuostmisel — jõudsimme möödunud aastal niikaugele, et kõik oma kokkuostmise plaanid ületasime ja sajad ning tuhanded kolhoosid *miljonärideks* said. Jah — miljonärideks, sest nende sissetulekuid võis miljonitega rehkendada. Tadshikistani, endise tsaari-asumaa, kolhoosnikud andsid 1935 a. keskmiselt talu peale 262 rubla hoiule. Kolhoosid on üle kogu Nõukogude

Liidu üle miljardi rubla riigipanga osakondadesse hoiule pannud. Uus seadus, mis alles hiljuti välja kuulutati (11/II-36 a.), paneb maksma preemiate põhimõtte ka nisu kokkuostmises. Kolhoos saab iga tsentneri nisu eest, mis ta riigile üle plaani müüb, preemiat, juurdemaksu, ja nimelt 10%, kui üle plaani müüdava nisu kogu ulatab 10—50 tsentnerini, suuremalt kogult tõuseb juurdemaksu protsent, ja kui kolhoos üle 1000 tsentneri üle plaani müüb, saab ta juurdemaksu 100% ulatuses (s. o. kahekordse hinnaga).

See seadus saab suurt osa mängima kolhooside võitluses kõrge viljasaagi eest, kuid ta saab olema ka võimsaks hoovaks kolhoosnikkude rahaliste sissetulekute suurendamisel. Praegu on kolhoosidel, nagu ülemal nimetasime, riigipangas hoiul miljard rubla, ja pangal on paarsada tuhat uut ausat klienti, kelle arv edaspidi veelgi kasvab.

Rahamajanduse laiendamine nõudis riigipangalt suurt tööd. Oli tarvis rahuldada krediidiga neid tööstuse-ettevõtteid, kes plaani ületasid, oli tarvis laiemalt laenusid välja anda ka kaubanduse-organisatsioonidele. Tuleb fähendada, et riigipank selle ülesande mõõdnud aastal rahuloldavalt täitis, suurendades laenude summa 26,6 mlrd. rublani.

Kui võrrelda seda summat krediteerimise (laenuandmise) võimalustega mõõdnud viie aasta vältel, siis saame järgmise pildi:

1930 a.	4639,5 mln. rbl.	1934 a.	14221,9 mln. rbl.
1931 a.	5657,5 " "	1935 a.	17400,0 " "
1932 a.	10306,4 " "	1936 a.	26600,0 " "
1933 a.	10381,2 " "		

Kasvas ka krediidi-distsipliin: palju vähem oli juhtumeid, kus laenuid tähtjaks tasumata jäid. Isegi niisugused asutused, nagu põllumajanduses masina- ja traktori-jaamad, kellel harilikult suured summad tasumata jäid, ei võlgnenud tänavu esimeseks jaanuariks pangale kopikatki. Niisamasugune lugu on metsaparvetusega, mille võlg — 710 miljoni rubla — esimeseks jaanuariks täielikult tasatud oli. Rahamajanduse laienemisest kõnelevad ka järgnevad arvud: riigipanga rahaline läbikäik, mis võtab oma alla 80% kogu panganduse rahaläbikäigust, tegi 1935 aastal välja 162 miljardi rubla. Iga rubla käis 1935 a. ringi 9,3 korda, 1934 aastal ainult kaheksa korda. See on üheks tähtsamaks tõestuseks, et meie tshervontsi kurss tõuseb, ta ostuvõime suureneb. Nõukogude rubla autoriteedi tõusu tõestab ka hoiusummade arv riigi hoiukassades. Esimese viisaastaku viimasel aastal (1/I-1932) oli riigi hoiukas-

sas hoiul — 729 miljoni rubla, 1. jaanuariks 1936 aastal oli hoiusummade ülejääk tõusnud 2460 mln. rublani — kasv seega rohkem kui kolm korda.

Nõukogude valitsus ei määra ega kindlusta nõukogude rahakurssi mitte, nagu kapitalistlikud maad teevad, kullatagavara-dega, vaid „meie rubla kindlustab kõigepealt riigi käes olev määratusuur kaupade hulk, mis kindlate hindadega müügile lastakse“ (Stalin). Meie rubla ostuvõime ole-neb sellest kaupade hulgast ja hinnast, millega need kaubad turule lähevad. Kaupade hindade kujunemine omakorda ei ole meil aga stüühiline, nagu kodanlistes riikides, vaid nõukogude kauba hind määratakse plaanikindlalt proletariaadi diktatuuri valitsuseasutuste poolt, kuigi mitte vabavoliliselt, sest ka meie ei ole täiesti sõltumata kõikidest teistest rahvamajanduse nähtustest. Vastupidi, kaubahinnas on mitmesuguste poliitiliste ja majanduslikkude probleemide sõlmpunkt. Nagu teada, on kauba väljamüügi hinnas arvesse võetud (kalkuleeritud) ka riigi sotsialistlik kuhjumine — kasu ja läbikäigumaksu näol; meie kaubahinnas on poliitiliselt arvestatud ka vahakord, sideme kindlustamine maa ja linna vahel. Suure tähtsusega on kaubahinna määramisel ka kauba hulk. Kui on kaupa vähe, kuhjumise summa väike, ja kaup läheb odava hinnaga müügile, siis on niisugune kaup ühe päevaga turult kadunud. Juba mõõdnud aastal jõudsimme meie teatud kaupade valmistamisega niikaugele, et võisime tugevasti hinda alandada¹, võisime laiendada kaupade läbimüüki. Näiteks, suhkruvalmistamise ületasime tsariaegse Venemaa toodangu ligi kaks korda ja oleme nüüd sel alal esimesel kohal maailmas. Niisama jõudsimme kalanduse toodangu poolest Jaapani järgmiseks ja tõusime sel alal teisele kohale maailmas. Suured saavutused on meil ka teiste toiduainete valmistuses, nagu vorstid, juust, liha, konservid jne.

Kaubahulga tõus, mille tarvitaja on ainult töörahvas, sest kapitalistlikud ollused on meil peaaegu kõik kaotatud, on meie nõukogu rubla edasise veel suurema kindlustamise kõige tähtsamaks tingimuseks. 1936 aastal, nagu teisel viisaastakul tervelt, peame oma raha vahetpidamata ikka rohkem ja rohkem kindlustama. Materiaalne alus selleks on meie kaubavalmistuse programmis. Otsekohe ja esimeses järjekorras mõjub rahakursi kindlustamisele laialiste tarvitus-

¹ Riigi- ja kooperatiivkauplustes on teise viisaastaku kolme aasta jooksul hindasid alandatud 5 miljardi rubla ulatuses.

kaupade hulk. 1936 aasta programm, võrreldes eelmise aastaga, on sellel alal järgmine:

	1935 a.	1936 a.
Kergetööstus tervelt (miljard. rublades)	10,9	12,6
Seal hulgas:		
Puuvillartie (mln. meetrit)	2632	3215
Linane riie (mln. meetrit)	213	326
Jalanõud (mln. paari)	84,8	103,6
Toiduainete-tööstus (miljard. rublades)	9,2	11,9
Seal hulgas:		
Suhkur (mln. puuda)	142	150
Kala (tuh. tonni)	1550	1714
Liha (tuh. tonni)	533	650
Vorsti (tuh. tonni)	111	170

Peale selle saadab rasketööstus mitmesugust laialt tarvitavat metallkaupa 1,5 mlrd. rubla väärtuses müügile.

Muidugi on õigus, et tarvitaja rubla ostuvõime kasvu kohe tunneb, kui läheb magasiini midagi ostma, ja pealiskaudselt paistab, nagu olekski ainult kerge- ja toiduainete-tööstuses kõik põhjused ja tingimused rubla kindlustamiseks. Tegelikult aga on meie riigieelarve niisugune hoov valitsuse käes, mis lubab metalli hinna alandamise — stahaanovliku töö tagajärjel — kergesti üle kanda leiva ja mõnede teiste produktide hindade alandamisele. Sellepärast on täiesti õige kinnitada, et *iga stahaanovlane, ükskõik kas ta söekaevanduses, masinaehituse tehases või leivavabrikus töötab, kui tema tööviljakuse tõstmise tagajärjel vähenevad ettevõtte kulud ja alaneb omahind, — kindlustab meie rubla kurssi, loob tingimused edasiseks kaubahindade alandamiseks.*

Rahvasissetulekute ümberjaotamise alal on tegemist miljardite rubladega, ja see, kuidas see ümberjaotus sünnib, on väga tähtis nõukogu rubla kindlustamises. Riiklik eelarve on, sm Molotovi sõnade järgi, niisuguseks sõlmpunktiks, kuhu kokku jooksevad kõik rahvamajanduse harud. Nõukogude Liidu riikliku ja osariikide ning kohalikkude eelarvete täitmisega on väga ja väga seotud raha ostujõu kindlustamine. Küsimuse selgitamiseks tuleb *Nõukogude*

Liidu 1936 aasta riigieelarve ligemale analüüsimisele võtta.

Kapitalistlikkude riikide eelarved tuginevad harilikult oma tulude osas *maksudele*, mida peamiselt töolistelt ja talupoegadelt välja pigistatakse. Nii näiteks annavad mitmesugused maksud Eesti riigieelarves 1935-36 a. 43,9 mln. kr. ehk 63% kogu riigissetulekust, kaudsed maksud, mis eriti töörahvast rõhuvad, seal hulgas 19,7 mln. kr. ehk 28,3%. Kulude osas seisavad esikohal väljaminekud sõjaväe peale, s. o. sõja ettevalmistuseks (Eesti eelarves, näit., 26% — avalikke sõjalisi kulusid), siis riikliku valitsemisaparaadi, politsei ja salapolitsei ülevõlpidamine ning riigi poolt kapitalistidele antav rahaline toetus. Printsipiaalselt teist iseloomu kannab Nõukogude Liidu riiklik eelarve. Põhituludeks on siin — ühiskondlustatud majanduse sissetulekud. Nende hulgas on suurema tähtsusega läbikäigumaks ja maks kasudest. Sisulikult on mõlemad maksud sotsialistliku kuhjumise vormid, vahe on tehtud selleks, et süvendada isetasuvuse põhimõtet majanduses, milleks tarvis on üks osa sotsialistlikku kuhjumist — kasu — ettevõtete korraldusse jätta. Tänavu annab ühiskondlustatud majapidamisosa riigi tuludes — 90%. Läbikäigumaksu summa ulatab 62 690 mln. rublani, mis üle 10 miljardi rubla rohkem välja teeb kui möödunud aastal. See kasv ei tule mitte ei maksumüüri tõstmisest ega hindade kõrgendamisest, vaid ainult kaubavalmistuse ja kaubaläbimüügi laienemisest. Kaubaläbimüük tõuseb meil tänavu, nagu nimetasime, 100 mlrd. rublani, mis kindlustab riigieelarve plaanis ettenähtud suured tulud.

Riiklik sissetulek ettevõtete kasudest kasvab rohkem kui läbikäigumaks, sest kasvab ju ka kasude summa ise. Möödunud aasta kogu kasude summast, — 7,8 mlrd. rbl. — laekus riigile maksudena 1941 mln. rubla, 1936 aastal on ette nähtud 11,3 miljardi kasu, millest riigikassasse peab laekuma 3188 mln. rubla. Kõige suurema summa maksab rasketööstus (kasuga töötamise ehk rentabiliteedi kindlustamise tagajärg!), siis toiduainete tööstus. Kaubandus ja veondus maksavad tänavu vähem kui 1935 a., sest nende „kasudest“ läheb palju kuludeks, et magasiine kultuurseks muuta, ning reisijate eest paremini hoolitseda. Riigi krediitasutused, kelle tegevus eriti uue klientuuri juurdetulekuga, aga ka üldise majandusliku tõusuga laieneb, maksavad riigieelarve korras 423 mln. rbl., see on 100 mln. rubla võrd rohkem kui 1935 a. Isegi riiklikud hoiukassad, mille hoiusum-

mad 1936 a. peavad kasvama 5 miljardi rublani, annavad riigieelarve tuludena 800 miljoni rubla. Massilised siselaenuid, mida haruldase vaimustusega tellivad meie töötavad hulgad, täiendavad riigikassat eelarve korras 3,9 miljardi rubla ulatuses.

Põllumajanduse maksust, mida kolhoosnikud ja üksikmajapidajad maksavad, laekub riigikassasse ainult 650 mln. rubla. Üldse on kõikide maksude erikaal riigi tuludes väga väike. Tänavu teevad maksud elanikkude käest (tulumaks, põllumajandusemaks), siselaenuid, mitmesugused loivud, kokku ainult 6 miljardi rubla ehk 7,7% kogu riigituludest. Esimese viisaastaku lõpul oli maksude erikaal veel tuntuvalt suurem, nimelt 18%. Siin on selgesti näha tendents, mis välja kuulutati juba teise viisaastaku algul, et meie oma rahanduspoliitikas püüame vähendada sissetulekuid maksudest ja tõsta tulusid ühiskondlustatud valmistusliikudest ettevõtetest.

Kuid see ei tähenda, et maksupoliitikal suurt tähtsust ei ole. Väga õieti tähendas rahanduskomissar sm Grinko, et, vaatamata maksude väiksele summale, maksukogumisel suur poliitiline tähtsus on, sest siin on kokkupuutumist miljonite inimestega. Selles mõttes on valitsus viimasel ajal rea otsusi vastu võtnud, mis maksude vastuvõtmist mõndapidi paremini korraldavad. Külanoukogudes, näit., võtab maksu vastu ainult külanoukogu esimees, või tema asetäitja, ühise kviitungi järgi ja mitte mujal kui ainult külanoukogu ruumides. Niisamuti on tarvis asja korraldada ka riiklikudes ettevõtetes ja asutustes nende asutuste tööliste ja teenijate maksude suhtes. Mingil tingimusel ei või lubada eksitusi ja tööliste ning teenijate maksu valesti väljaarvamist.

Nii siis — *meie riigieelarve tulude põhilikaks on sissetulekud ühiskondlustatud majandusest*. Meie riigitulude struktuuri ja kasvu kohta saame kokkuvõtliku ülevaate alljärgnevast tabelist:

Riigitulude koosseis
(protsentides kogusummast)

	Sissetulekud ühiskond- lustatud maja- pidamisest	Maksud, laenuid ja loivud	Muud tulud
1928—1929 a.	78,9	14,6	6,7
1932 a. . . .	83,1	15,0	1,9
1936 a. . . .	90,3	7,7	2,0

Seesuguse rahandussüsteemi juures ei lähe riigi sissetulekusummad Nõukogude Liidus mitte, nagu kapitalistlikus korras, eestkätt ja peamiselt militarismi, politsei ja riigiaparaadi ülevalpidamiseks, vaid suurel osal sotsialistliku majanduse ehitamiseks. Esimesel viisaastakul võttis riigi eelarvest suurema osa kapitaalvahutuste finansseerimine. Teise viisaastaku algul, kui „ehituse paatost“ vaja oli täiendada tehnika vallutamise, „tehnika omastamise paatosega“, oli tarvis riigieelarve korras välja eraldada tarvilikud fondid ka meie järjekindlalt sotsialistlikku tüüpi ettevõtetele, nagu meie vabrikud, tehased, sohoosid jne, selle tehnika omastamise läbi viimiseks. Uhes krediidisüsteemi reformiga ja nende parandustega, mis 1931 aastal läbi viidi, oli tarvis kõik riiklikud ettevõtted oma „operatsiooni-fondidega“ varustada, milleks jällegi riigikassa abi tarvis oli. 1936 aasta valmistusprogrammi kasvuga tuleb seks otstarbeks riigieelarve korras kulutada 7 miljardi rubla.

Teise viisaastaku neljanda aasta ehitusprogramm ulatab üldse 32,3 miljardi rublani. Riigieelarve korras on väljaminekuteks investeerimise alal ette nähtud 17 mlrd. rubla, see on üle poole sellest, mis investeeriti esimesel viisaastakul nelja aasta ja kolme kuu vältel. Kuid tegelikult saavad ehitusorganisatsioonid vähem krediiti: 32,3 miljardi asemel ainult 28,8 miljardi rubla; puuduva osa — 3,5 mlrd. rubla — peavad organisatsioonid omahinna alandamise teel, tööd ratsionaliseerides, mehhaniseerides, ehitusmaterjali hindasid alandades jne, kokku hoidma. Ehitusorganisatsioonid peavad omahinda keskmiselt alandama 11% võrd ja sellega „kokku hoidma miljardid“ (Molotov).

Arusaadav, et selles ehitusprogrammis on värvatud suured võimalused meie rubla kindlustamiseks. Kui ehitustöölised oma valmistuslikku ja rahanduslikku plaani ei täida, on valitsus sunnitud lisakulusid tegema, ja arusaadavalt ka täiendavaid sissetulekuid otsima, olgu läbikäigumaksule või mõnesugusele teisele maksule kaubaläbikäigus lisa määrates, mis aga kohe hinna peale mõjub ja ennast rubla ostuvõimes tunda annab. Niisamasugune on lugu ka teiste kuludega.

Üldse saab rahvamajanduse tänavu riigieelarve korras 37,5 miljardi rubla, mis 48% kogu riigieelarve kuludesummast välja teeb.

Kuid riigil on peale rahvamajanduse arendamise veel teised kulud. On tarvis üleval pidada sajad tuhanded koolid;

haigemajad, kurordid, sanatooriumid jne. Üldse kulutame meie 1936 aastal sotsiaalsete ja kultuursete ettevõtete ülevalpidamiseks 21,2 miljardi rubla, 16,2 miljardi rubla vastu möödunud aastal. Kuid mitte kõik need summad ei käi Liidu riigieelarvest läbi, vaid suurema osa neist kuludest kannavad kohalikud eelarved, ametiühisused ja majanduslikud organisatsioonid, kuid otsekohegi finansseerib riik neid asutusi 6,5 mlrd. rubla ulatuses, mis 8,3% üldisest kulude summast välja teeb.

Suur summa läheb Liidu eelarvest kohalikkude eelarvete toetuseks — 12,5 miljardi rubla. Kuna aga kohalikkudes eelarvetes sotsiaalsed ja kultuursete kulud ülekaalus on, oma erikaalu poolest nimelt kaks kolmandikku üldsummast välja teevad, siis tähendab see, et tegelikult Liidu riigieelarvest veel palju suurem protsent sotsiaalsete ja kultuursete asutuste toetamiseks läheb. Riigiaparaadi ülevalpidamiseks on 1936 a. eelarves ainult — 970 miljoni rubla ette nähtud, s.o. — 1,2% kogu eelarvest. *Kaks miljardi seitsesada miljoni* rubla kulutab tänavu riik siselaenude tagasimaksmiseks, protsentide ja võitude väljamaksmiseks.

Riigikaitse kindlustamiseks määras Nõukogude täidesaatekomitee tänavu, kus meid igalt poolt, läänest kui idast, otsekohene sõjaline kallaletung ähvardab, 14,8 miljardi rubla — 18,9% kogu eelarve kuludeosast. Meie olime sunnitud sõjaväge suurendama — 900 tuhandest 1 miljoni 300 tuhande inimeseni. On tarvis muretseda rohkem lennukeid, tanke, kahureid, kuulipildujaid jne. Kõik see maksab raha. Rahva huvides, ja mitte ainult N. Liidu rahvaste, vaid kõigi maade töörahvahulkade huvides, on tarvis teatud osa Nõukogude riigi ja rahva sissetulekutest selleks ohverdada, et rahu kindlustada ja kallaletungimise vastu valmis olla. Sest „seal, kus tegemist on meie riigi tööliste ja talupoegade rahuliku töö kaitsmisega väljaspoolt kallaletungimise vastu — rääkis sm Molotov kesk-täidesaatekomitee koosolekul —, seal, kus jutt on meie võitude ja kõige suurema sotsialistliku ehituse kaitsmisest... peame meie vastuvaidlemata leidma kõik selleks tarvilikud materiaalsed ressursid...“

Kuid võrreldes kapitalistlikkude riikidega on meie riigikaitse kulud siiski palju väiksemad, kui sõja ettevalmistuse kulud imperialistide leeris.

Saksamaa ei avalda juba paar aastat oma eelarvet; võib arvata, miks: kohutavad sõjavalmistuse kulud torkaksid sealt liig teravalt silma. Kaudsete andmete järele

on teada, et Hitleri diktatuurivalitsus kolme aastaga riigi sisevõla 10 miljardist 20 miljardi margani on pingutanud. Kullatagavarad on vähenenud 822 miljonist 82 miljoni margani, pealeselle on tehtud veel vekslivõlga 5—6 miljardi marga ulatuses. Faschistlik Itaalia suurendas oma sõjakulu 5,8 miljardist 8,9 miljardi liirani, pealeselle veel asumaade ministeeriumi kaudu 1935-36 a. sekssamaks otstarbeks määratud poolteist miljardi liirat.

Imperialistliku Jaapani riigieelarves neelavad avalikud sõjakulud tervelt 46,6% kogu riigituludest ära, pealeselle summad, mida kaudselt selleks kasutatakse. Poolamaal kulutatakse sõja ettevalmistamiseks otsekohele, ametlikkude andmete järgi, iga aasta 37—38% kogu eelarvest, Lätimaal 20—25%, Eestis 21—22%. Pealeselle kulutavad ka kõik need riigid veel salajatest erifondidest ja varjatult teiste ministeeriumide kaudu suuri summe militarismi arendamiseks ja sõja ettevalmistamiseks. Need kulutused oleksid kõikides kapitalistlikkudes riikides veelgi suuremad, kuid — puuduvad ressursid. Kodanliste riikide eelarved koostatakse ju sagedasti koguni puudujäägiga. Nii, näiteks, said tähtsamatest kapitalistlikkudest suurriikidest 1930-31 aastal oma eelarved kuidagi ots-otsaga kokku ainult Jaapan ja Prantsusmaa. Järgmistel aastatel aga koostasid kõik suuremad riigid oma eelarve suure defitsiidiga. Näiteks tuli 1933-34 a. Ameerika Ühendriikide eelarves puudujääk — 1,9 miljardi dollari ulatuses, s. o. ligi pool kogu kuludest. Prantsusmaal tegi puudujääk välja 6,9 miljardi franka ehk ühe viiendiku kogu eelarvest. Nagu teada, on ka Eesti vabariigi eelarve aastaid otsa puudujäägiga täidetud, s. o. tulud laekusid märksa (15—20%) vähemas summas kui eelarves ette nähtud, nii et tuli tagavarad tühjaks ammutada ja kulude eelarvet tugevasti kärpida.

Tähtsamate kapitalistlikkude riikide riigieelarvete kujunemisest ja N. Liidu riigieelarve kasvust annab pildi järgnev tabel:

Riigi nimetus	A a s t a d		
	1928-29	1934-35	1936
Ameerika Ühendriigid (mln. dollari) . . .	4 032,3	3 975,7	—
Inglismaa (mln. naesterlingi)	836,4	814,0	—
Saksamaa (mln. marka) Prantsusmaa (miljon franka)	7 123,7	6 393,0	—
Jaapan (mln. jeni)	47 294,0	48 281,0	—
NSVL (miljard rubla)	1 505,0	1 248,5	—
	6,6	64,9	78,7

Kodanluse riigieelarved viimastel aastatel tõusu ei näita, ennem näeme tagurpidiminekut. N. Liidu eelarve aga kasvab hiiglasummade ulatuses. Ülevaltoodud andmetest järgneb, et NSVL riigieelarve esimese ja teise viisaastaku ajajärgul kolmteist korda suuremaks on kasvanud. N. Liidu riigieelarve puudujääki ei tunne. 1934 aasta eelarve täideti ülejäägiga kahe ja poole miljardi rubla ulatuses ja ka 1935 a. eelarve andis ülejäägi — 700 miljoni rubla. Ühes Liidu riigieelarvega kasvavad ka üksikute vabariikide ja kohalikud eelarved, pealegi vähemate rahvuslike osariikide eelarved kiiremini kui, näit., Venemaa eelarve, mis seletatav on N. Liidu rahvuspoliitikaga, mahajäänudate rahvaste kiire tõusuga. VSFN Vabariigi eelarve tõusis 1936 a. 10 826 miljoni rublani. Külanoogude eelarved üksi näitavad 1936 a. kasvu, võrreldes möödunud aastaga, ühe seitsmendiku võrd ja ulatavad 2300 miljoni rublani; kolmveerand nende summast läheb otsekohe koolide, haigemajade ja teiste sotsiaalsete ning kultuursete asutuste ülevõlpidamiseks. Tuleb välja, et iga raiooni finansosakonnas on aasta jooksul tegemist kümnete või isegi sadade miljoni rubladega. Siin on tegemist kohalike ja Liidu eelarvete täitmisega. Selles peab olema väga tugev kontroll.

Kaua aega tagasi, esimestel revolutsiooni-päevadel kirjutas sm Lenin oma kuulsas artiklis „Nõukogude järjekordsed ülesan-

ded“: „Loe korralikult ja ausalt raha, majanda kokkuhoidlikult, ära logele, ära varasta, pea valjusti kinni distsipliinist töös...“ Need sõnad on täiesti maksvad veel tänapäevgi. Rubla kindlustamine nõuab kõva kontrolli iga kopika kulutamisel, nõuab tugevasti eelarve ja krediitdistsipliini kindlustamist. Paremad rahandusosakonnad Ukrainas ja Lääne oblastis korraldavad järjekindlalt kassa ja dokumentide revideermisi. Neile peavad järgnema ka kõik teised nõukogude organisatsioonid. Rahvamajanduse laienemisega peab tugevnema ka kontroll. Raha peab meile nüüd täpselt iga päev näitama, kuidas meie ühiskonnatöö on ära kasutatud, kui suured on meie ühiskonnatöö tulemused. Raha abil kontrollime tööstust ja transporti, sovhooside ja masina- ning traktorijaamade plaanide täitmist. Raha abil hargestame tööviljakuse tõusu. Raha on meil abinõuks, millega süvendada kontrolli „töömõõdu“ ja „tarvituse mõõdu“ üle. Selleks, et raha oma ülesanded täielikult kuni lõpuni täidaks, on tarvis teda veel rohkem ja rohkem kindlustada. Kõik võimalused selleks on nüüd olemas. Nii valmistusprotsessis kui kaubaläbikäigus ja finanssüsteemis oleneb ülesande täitmine *inimestest*, kes ühel või teisel alal töötavad. Ülesande täitmine oleneb sellest, kuidas on omastatud tehnika, ökonoomika ja rahandus. „Kaadrid otsustavad kõik.“

E. Kalk

Nõukogude Liidu sotsialistlikust tööstusest. 1935. a. võitude kokkuvõtte ja 1936. a. ülesanded

Kaugele maha on jäänud meist revolutsioonieelne tsaari-Venemaa. Võidurikas sotsialism on meie maa ennenägematule kõrgusele viinud, kust avanevad perspektiivid kommunistlikule ühiskonnale. Mida suuremaks meie võidud kasvavad, seda selgemalt paistab silma vahe tsaari-Venemaa ja Nõukogude Liidu vahel, meid ümbritseva kõduneva kapitalistliku ilma ja tõusva sotsialistliku ilma vahel. Seda kõrgemale kerkib iga töölise silma ees Lenini geniaalsus ja selgenägelikkus, Lenini õpetuse vääramatu jõud ja leeniliku partei ja tema juhi, suure leenilase, sm. Stalini, õige poliitika, mis on juhtinud ja juhib Nõukogude Liitu võidult võidule.

Mahajäänud, väikepõllumajandusega maast, millel ei olnud kuigi kindlat tööstust ega tehnikalist baasi, on see maa ümber ehitatud eesrindliku suurtööstusega maaks, maaks, kus selle tehnika najal on loodud kõige suurem kollektiivne suurtööstus.

Esimese ja teise viisaastaku kestel üles ehitatud eesrindliku tehnika alusel, selle tehnika tundmaõppimise alusel, meie üldise majandusliku, kultuurse ja hulkade heaolu hooga tõusu alusel on välja arenenud töötavate hulkade seas nii tööstuses kui põllumajanduses võimas stahaanovlik liikumine, mis võitleb tööviljakuse tõstmise eest, mis purustab vanad tehnikali-

sed normid ja suurel osal veel kodanlisele teadusele rajatud projekteeritud võimsused.

Tehnika vallutanud ja kultuuriselt kõrgele tasemele tõusnud inimesed, kes endi tööd hästi tunnevad, lahendavad lõpulikult ülesande: järele jõuda ja mööda minna eesrindlikkudest kapitalistlikkudest maadest.

— Ilma rasketööstusest hävineme meie kui tsiviliseeritud riik. Ilma rasketööstusest ei või juttu olla sotsialismist, — nii mõtles ja kõneles Lenin.

Viisteistkümmend aastat tagasi, 1920. a. detsembri lõpul, võeti Nõukogude VII kongressil vastu esimene rahvamajanduse plaan, mis tähendas algatust maa ümberkorraldamiseks sotsialistlikule alusele. See oli Nõukogude riigi elektrifitseerimise plaan. Selle plaani täitmiseks nähti ette 10—15 aastat.

1920. a., kui see hiiglaplaan vastu võeti, sulatati meil *aastas* ainult nii palju terast, kui 1936. a. nelja päevaga sulatatakse, malmi niipalju, kui 1936. aastal kolme päevaga, ja rauamaakide *aastane* toodang oli nii suur, kui praegu *kahe päeva* toodang.

Kõrvalekaldumata täites leenilikku-staalinlikku industrialiseerimise plaani, on nõukogude tööstus täielikult täitnud selle elektrifitseerimise plaani.

ÜK(e)P Keskkomitee detsembrikuu pleenumil 1935. a. kõneles sm Ordshonikidse oma aruandes selle elektrifitseerimise plaani täitmisest. Ta tõi ette järgneva tabeli, mis selle plaani täitmist iseloomustab:

Tööstusalade nimetus	Möödu suurus	Elektrifits. plaani järgi 10—15 aastaga	1935. a. täitmine	Elektrifits. plaani täitmise prots.
Söetoodang	(mln. ton.)	62	108	174
Turbatoodang	" "	16,4	18,5	113
Nafta (ilma gaasita)	" "	11,8—16,4	25,2	213—154
Rauamaagid	" "	19,6	27	137
Malm	" "	8,2	12,5	153
Teras	" "	6,5	12,4	130
Alumiinium (tuh. ")	" "	9,8	25	255

Pealeselle on loodud hoopis uued tööstusalad, mida selles esimeses majandusplaanis ei olegi märgitud, nagu auto- ja traktoritööstus, lennukitööstus, kuullaagrite tööstus, sünteetilise kummi tööstus, kaali ja apatiitide kaevandused. On loodud teine söe- ja metallurgiatööstuse baas jne.

Elektrijaamade ja energia väljatöötamises on elektrifitseerimise plaan täidetud kolmekordselt: 1935. a. oli 95 raloonelektrijaama; 15 a. jooksul on ekspluateerimisele antud 4345 tuhat kilovatti. 1935. a. on, võrreldes 1920—1921. a., elektrienergia väljatöötamine suurenenud ligemale 50 korda. Möödunud aastal andsid Nõuko-

gude Liidu elektrijaamad 25,9 miljardi kilovatt-tundi. 1936. a. peale on plaanis ette nähtud 32 miljardi kilovatt-tundi, mis on 1921. a. elektrienergia hulgast 61 korda enam.

1935. a., kolmas aasta teisest viisaastakust, millega ühtlasi möödus 15 aastat esimese elektrifitseerimise plaani vastuvõtmisest, on Nõukogude Liidule annud eriti suure, üleilmse tähtsusega võidu: edurikkalt lõpetati teise viisaastaku esimese kolme aasta plaanid; tööviljakuse tõstmises, mis on sotsialismi võidu peamiseks eelduseks proletariaadi diktatuuri juures, pani 1935. a. alguse stahaanovlikule liikumisele, mis kindlustab ennenägematud tagajärjed meie majanduse, kultuuri ja heaolu tõususe.

Rahvamajanduse üldine toodang on kõige tähtsam näitaja meie maa rikkuste kasvust. 1935. a. tööstussaaduste hulk teeb väärtuseit välja (1926/27. a. hindades) 65,9 miljardi rubla. Plaan sai 1935. a. ületatud enam kui 3 miljardi rubla võrd, ehk ligemale 5 protsenti. Tööstussaaduste toodangu juurdekasv, võrreldes eelmise aastaga, on 11 miljardi rubla, see on rohkem kui tsariaegse Venemaa (1913. a.) kogu tööstussaaduste aastase toodangu väärtus¹.

Valmistamisabinõusid — masinaid, tööstuse sisseseadeid —, sütt, ehitusmaterjale jne valmistati 1935. a. 37,2 miljardi rubla väärtuses. Tähtsamate tarbekaupade valmistamine andis 28,7 miljardi rubla väärtuses saadusi. Võrreldes 1934. a. kasvas 1935. a. tarbekaupade valmistuse toodang 4,4 miljardi rubla võrd.

Mitte ainult hulgaliselt, vaid ka omaduslikult on kõigil meie tööstusaladel suurt tõusu näha. See kasvav tõus, see sotsialistliku ehituse tempode kiirenemine ei ole juhuslik nähe, see on tingitud meie jõupingutuste tagajärgedest, meie suurtest saavutustest eelmistel aastatel teise viisaastaku plaani põhiülesannete täitmisel. Kõigepealt on nende võitude aluseks olemasoleva eesrindliku tehnika kiire omastamine, mis selgesti silma paistab tööstusliku valmistuse arengust viimastel aastatel, nagu seda näitab alljärgnev tabel:

Suurtööstuse saaduste üldsumma 1931—1935. a. (Protsentides, võrreldes eelmise aastaga)

	1931. a.	1932. a.	1933. a.	1934. a.	1935. a.
Kõik suurtööstus kokku	124,9	114,1	108,9	118,9	122,0
„A“ grupp (valmistamisabinõud)	133,0	117,5	111,6	122,3	125,0
„B“ grupp (tarbekaubad)	116,5	110,1	105,5	114,3	117,0—118,0

¹ Andmed sm-te Molotovi ja Meshlaugu aruannetest nõukogude Ktk 2. pleenumil, jaanuaris 1936. a.

Esimese viisaastaku plaani täitmine on iseloomustav saaduste valmistamise kõrgete hulgaliste tempodega, mis on peamiselt seletatav vanade kapitalide ja vanade tööstusettevõtete kiiresti kasvava ärakasutamise ja teise viisaastaku esimesel aastal näeme saaduste protsendilise juurdekasvu vähenemist, mis seletatav on vanadele ressurssidele rajatud tõusuvõimaluste vähenemisega, kuna uued kapitaalsed ehitised veel suuremaid tagajärgi ei jõudnud anda. Kuid juba 1934. a. näeme uuesti suuremat tõusu. See tõusu kiirus läheb täie hooga edasi ka 1935. a. ja niisamuti on 1936. a. tempode kasvu perspektiivid kindlustatud.

Kui võtame meie tööstussaaduste toodangu väärtuse absoluutse juurdekasvu, siis saame järgmised arvud: 1933. aastal oli tööstussaaduste juurdekasv 3,4 miljardi rubla, 1934. a. — 7,8 miljardi rubla ja 1935. a. 11 miljardi rubla.

Nõukogude tööstuses valmistatud saaduste progressiivne juurdekasv, mis kõneleb saaduste hulga suurenemisest, peegeldub väga selgesti üksikutel valmistusaladel. Ööpäevane terasesulatus on keskmiselt 1933. a. oktoobrikuul 6,1 tuhat tonni võrd, 1934. a. 7,1 tuhande tonni võrd ja 1935. a. 8,7 tuhande tonni võrd suurem, kui samal kuul eelmisel aastal. Ööpäevane valtsimissaaduste hulk kasvab sama aja kohta vastavalt: 1933. a. 3,6 tuhat tonni, 1934. a. 5,7 tuhat tonni, 1935. a. 6,1 tuhat tonni. Need arvud iseloomustavad valmistuse tõusu aastast aastasse ja näitavad, kuidas tehnika omastamisega valmistuses saaduste hulk kiiresti tõusu teed edasi kasvab. Kõige tähelepanuväärilisem on tehnika vallutamises see, et see liikumine uued võimalused avastab valmistamisjõudude arendamiseks, mis annab praktikas ennenägematud tempod ja tehnika kasutamise, mis iseloomustavad sotsialistlikku ühiskonda.

1935. a. on ennenägemata suurte võitude aasta. Rasketööstus täitis aastaplaani 11 kuu ja 12 päevaga, andes sotsialistlikule kodumaale 22,8 miljardi rubla väärtuses saadusi. Rasketööstuse 1935. a. saaduste juurdekasv oli, 1934. a. võrreldes, plaanis ette nähtud 19,7 protsenti, faktilikult aga oli saaduste juurdekasv 11 kuu ja 12 päevaga 25,9 protsenti.

Tööviljakuse kasv oli rasketööstuse 1935. a. plaanis ette nähtud 14,3 protsenti, kuid võrreldes 1934. a. tõusis tööviljakus rasketööstuses 1935. a. 11 kuuga 16,3 protsenti.

Aasta lõpuni sulatati 12,5 miljoni tonni

terast, see on ligemale 3 miljoni tonni rohkem kui 1934. a. 1935. a. andis traktoritööstus keskmiselt iga kuu 12,6 tuhat (15-hobusejõulist) traktorit, 1800 kombaini, 6316 tööautot ja 1600 kergesõiduauto; vaguni- ja veduritehased andsid 7875 kaheteljelist kaubavagunit ja 129 vedurit.

1935. a. hakkas rasketööstuses rida ettevõtteid kasuga töötama. Alguse tegi sellega Kirovi nimeline Makejevi metallitehas, tõmmates enesega sellele teele kaasa kümned metallitööstuse hiiglased, kes riiklikust abist lahti ütlesid ning kasudega töötama hakkasid. Aasta lõpuks ütlesid kõik lõunas olevad metallitehased riiklikust abist lahti, kõik sordimetallide tehased, kõik torude valmistamise tehased, viimased annavad riikliku abi tarvitamise asemel sotsialistlikule tööstusele miljonitesse ulatavat kasugi.

Rasketööstus on kogu aeg meie rahvamajanduses kõige esimeses reas sammunud, kuid käesoleval aastal andis rasketööstus kõige suurema tehnika-ärakasutamise koefitsiendi. Rida terasesulatamise kõrgahjusid andsid 0,75 koefitsienti. Harkovi traktoritehas valmistab ühes vahetuses 200 traktorit, sellega ületas tehas 2½ korda ameerika projekteeritud võimsuse. See on määratu suur sotsialistliku tööviljakuse võit.

Kergetööstus täitis 1935. a. plaani 26. detsembriks. 1935. a. kergetööstuse plaan oli 1926-27. a. hindades 5705,9 mln. rbl. 26. detsembriks valmistab kergetööstus saadusi (1926-27. a. hindades) 5708,8 mln. rubla eest ehk 100,1 protsenti aastaplaanist. 1935. a. kergetööstuse saaduste juurdekasv oli 10 protsenti.

Metsatööstus jäi 1935. a. veel teistest tööstusaladest maha, täites teise viisaastaku plaani ettenähtud ülesandest ainult 94 protsenti. Siin on põhjuseks metsatööstuse nõrk tehnika. 1935. a. töötati metsatööstuses veel suurel määral käsitöö meetoditega, mis esile kutsus tööliste hulga suure kasvu ja metsamaterjalide väljavedamisel hobustearvu suurenemise.

Toiduainete tööstus täitis 1935. a. plaani 111,5 protsenti. Võrreldes 1934. a. tõusis saaduste hulk 1935. a. 23 protsendi võrd ja 12 protsendi võrd rohkem kui seda teise viisaastaku plaani täitmisel 1935. a. peale ette on nähtud.

14. jaanuariks 1936. a. andsid suhkruvabrikud 130 300 tuhat puuda suhkrut. Sellega on Nõukogude Liidu suhkrutööstus esimesel kohal maailmas. Kuid suhkrualmistamise hooaja lõpuks annavad suhkruvabrikud veel 11—12 miljoni puuda suhk-

rut, nii et üldine suhkrutoodang ulatab 141—142 miljoni puudani.

Nõukogude Liidu kalandus (ühes kohaliku püügiga) oli 1935. a. maailmas teisel kohal. Püüti 15,5 miljoni tsentnerit kalu. Ainult Jaapan on kalanduses meist ees.

Lihakonserve valmistati 1935. a. 146 miljoni karpil. Vorstivabrikud andsid 111 tuhat tonni saadusi, võivabrikud valmistasid 154 tuhat tonni võid. Juustuvalmistus on veel nõrgalt välja arenenud. 1935. a. valmistati ainult 19,5 tuhat tonni juustu. Taimeõli toodang tõusis 1935. a. 408 tuhande tonnini.

Nii näeme 1935. a. üldist kiiret tõusu pea kõigil meie rahvamajanduse aladel, mis hiilgavaks tõestuseks on sm Stalini väitele, et tööstus, põllumajandus, transport — kõik arenevad palju suuremate kasvavate tempodega, kui tööliste hulgas vallutavad ja omastavad uue tehnika, et „kaadrid otsustavad nüüd kõik“.

Teise viisaastaku kolmanda aasta kõige tähtsam nähe ongi just hargestuv stahaanovlik liikumine tööliste hulkades, see sotsialismi ehituse suursaavutus kaadrite alal. Nõukogude Liidu proletariaadi ja kõigi töörahvahulkade hiigljäõpingutused sotsialismi ehitustööle üleliidulise enamlastepartei, sm Stalini juhatusel on meie eesrindlikud töörahvahulgad nii tehnika valutamises kui kultuuriselt, sotsialismi ehitamise ülesannete sügava mõistmise poolest, aga ka oma heaolu poolest sellele kõrgusele tõstnud, kus neist saavutustest võis välja kasvada tööviltjakuse ennenägematu tõstmise liikumine, see ainult sotsialistlikule ühiskonnale omane, ainult sotsialistlikus korras võimalik liikumine, mis, kui ta saab üldiseks meetodiks kõigile valmistuse- ja tegevusealadel, kindlustab sotsialismi võidu kapitalismi üle. See liikumine, mis mõne kuuga tõmbas kaasa kümned ja sajad tuhanded vaimustatud sotsialismiehitajad kõigilt majandusaladelt, mis võimsalt tõstab veelgi tööliste ja kolhoosnikkude heaolu; see liikumine, mis iga päevaga laieneb ja ikka uusi töörahvahulkasid sellele teele tõmbab, on eelduseks ja aluseks majanduse, kultuuri ja heaolu veelgi suuremale tõusule käesoleval 1936. — stahaanovlikul — aastal, kus juba nii mõnigi ettevõtte, nii mõnigi valmistusharu täidab teise viisaastaku plaani — neljandal aastal.

1936. a. plaanis on rahvamajanduse sisetuleku üldsumma ette nähtud 83,1 miljardi rubla, see on 26,5 protsenti rohkem kui 1935. a. Tööstussaaduste hulk suureneb 1936. a. 81,1 miljardi rubla väärtu-

seni, seega võrreldes 1935. a. — 23 protsenti. Kapitalsete ehituste maht meie rahvamajanduses suureneb 24 miljardilt rublalt 1935. a. 32,4 miljardi rublani 1936. a.

Tööviltjakus peab tõusma tööstuses 20 protsenti. Omahind alaneb 6,2 protsenti. Üldine tööpalga fond moodustab 1936. a. 63,4 miljardi rubla, see on 7,2 miljardi rubla rohkem kui 1935. a., kuna tööliste ja teenijate arv tõuseb ainult umb. 4% võrd (1 mln.). Riikliku kaubanduse ja kooperatiivkaubanduse aastane läbimüük peab tõusma 100 miljardi rublani. Üksikute tööstusharude ülesandeid näeme NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee poolt käesoleva aasta jaanuaris 1936. a. — teise viisaastaku neljanda aasta — peale kinnitatud valmistusplaani (vaata arvulised andmed allamul). Selle plaani järgi peab üldine tööstuse toodang 1936. a., võrreldes 1935. a., 23 protsenti võrd suurenema, ja nimelt valmistamisabinõude toodang 22,6 protsenti ning tarbekaupade toodang — 23,7 protsenti. Nagu sellest näeb, ületab tarbekaupade toodangu tõus valmistamisabinõude toodangu tõusu — esimest korda meie tööstusplaanides, mis nimelt hulkade heaolu tõstmisele osutab. Tähtsamatel tööstusaladel on järgmised ülesanded:

Elektrijõu jaamad peavad andma miljardi kilovatt-tundi.	elektrienergiat 32
Kivisöö toodang	135 000 000 tonni
Nafta „	30 000 000 „
Malmi „	14 500 000 „
Terase „	16 000 000 „
Valtsitud metalli t.	12 200 000 „
Vedureid („E“ ja „SU“)	1 900 tükki
Kaubavaguneid	90 000 „
Traktoreid (15 hobusejõule ümber arvatud)	154 300 „
Kombaine	61 000 „
Autosid	161 000 „
Metall-tarbekaupu (1932. aasta hind)	1 500 000 000 rubla
Jalgrattaid	800 000 tükki
Patefoone	955 000 „
Patef. plaatetid	50 800 000 „
Tunnikelladid	500 000 „
Mootorrattaid	10 000 „
Päevapildi aparate	236 000 „
Raadio vastuvõtteaparate	500 000 „
Keemiatööstus peab andma saadusi (1926-27. a. hind)	4 262 200 000 rubla
Kergetööstus	12 598 000 000 „
Toiduainete tööstus	11 860 000 000 „
Metsatööstus	3 104 000 000 „

Kõigil tööstusaladel tuleb kõige suuremat tähelepanu pöörata valmistuse tehnika kiirele omastamisele ja valmistuse võimsuse täielikule ärakasutamisele.

Rasketööstuse peatähelepanu on juhitud tehnikaliselt kõige uuemate ja täielikumate masinate ja masinatööstuse sisseseadete

valmistamisele. 1936. a. tõuseb masinaehituse toodang 16,6 miljardi rublani 12,7 miljardi rubla asemel 1935. a. Esimesel viis-aastakul vedasime meie masinaid välismaadelt sisse 2 miljardi kuldrubla eest, 1935. a. ainult 62 miljoni kuldrubla eest.

Autode valmistuses ületab 1936. a. toodang (161,5 tuh. autot) 1935. a. toodangu (96,7 tuh.) 67% võrd.

Põllumajandusemasinate tööstus, mis 1935. a. andis 422 mln. rubla väärtuses masinaid, peab oma toodangu 1936. a. tõstma 912 miljoni rublani. Põllumajandus saab 1936. a. 154 tuhat traktorit, 61 tuhat kombaini, 105 tuhat traktorisahka, 65 600 kultivaatorit, 8 tuhat naerivõtjat, 10 tuhat mootorijõul töötavat viljapeksumasinat.

Ehitustööde jaoks peab masinaehituse tööstus 1936. a. andma masinaid: 650 ekskavaatorit mitmesuguse võimsusega, 534 betoonisegajat, rohkem kui 100 kraanat roomuskveoga ja raudteel liikuvaid, 500 traktoritel ja autodel liikuvat kraanat jne, jne.

Suurt tähelepanu nõuab käesoleval aastal värviliste metallide valmistus, mis siamaani veel antud plaani ei ole suutnud täita. Kuna rida tööstusharusid, nagu elektrotööstus, peenemate masinate tööstus j. t. suurel hulgal värvilisi metalle tarvitavad, siis oleneb nende alade korralik ja õigeajaline plaani täitmine suurel määral just värviliste metallide tööstuse korralikust plaanitamisest.

Ka naftatööstus täitis 1935. a. oma plaani ainult 96 protsendi ulatuses ning andis 1934. aastaga võrreldes ainult 5 protsenti juurdekasvu. Siin on suurt jõupingutust vaja, et aastaplaani täita, mis 1935. a. 26 772 tuhande tonni asemel (nafta ja gaas kokku) 1936. a. ette näeb 30 miljoni tonni.

Nafta ümbertöötamisele peab minema 25 100 tuhat tonni, petrooleumitoodang peab tõusma 5560 tuhande tonnini, bensiini ja ligroliini toodang 3920 tuhande tonnini.

Üldises kokkuvõttes annab 1936. a. rasketööstuse plaani täitmine toodangu juurdekasvu, võrreldes 1935. a., 15 miljardi rubla väärtuses (1926-27. a. hindades).

Kergetööstuses tuleb kõige enam tähelepanu juhtida linatööstusele, kunstiidi valmistamisele ja naha aseainete valmistamisele tööstusele.

Võrreldes 1935. a. suureneb kergetööstuse toodang 1936. a. ligemale 29,7 protsenti. Et kergetööstuse plaani täita, oleks praeguse tööviljakuse taseme juures tarvis olnud 80 tuhat uut töölisi tööle panna. Kuid 1936. a. peab kergetööstuses töövil-

jakus 21 protsendi võrd tõusma, ja see asendab 56 tuhat uut töölisi.

Keemiatööstus peab 1936. a. 4262 miljoni rubla eest saadusi andma, see on 19 protsenti rohkem, kui 1935. a.

Edurikkalt areneb sünteetilise (kunst-) kummi valmistamine, ja selle tööala töömeetodite täiendamine. 1934. a. kulutati ühe tonni kunstkummi valmistamiseks 6,9 tonni piiritust, 1935. a. ainult 4,2 tonni. 1935. a. valmistati 25 tuhat tonni kunstkummi, 1936. a. valmistatakse teda 42 tuhat tonni.

Keemiatööstuse peamine ülesanne seisab selles, et valmistust suurendada (kunstväetise, kui ka mitmesuguste tarbeainete ja poolvalmiskaupade alal), tehnikat ja töömeetodeid täiendada, eriti sünteetilise kummi valmistamisel.

Toiduainete tööstuses suureneb saaduste hulk käesoleval aastal, võrreldes eelmisega, 22 protsenti. Lihatööstus annab 1936. a. 650 tuhat tonni saadusi, 1935. a. 565 tuhande tonni asemel, vorstitööstus — 108 tuhande tonni asemel 170 tuhat tonni, võitööstus 154 tuhande tonni asemel 193 tuhat tonni, kalatööstus 1540 tuhande tonni asemel 1714 tuhat tonni. Suhkrutoodang peab tõusma 2 miljoni tonnilt 1935. a. 2500 tuhande tonnile 1936. a.

Kondiitrisaaduste kogu peab tõusma 631 tuhandelt tonnilt 1935. a. 823 tuhande tonnini 1936. a., teesaak 14 500 tonnilt 1935. a. 15 240 tonnini 1936. a., piiritus — 61 miljoni dekalitritil (10 liitrit) 1935. a. 70 miljoni dekalitritini 1936. a. jne.

Üldiselt seisab toiduainete tööstuse ees kõige suurema ülesandena kaubasortide rohkendamise ja saaduste väärtuse tõstmine.

Metsatööstuses kasvab 1936. a. üldine saaduste hulk, võrreldes 1935. a., 22,3 protsenti.

Paberitööstuse plaan 1936. a. on 787 tuhat tonni, võrreldes 1935. a. näitab see 23 protsenti tõusu.

Metsatööstuses nõuab kõige suuremat tähelepanu metsamaterjalide väljavedamise mehaneerimine, eriti suvisel ajal, paberitööstuse, puupiirituse ja kõrgeväärtusega moolblite tööstuse puumaterjalidega varustamine.

Tööviljakuse tõus tööstuses on 1936. a. plaani järele ette nähtud 20 protsendi ulatuses; keskmine töötasu tõus, 1935. a. keskmisega võrreldes, — 10,2 protsenti. Üksikute tööstusalade järgi annab see järgmise pildi:

	Töövil- jakuse tõus	Tööpalga tõus
Rasketööstuses	23 prots.	12 prots.
Kergetööstuses	21 "	14 "
Metsatööstuses (metsamater- jalide ümbertöötam.)	19 "	9 "
Metsatöödel	20 "	9 "
Toiduainete tööstuses	17 "	8 "
Ehitustöödel	30 "	10,3 "

Arvesse võttes, et praegused tehnikali-
sed normid on ära iganenud, tulevad
1936. a. uued, suurendatud normid välja
töötada. Tööpalk tuleb progressiivsele tüki-
töötasule rajada, nii et hinnad oleksid endi-
selt alles hoitud, palgafond aga tõuseks
seoses stahaanovliku liikumise hargestumise-
ga.

Omahinda tuleb alandada 1936. a. töös-
tuses keskmiselt 6,2 protsenti, ja nimelt:

Rasketööstuses	8,0 protsenti
Kergetööstuses	5,0 "
Metsatööstuses (ümbertööt.)	4,4 "
Metsatöödel	6,5 "
Toiduainete tööstuses	5,0 "

Ehitsuete hinda tuleb 1936. a. alandada
11 protsenti, seal hulgas otsekohe ehitus-
töödel 14,5 protsenti.

Rahvamajanduse kapitaalsete ehituste
üldine summa on plaani järgi hinnatud
32365 miljoni rublale, aga arvesse võttes
ehituste hinna 11-protsendilist alandamist,
võrreldes 1935. aastaga, on nende tööde
finansseerimiseks määratud ainult 28 797,4
miljoni rubla.

Rasketööstuse kapitaalsete ehituste sum-
ma on 8500 miljoni rubla, kuid finanssee-
ritakse ainult 7565 miljoni rubla ulatuses.

Kergetööstuse kapitaalsete ehituste
summa on 1380 mln. rubla, finansseeri-
takse 1228 mln. rbl. ulatuses. Toiduainete
tööstuses vastavalt 1130 mln. rbl. ja 1005,7
mln. rbl. —

N. Timson

Imperialistide sõjapoliitika ja ähvardavad sõjakolled

Möödunud aasta jättis käesolevale pään-
duseks tuntavalt suurenenud ja suureneva
sõjahädaohu nii imperialistlike riikide
vahel, kui ka — ja iseäranis — Nõuko-
gule Liidule kallaletungimise hädaohu.
Kolm imperialistlikku riiki on, kes tänapäev
juba kas on hakanud sõjariistade jõul ma-
ailma uuesti ümber jagama (Jaapan ja Ita-
lia), või valmistavad selleks kõige suurema
hoo ja jõupingutusega ette (Saksamaa).

Niisugused on 1936. a. tööstusplaani
peajooned. Missuguseid määratusuuri pers-
pektiive 1936. a. plaani täitmine enesega
kaasa toob, näitab juba see, et mitmelgi
tööstusalal teise viisaastaku plaan nelja
aastaga täidetakse. Siia kuuluvad: söetöös-
tus Doni basseinis, valtsitud sordiraua töös-
tus, masinaehitus tervelt ja metallide töös-
tus, põllumajanduse masinate ehitamine,
kombainide ehitamine (siin on plaan juba
kolme aastaga täidetud), metalli-tarbeka-
pade tööstus, vaguni-, veduri-, aurukatelde-
jalgratta-, radio vastuvõtte-aparaatide, sün-
teetilise kummi, aknaklaasi-, suhkru-, vorsti-
jne tööstused.

Nelja aastaga peab täidetud saama ka
teisel viisaastakul ettenähtud tööviljakuse
tõus, mis, võrreldes esimese viisaastakuga,
välja teeb 63 protsenti.

1936. a. plaani täitmine ja ületamine ole-
neb sellest, kui ruttu ja laiaulatuslikult
suudetakse hargestada stahaanovlikku liik-
mist, kui kiiresti suudetakse tõsta töörah-
vahulkade tehnikalist ja üldse kultuurilist
tasapinda ja luua õige juhtivus majandus-
tegelaste poolt selles liikumises, kõrval-
dades kõik paindumatus, vanameelsus,
kitsarinnalus, mis seda tõusu võiksid kinni
pidada.

Oskus enamlikult kokku kõlastada võit-
lust tänapäeva praktilikkude ülesannete
eest ja laialist võitlust leninismi lõppees-
märkide eest; sotsialistlikus tööstuses töö-
tava jõu enamlik organiseerimine, nende
veelgi tihedam koondamine leninliku par-
tei ja tema suure juhi ja õpetaja sm Sta-
lini ümber, — seda on tarvis 1936. a.
plaani edurikkaks täitmiseks ja etteval-
mistamiseks edaspidistele veel suurema-
tele võitudele.

Jaapan ahmib juba aastaid otsa ühe riigi-
osa, ühe maakonna teise järel Hiinamaast
oma kätte; fashistlik Itaalia vägistab ja
veristab juba möödunud sügisest saadik
Abessiiniat; Saksamaa kuulutas aasta tagasi
(16. märtsil 1935), et ta Versailles'i lepingu
purustab, need lepingupunktid, mis tema
sõjaliste jõudude suurendamist kitsendasid,
tühjaks tunnistab, ja pani kohe üldise sun-
dusliku väeteenistuse maksuma, mille põhjal

estkätt 36 diviisi loodi. 7. märtsil 1936. a. saatis ta oma sõjaväed Rheinimaa maa-
laiule, kuhu, lepingu järele, sõjaväge saata
ei tohtud, purustades seega Locarno le-
pingu. See oli faschistliku Saksamaa poolt
demonstratiivne samm oma pealetungiva
(agressiivse) sõjapoliitika kinnitamiseks ja
näitas, missugusel määral Kesk-Euroopast
sõjahädaoht ähvardab.

Eriti oli ja on see faschistide mõõga-
tärastamine suunatud N. Liidu ja tema
rahupoliitika vastu, mis oma järjekindlusega
ikka rohkem ja rohkem vastukõla leidis
ja leiab nende riikide poolt, kes tänapäev
mõnesugustel põhjustel sõda ei taha, nimelt
ja eestkätt nendes riikides, keda faschist-
liku Saksamaa poolt otsene hädaoht ähvar-
dab, nagu Prantsusmaa, kellele saksa fa-
schism kättemaksu on vandunud, kui ka
mõned vähemad riigid Kesk-Euroopas
(Tshehoslovakkia) ja Balkanil, kelle kulul
faschism ennast laiutada mõtleb, või kes
tal teel ees seisavad Nõukogude Liidu kal-
lale tungimisel. Olles ise tagasi lükanud
vastastikuse rahukindlustamise ettepaneku
Nõukogude Liidu poolt (idapakt), püüdis
saksa faschism nüüd oma sõjajõudude ava-
liku ja võimsa suurendamisega ka teisi
rahupooldajaid riike sellest kollektiivse
rahukindlustamise sammust tagasi hoida.
See oli faschistliku sõjapoliitika rinde terav
vastuseadmine Nõukogude järjekindlale
rahupoliitika rindele. Ja selle vastuolu va-
atekohalt tulebki meil käsitada tänapäeva
rahvusvahelisi sündmusi, nende võimalikku
edasiarenemist ja jõudusid, mis ühelt pool
palavikuliku pingega sõjalisi kallaletunge
ette valmistavad, teiselt poolt rahvaste ühise
väerinnaga rahu alal hoida püüavad. —

Kui pilku heita sõjaeelsele imperialis-
mile, siis saame järelduse, et 1914. a. impe-
rialistlik sõda nagu lõppakordiks oli pi-
kale reale „vähematele“ sõdadele ja kokku-
põrgetele, mis paari aastakümnet suure
imperialistliku sõja eel täidavad. Nimetame
nendest tähtsamaid:

- 1894 a. Jaapani sõda Hiinaga.
- 1896 „ Itaalia kallaletung Abessiiniale.
- 1897 „ Kreeka-Türgi sõda.
- 1898 „ Sõda Am. Ühendriikide ja Hispaania vahel.
- 1898 „ Kokkupõrge Faschodas (Kesk-Aafrikas).
- 1899 „ Inglise-buuri sõda.
- 1900 „ Imperialistide ühendatud väed suruvad Hiinas bokserite ülestõusu maha.
- 1904 „ Inglismaa sõda Tiibetiga.

- 1904 a. Saksamaa sõda hereerode vastu (Aafrikas).
- 1904 „ Vene-Jaapani sõda.
- 1908 „ Kokkupõrge Marokko pärast (Saksamaa ja Prantsuse vahel).
- 1908 „ Austria-Ungari võtab Bosnia oma alla.
- 1912 „ Serbia, Montenegro ja Bulgaaria sõda Türgimaaga.
- 1913 „ Balkani riikide sõda.
- 1914 „ Suure imperialistliku ilmasõja algus.

Seega ei olnud 1914—1918. a. a. imperialistlik sõda mingi eraldi seisev nähe, mis ootamatult lahti puhkes, vaid otse seadusepäraselt välja arenenud rea eelkäivate „väikeste“ imperialistlike sõdade üldkogust, neist vastuoludest, mis kogu eelmises ajajärgus ikka järjesti teravamaks muutusid ja mida imperialistliku tapatalguga, maailma uuesti ümberjagamisega kapitalistlikul teel lahendada katsuti.

1914—1918. a. a. imperialistlikule sõjale järgnev ajajärk on veelgi rikkam seesuguste „väikeste“ sõdade ja kokkupõrgete poolest, mis omakorda ettevalmistuseks, piltlikult öeldes: eelprooviks, on uutele suurtele kokkupõrgetele nii imperialistlike riikide vahel, kui ka, ja iseäranis, imperialistliku maailma ja Nõukogude Liidu vahel. Toome alamal rea „silmapaistvamaid“ sõdu ja kokkupõrkeid, mis ajajärku 1918. kuni 1935. aastani, s. o. vahemaad imperialistlikust ilmasõjast tänaseni, illustreerivad:

- 1918: Sõda Nõukogude Venemaa vastu.
- 1919: Poola-Ukraina sõda Galiitsia pärast.
- „ Tshehoslovakkia ja Rumeenia interventsioon Ukrainas.
- „ Inglismaa kallaletung Afganistanile.
- „ Itaalia vabatahtlikud pommitavad Fiumet (Jugoslaavias).
- „ Esimene Kreeka-Türgi sõda.
- „ Koltshaki ja Denikini sõjakäik Nõukogude Venemaa vastu.
- 1920: Vrangeli sõjakäik Nõukogude Venemaa vastu.
- „ Sõda Poola ja Nõukogude Venemaa vahel.
- „ Poola väed tungivad Vilno (Leedu) kallale.
- „ Teine Kreeka-Türgi sõda.
- „ Armeenia-Türgi sõda.
- „ Poola-Saksa „partisaan-sõda“ Ülem-Sileesias.

- 1921: Inglise-Iraaki sõda.
 1922: Kolmas Kreeka-Türgi sõda.
 1923/24: Prantsuse väed okupeerivad Ruhrimaa (Saksamaal).
 1925: Kreeka-Bulgaaria sõda. Imperialistide interventsioon Hiinas.
 1926: Prantsuse sõda riffidega Marokkos.
 „ Prantsuse sõda druusidega Süürias.
 „ Sõda Araabia suguharude vahel (Hedshases)
 1927: Imperialistide interventsioon Hiinas (Schanghai, Kantonis, Nankingis).
 1928: Inglismaa provotseeritud sisesõda Afganistanis.
 „ Am. Ühendriikide interventsioon Nikaraguas (Kesk-Ameer.)
 „ Sõda Boliivia ja Paraguay vahel.
 1929: Prantsuse sõjakäik Marokkosse.
 „ Itaalia sõjakäik araablase vastu (Triipolis).
 „ Sõjariistus kokkupõrge Nõukogude Liidu ja Mandshuuria vahel.
 1930: Inglismaa sõjakäik Hedshase vastu (Araabias).
 1931: Jaapan okupeerib Mandshuuria.
 1932: Jaapani kallaletung Hiinale Schanghai.
 „ Inglise õhulaevastik pommitab kurdisid Irakisis.
 „ Teine sõda Boliivia ja Paraguay vahel.
 „ Sõda Kolumbia ja Peruu vahel.
 „ Jaapani kallaletung Jeholile ja Beipinile (Hiinas).
 1933/34: Kolmas sõda Boliivia ja Paraguay vahel.
 1935: Itaalia röövkallaletung Abessiiniale.
 „ Jaapan jätkab röövkäiku Hiinamaa kallale (Põhja-Hiinas) ja tungib Mongoolia Vabariigi peale.
 „ Tshang-Kai-scheki kuues sõjakäik Nõukogude Hiina vastu (Hiina kodusõjas, mis juba aastaid vältab).

Eespool toodud andmed käivad sisulikul ja põhiolulikul väga mitmesuguste sündmuste kohta (imperialistlikkude riikide omavahelised võitlused; imperialistide kallaletung asumaade rahvastele; imperialistide kallaletung nõukogudele jm), kuid nad kõik kõnelevad siiski vastuolude teravnenemisest, s. o. märgivad teed, mida mööda imperialism uutele veristele sõdadele tüürib.

Faschistliku Itaalia röövsõda asumaade pärast Aafrikas

Nõukogude kesktäidesaatekomitee 2. istangjärgul (1936. a. jaanuaris) näitas sm Molotov oma aruandes, rahvusvahelist seisukorda iseloomustades, alaliselt kasvavale sõjahädaohule. „Niisugused maad — ütles sm Molotov — nagu Jaapan ja Saksamaa, ja nüüd ka Itaalia, kas on juba välja astunud või on valmis homme välja astuma, et terve ilma imperialistlikkude riikide vahel uut võitlust esile kutsuda“.

Itaalia faschistide kallaletung Abessiiniale on vaid osa laialisest vallutamiskavast, mille eesmärgiks peab olema Itaaliat suureks asumaaderiigiks tõsta. Seesugusele maidahnitsevale sõjale sunnib Itaalia faschismi sisemiste vastuolude äärmine teravnenemine — üheltpoolt majanduslikud raskused, millesse faschistlik diktatuur oma röövpoliitikaga on sattunud, teiselt poolt laiade töörahvahulkade alaliselt süvenev rahulolematuse piiritu kurnamise, tööpuuduse, poliitilise surve pärast. Määratute sõjatellimiste pealt lootsid Itaalia kapitalistid eestkätt suuri kasusid kokku ahmida; Abessiinia maapõuerikkused ja töörahva kurnamine pidid seda kasuvoolu jätkama, ühtlasi aga ka Itaalia sisemist majandus-

likku surutist kergendama, Itaalia tööstu- sele seda toorainet andma, mida siinamaani teistelt riikidelt osta on tulnud. Mobilisatsioon pidi töötute hulka osaliseltki vähendama, sõjatööstuse elavnemine tööliste avaramaid töövõimalusi andma ja seega klassivaenu sisemist pinevust lõdvendama. Kiire võit, lõpuks, pidi faschistlikku diktatuuri kindlustama, lugupidamist tema vastu nii sees- kui väljaspool tõstma — ja kiirele võidule oldi kindel, vähemalt kuulutati seda nõnda. Ja nii algas 3. oktoobril 1935. a. Itaalia-Abessiinia sõda.

Kui Itaalia valitsevad ringkonnad — eriti oma sõjaväe tehnilise üleoleku, nimelt suure lennuväe, peale lootes — olid arvanud, et sõda kaua ei kesta, neid lootusi vähemalt hulkadele sõja ettevalmistamise kihutustöös sisse tuupinud (olguigi, et asumaadesõdades vilunud asjatundjad, inglise sõjaväelased Indiast, hoopis teisiti asjale vaatasid), siis on sõjakäik siinamaani ometi vastupidiseid tagajärgi annud. Pärast esimesi võituseid, mis selles seisid, et itaalia vägedel korda läks hoogsalt pealetungiga põhjapool Tigre maakonda Adua, Aksumi, Makale jt linnadega ära võtta,

niisamuti lõunas Ogadeni maakonda Dolo, Gorohai, Gerlogubi linnadega, muutus juba jaanuaris seisukord väerindadel tuntavalt. Abessiinlased, kes esialgu vähe vastupanu olid näidanud, osalt itaalia tehnika mõju all, osalt teadlikult manööverdades, pikkamisi taganenud, asusid nüüd, kus nad endid paremini olid ette valmistanud, kus nad juba olid õppinud itaalia lennukeid õhust maha laskma ja raskeid tanke salaaudkudesse uperkuuti ajama, — abessiinlased asusid nüüd vastupealetungile ja neil läkski korda itaallasi osaliselt tagasi lüüa, nii nimelt Ogadeni idapoolsest osast, kus itaalia eelväed kaugele edasi olid tunginud ja oma lennukitega Abessiinia ainukest raudteed läbi lõigata ähvardasid. Idaväerinnal, itaalia vägede kolmanda pealetungi liinil, Mussa Ali mäe piirkonnas, olid abessiinlased pealetungi juba algusest seisma pannud, ning itaallased olid, peale mitmekordse ägeda edasitungimiskatse, sunnitud sellelt väerinnalt oma jõud üldse tagasi tõmbama. Põhjas ei läinud abessiinlastel küll korda Makalet tagasi võtta, kuid nad sundisid itaalia vägesid selgi väerinnal taganema, andsid neile siin mõnegi valusa ja verise hoobi.

Hiljem, jaanuaris-veebruaries, püüdsid itaallased suuremate jõududega lõunas abessiinia kaitsevägedest läbi murda (Oschebeli jõe orgu pidi), ja abessiinia väejuhi ras Desta oskamatus ja keskjuhatusest saadud käskude täitmatajätmise tagajärjel läkski siin vastasel korda kohati edasi tungida, kuid uus väejuhatuse pani sellele edasitungile peagi piiri, ja märtsi kuul ei ole itaalia väed seal suuremaulatuslikke pealetungisid ette võtnud. Ka põhja väerinnal võtsid itaalia väed veebruari teisel poolel uuesti pealetungi algatuse oma kätte, ja eriti lennukite pommilaviinide ning kahurväe marutule abil läks neil korda abessiinlasi, lõuna ja edela poole taganema sundida. Abessiinia vägede vastulöögid märtsi viimastel nädalatel näivad itaalia vägesid uuesti tagasi tõrjuma hakanud olevat, ja kui palju need enne suurt vihmaaega, mis aprillis algab, seisukorda muuta suudavad, on küsitav; igatahes näib tõenäolik olevat, et mingit otsustavat lööki oodata ei ole, mis abessiinlasi sunniks Itaalia valitsuse poolt ettepanevat rahu vastu võtma, kuigi mõned kaudsed andmed sellest kõnelevad, et itaallased viimast; suurte jõupingutustega toimepandud pealetungi ja edasijõudmist rahuläbirääkimiste algatamiseks tahtvat ära kasutada.

Itaalia rahuigatsus on arusaadav, sest

nüüd vähemalt on ka sõja algatajatele selge, et Abessiinia vallutamine ainult pika ja raske sõja järel võiks korda minna. Seesuguse sõja pidamine ähvardab aga Itaaliale üle jõu käia. Juba siamaani on Itaalia valitsus 10 miljardi liirat sõjakuludeks välja annud; välislaenu peale võib Itaalia vaevalt loota, sisemised ressursid aga olid juba enne sõda väga ahtraks lüpsed. See kõik teeb juba majanduslikult sõja edasipidamisele suuri takistusi.

Ka sõjategevuses ei ole kõik kaugeltki ettekatsetud plaani järele läinud. Abessiinia maastikuolud, kliima, lugematud kihvtised putukad ja söödikud, millest maapind kubiseb, veepuudus, põletav päike, mis tankides töötamise väljakannatamatuks teeb, — kõik see teeb sõjapidamise Abessiinias lõpmatu raskeks. Ja kui sinna juurde veel lisada suurt haigestumisprotsenti sõjavägedes, siis on arusaadav, et sõjavägedel igasugune tahtmine edasivõitlemiseks kaob, seda enam, et see võitlus lihtsõdatitele mitte mingisugust huvi ei paku, mingisugust paremust ei tööta. Sellega ongi seletatav, et Itaalia esialgu peamiselt pärismaastest väeosasid tulde saatis (peale tehniliste väeosade), itaalia väeosi aga alles viimastel pealetungidel rohkem.

Ei ole täide läinud ka Itaalia väejuhatuse lootused tehniliste väeosade suure mõjuavalduse kohta. Abessiinia väed on endid osanud varjata, nii et lennukitest pommitamine neile eriti suuri kaotusi ei ole toonud; linnu on purustatud, kuid ka sealt on elanikud enamasti aegsasti välja põgenenud, ja savionnide purustamine ei avalda iseäranis suurt muljet. Punaseristi haigemajade pommitamine aga, mida itaallased järjekindlalt on toimetanud, kutsub terves maailmas pahameele ja hukkamõistmise laine Itaalia vastu esile. Suurtükitele tähtsust ja mõju vähendavad needsamad põhjused, pealeselle mägestikuline maastik, kus rahvast õige harvalt elamas. Abessiinia väeosad aga liiguvad enamasti õõseti või mägestikuradadel, kus neid raske tabada. Selle vastu annab maastiku ja mägestikuteede tundmine abessiinia väeosadele võimaluse tihtigi ootamatult itaalia väesalkadele kallale tungida, üksikutel juhtumitel isegi itaalia vägede seljataha ulatuda, nende moonavoore rüüstada, teid lõhkuda, sõjavarustust hävitada jne, mis itaallaste sõjategevust märksalt raskendab, neid alaliselt ärevil hoiab.

Peale muu näis Itaalia poliitikajuhtidel lootus olevat Abessiinia ka seespidi nõrgestada, seal vastuhakkamisi, Itaalia poole ületulekut, äraandmisi korda saata, sest

teatavasti oligi rida kohalikke maavalitsete omal ajal praeguse neguse vastu. Kuid seegi lootus ei ole suuremaid tagajärgi annud, olgugi et itaalia lennukid lugematul arvul mässulekikutavaid ja Itaalia poole ületulekule kutsuvaid lendlehti on laiali külvanud ning itaalia salaagendid Abessiinia tegutsevad. Nimetada tuleks vast ainult ras Gugsa üleminekut Itaalia poole ja sedagi ilma suurema väeosata. Muidu ei näi itaalia agitatsioon tuntavat mõju abessiinia rahvale avaldavat. Mis kohalikkude võimeeste suhtes muidugi muutuda võib, kui Itaalia väed võidukalt edasi tungivad.

Itaalia Kommunistlik partei asus algusest peale oma valitsuse lüüasaamise seisukohale. Juhtsõna all: „Käed Abessiinia küljest!“ on partei mitmel pool meelevaldusi sõja ja mobilisatsiooni vastu toime pannud. Hiljematel aegadel on sõjavastase meeoleolu loomiseks kaasa aidanud haavatute ja vigaste tagasitulek Aafrikast, nende jutustused sõjaraskustest ja meeoleolust sõjaväelaste seas. Selle tagajärjel on pagemine mobilisatsiooni eest, kus see võimalik, õige suureks kasvanud (nagu läbi Alptide Saksamaale ja Austriasse); on ka ette tulnud, et tagavaraväelased sõjavastastest meelevaldustest osa võtavad, kui neid sõjaväljale saadetakse. Sitsiilia linnakeses Caltanissetta streikisid kohalikud väävlikaevanduste töölised mitu päeva ja katsusid soldatite sõjaväljale saatmist takistada. Kõik need protestid ja meelevaldused on siiaamani aga veel üksiknäheteks jäänud; Itaalia komparteil, kel

faschistliku diktatuuri kohutava terrori tingimustes töötada tuleb, ei ole veel korda läinud seda liikumist hulgaliseks muuta, proletariaati ja kogu töörahvast ühisele võitlusele faschismi vastu tõmmata. Suureks takistuseks siin on II Internatsionaali visa vastupanek ühtsa faschismivastase võitluseväerinna loomisele, mis arusaadavalt Itaalia kompartei tööd tuntavalt raskendab. Sellest hoolimata jätkab ta järelejätmata oma tööd, ja kasvavad sõjaraskused sõjaväljal kui ka kodus valmistavad selleks järjesti soodsamat pinda ja avavad lootusrikkamaid väljavaateid.

Kokkuvõttes on Abessiinia sõjakäik Itaalia õnneküttidele siiaajani väga vähe rõõmustavat pakkunud; vastupidi, Itaalia on kaelani sõjamülkasse vajunud, millest väljarabelemiseks väga vähe soodsaid tingimusi paistab. Kaudselt on faschistlikud rõõvsaagipüüdjad seda isegi pidanud tunnistama. Nii, näiteks, sellega, et Itaalia vägede esimene ülemjuhataja kindral De Bono Aafrikast tagasi kutsuti ja marsal Badoglio tema asemele saadeti. Hiljem teatasid ajalehed, et faschistide „suur nõukogu“ otsuseks teinud ka nüüdset väejuhatust Aafrikas muuta — marsal Badoglio, kindralid Maravigny ja Santini sealt ära kutsuda ja neid silmapaistvate faschistlikkude tegelastega, nagu Starace ja Farinacci, asendada. Kas faschistlikud ninamehed ka sama head sõjastrateegid on kui terroristid, on muidugi ise küsimus; otsus nende sõjaväljale saatmise kohta kõneleb aga sellest, et Aafrikas seisukord mitte kaugeltki ei rahulda.

Suurriigid ja Itaalia-Abessiinia sõda

Rahvusvaheline pinevus, mis Itaalia-Abessiinia sõja eel maad võttis, laskis arvata, et see sõda palju laiemal ulatusel võib võtta kui seda ta otsesed piirid oletada lubavad. Sõja lahtipuhkemisel näis, et see kokkupõrge Itaalia ning Abessiinia vahel laiaulatuselise võitluseks imperialistlikkude suurriikide vahel võib välja areneda ja laiemal imperialistliku sõja hädaohtu esile kutsuda. Juba 50 aastat on Abessiinia tüliõunaks olnud Inglismaa, Prantsusmaa ja Itaalia vahel; viimasel ajal on isegi Jaapan oma küüned Abessiiniasse sirutanud. Abessiinia asukoht Inglise ilmariigi tähtsamate asumaade lähikäiguteede läheduses ja see asjaolu, et Tana järv Abessiinias Inglise mõju all olevale Egiptusele ta viljarikkuse annab, ei võinud inglise

kapitali lasta rahulikuks pealtvaatajaks jääda, kui itaalia faschism Abessiiniat valutama tõttas. Inglise kapital ei võinud lubada, et see Aafrika uuesti ümberjagamine tema huvid sel „mustal mandril“ hädaohtu saadaks; uus valitseja Abessiinias oleks aga otseseks hädaohuks olnud mitte ainult naabruses asuvatele Inglise asumaadele — Sudanile, Inglise Soomaalimaale, eriti aga Itaalia, Liibia ja Abessiinia vahel asuvale Egiptusele, vaid ka Inglise ühendusteedele Indiaga, Austraaliaga ja Kauge Idaga. Sellepärast ei võinud Inglismaa Itaalia mõju laiutumist Aafrikas lubada, või vähemalt mitte rohkem lubada kui inglise kapitali tervisele kohane oli. Ja kui Itaalia sellega arvestada ei tahtnud, pani Inglismaa enese kiiresti sõjavalmis, et

oma ülemvõimu Itaalia vastu, kui tarvis, sõjalise jõuga kindlustada.

Eriti teravaks läks Itaalia ja Inglismaa vahekorid selle järel, kui Rahvasteliit, teatava määrani nimelt Inglismaa pealekäimisel, Itaalia vastu, kes teisele Rahvasteliidu liikmele sõjaliseks kallaletungijaks (agressoriks) tunnistati, rea nõndanim. sanktsioone maksuma pani, nagu seda liidu põhikiri oma liikmete suhtes, kes põhikirja rikuvad, ette näeb. Nende sanktsioonide otstarb oli Itaaliale majanduslikku survet avaldada, et ta sõjategevuse Abessiinia vastu lõpetaks ja kokkupõrke rahuliku lahendamisega, Rahvasteliidu piires, nõustuks.

Kõigi sammude tarvitamist, mida Rahvasteliidu põhikiri sõjalise kallaletungija vastu lubab, nõudis Itaalia suhtes Nõukogude Liit, kuid mitte neil põhjustel, mil seda tegi Inglismaa, vaid põhimõttelikult rahu püüdes ja igasuguse imperialistliku asumaapoliitika vastu võideldes. Kuna Inglismaa Itaaliaga kokku leppida püüdis — Abessiinia arvel, mõistis Nõukogude Liidu esindaja igasuguse kallaletungimise Abessiiniale hukka ja kaitses Abessiinia iseisvust imperialistide vastu.

Kõigest Itaalia meeleheitlikust vastuseisemisest hoolimata, mida osaliselt ka Prantsusmaa toetas, võttis Rahvasteliit otsuse vastu, millega rida rahanduslikke ja kaubanduslikke surveabinõusid (sanktsioone) Itaalia suhtes maksuma pandi; muu seas keelati Rahvasteliidu liikmetele ära Itaaliasse sõjariistu ja sõjavarustust vedada, Itaaliast kaupa sisse vedada, Itaaliale laenu anda jne. Kokkuvõttes annavad need sammud Itaalia fashismile tugeva hoobi; sest olgugi, et rida maid sanktsioonide maksmapanekust lahti ütles (Austria, Ungari, Albaania, Schveits) ja Saksamaa, kes Rahvasteliitu ei kuulu, neid üldse ei tunnusta, seega Itaaliaga endiselt majanduslikult läbi käivad, mõjub välislaenude ja itaalia kaupade ostmise keeld Itaaliale siiski väga raskesti, halvates Itaalia ostujõudu ja piirates tuntuvalt nii toorainete kui toiduainete sissevedu.

Inglismaa nõudis pealeselle veel naftasaaduste väljaveokeeldu Itaaliasse. Kuna Itaalia oma nafta ja kivisüsi puudub, siis tähendaks nafta sisseveo lõpetus Itaaliale lihtsalt tema tööstuse lõppu, samuti nagu ta halvaks veonduse, paneks seisma

laevad, lennukid, tankid, lühidalt, pigistaks Itaalia fashismi kõri kinni. Arusaadav siis, et itaalia ajakirjandus jalamaid, kui naftasanktsioonidest juttu tehti, avalikult seletama tõttas: naftasanktsioonid — see on sõda Inglismaaga. Ühtaegu tegi Itaalia kõik mis suutis, et oma seisukohale sanktsioonide vastu võitlemises Prantsusmaalt toetust leida. Eelmine, Lavali, valitsus oli kogu aeg kaheotsaga poliitikat ajanud: ühelpool sõbrustati Inglismaaga Itaalia vastu, teiselpool püüti Itaaliat — Inglismaa vastu — toetada; ühelpool kõneldi, rahvahulkade survel, vastastiku abistamise lepingust Nõukogude Liiduga, teiselpool oldi äärmiselt vastuvõtlik Hitleri mõjudele.

Sellest tuligi, et Lavali valitsus kõik oma mõju maksuma pani, et Inglismaad Itaaliaga — Abessiinia arvel — kokkuleppele viia, lootes, et Itaalia valitsus selle tasuks Prantsuse piire Schveitsiga saksa vägede Prantsusmaale tungimise vastu aitab kaitseda. Nende jõupingutuste tagajärjeks oligi kurikuulus kokkulepe Lavali ja inglise välisministri Hoare vahel, mis väljendus Abessiinia kägistamise projektis — Itaalia ja Inglismaa huvides. Nii Inglismaa kui Prantsusmaa ja terve ilma töörahvahulgad mõistsid teravalt hukka selle imperialistliku kägistamisprojekti, mis sõjalisele kallaletungijale, kes Rahvasteliidu poolt avalikult oli hukka mõistetud, selle rahvusvahelise kuriteo eest tahtis — rikkalikku tasu anda, ta Abessiinia täielikuks peremeheks tõsta! Inglismaal sundis see meelepahatorm välisministri Hoare ametist lahkuma — õigemini oli Baldwini valitsus sunnitud Hoare ohverdama, et mitte ise tervelt langeda; Hoare asemele nimetati välisministriks Eden, kes järjekindlamalt näis Rahvasteliidu seisukohta ja kollektiivse rahukaitse ideed pooldavat. Viimaste nädalate suurelatuslikud poliitika sündmused (eriti jaapani fashistide mõrtsukatööd ja saksa fashismi agressiivsus Euroopas) on Itaalia-Abessiinia sõja küsimused tahapoole surunud, kuna see sõjakäik, nagu sm. Stalin oma jutujamises Roy Hovardiga tähendas, kahe suure sõjahädaohu kolde kõrval ainult episood on, s. o. vähema tähtsusega üksiksündmus. Need kaks suurt sõjahädaohu kollet, kust uus tulelaine ikka kohutavamalt maailma ähvardab, on aga Saksamaa ja Jaapan.

Sõjahädaohu Kesk-Euroopas

Käesoleval silmapilgul on kogu ühiskonna tähelepanek Saksamaa poole ja tema sõjalistele ettevalmistustele pööratud.

Meie näeme fashismi agressiivsuse kasvu, näeme, kuidas luuakse riikide liitu sõjaks Nõukogude riigi vastu, kuidas saksa väed

endid Prantsuse ja Belgia piiril kindlustavad. Välisajakirjandus kõneleb sõjalisest lepingust Saksamaa ja Jaapani vahel; tuntuks on ligidased sidemed Saksamaa ja Poola ning Ungari vahel; tugevat poolehoidu leiab Saksamaa Soomes, Bulgaarias, osalt ka Rootsis, Lätis, Eestiski. Missugune hiiglaisu saksa fashiste oma naabrite vastu rõõvsõjale kihutab, paistab, muu seas, silma plaanist, mille loojaks on Hitleri välispoliitika juht kurikuulus Tallinna sakslane A. Rosenberg. Selle plaani järgi tulevat luua uus riik, nime all „Põhja- ja Kesk-Euroopa rahvussotsialistlik impeerium“, kuhu peale Saksamaa kuuluksid; Läti, Eesti, Leedu, Danzig, Austria, osalt Tšehhoslovakkia, Põhja-Schlesvig (Daanimaa küljest), Eupen-Malmedi (Belgia küljest), Lõuna-Tirol (Itaalia küljest), Elsas-Lotring (Prantsusmaa küljest), osaliselt Schweits, Hollandi, Donau jõekond (Balkani riikidest) ja Ukraina; pealeselle veel asumaad Aasias ja Aafrikas.

Säherduse hiiglaisu rahuldamiseks ja oma määratute rõõvplaanide teostamiseks, mis arusaadavalt ei või ei arvata vaid saagi-ohvrid endid ega nende naabreid külmaks jätta, on vaja vastavalt hiiglasuurt sõjalist jõudu, mida saksa fashism aastast aastasse palavikuliku pingutusega loob. Kuni möödunud aastani tehti seda „salaja“, s. o. peideti oma sõjavalmistusi mitmesuguste „ilmsüütute“ siiltide taha, nagu näiteks sõjatehnika valmistus „põllutööriistade“ sildi all, mida kannab tuntud Kruppi sõjariistade tehas. 16. märtsil 1935. a. kuulutas Hitler, purustades vägivaldselt ja ühekülgselt Versailles lepingu, üldise sundusliku sõjateenistuse Saksamaal välja. Selle seaduse põhjal loodud alaline regulaar-sõjavägi ulatas Saksamaal 1936. aastaks umbes 1.800.000 meheni. Alalise sõjaväe kõrval on loodud rida sõjaväeliku iseloomuga abiorganisatsioonide, mille kaudu kogu teenistusvõimeline elanikkond militariseeritakse. Noorsugu saab oma sõjalise kasvatuse eriti nõndanim. sunduslikkudes töölaagrites, milledest mõlemast soost noorsugu läbi käib.

Vastavalt sõjanõuetele on suurelt osalt ümber organiseeritud rahvamajandus, milles kõige nõrgemaks kohaks on rasvaainete valmistus, mis ainult 45% kogu tarvitusest annab. Osalt on see seletatav töötavate talurahvahulkade vastasrinnaga Hitleri fashistlikule rõõvpoliitikale ja kurnamiskorrale; see rahulolematuse väljendub, muu seas, ka karja vähenemises; nii on vähenenud veiste arv umbes 1 mln. ja sigade arv 2 miljoni võrd.

Sõja ettevalmistamise kulud riigi eelar-

ves kasvavad alaliselt ja suurel määral: 1913/14. a. kulutati Saksamaal sõjaväe peale 2 miljardi marka, 1934/35. a. juba 5½ miljardi, käesoleval 1935/36. a. äga tõuseb, sm E. Varga ligikaudsete väljaarvamiste järgi (eelarve on salajaseks kuulutatud!), sõjaväe ja sõjaliste ettevalmistuste kulu 10 miljardi margani. On organiseeritud eriline „sissetungimise vägi“, mida juba Poola piiri äärde koondatakse. Siia on juba kogutud: 1) 1½ tuhat lennukit; 2) 5 brigaadi motomehaanilisi väeosasid; 3) 5 ratsaväe diviisi ja 4) 15 jalaväe diviisi. Vastavalt koondatakse suuremal arvul sõjalist jõudu ka Ruhrimaale, Hollandi piiri äärde, kust kaudu Saksamaa üks kallaletungimise liin (läbi Hollandi ja osa Belgia) peab minema. Pöörase kiirusega ehitatakse sõjalaevastikku, mille koosseis 1937 aastaks peab olema: 8 liinilaeva, 2 rasket ja 7 kerget ristlejat, 16 miinilaeva, 27 miinipaati, 28 allveelaeva. Baltimerel kujutab see endast suurt jõudu.

Saksamaa hullupöörasest sõjalisest ettevalmistusest kõneledes ütles sm Tuhatševski nõukogude kesktäidesaatekomitee viimasel istangjärgul (15/I—1936):

„12 väekorpuse ja 36 diviisi loomise programmi teostatakse hullupöörase kiirusega ja palju kiiremini kui see oli ette kavatsatud. Lennukite valmistusega on töös enam kui 50 tehast. Teie näete, seltsimehed, mäherdune hiiglasuur on sõjaline ettevalmistus Saksamaal nii kuiivalmaal, merel, kui õhus. Kui silmas pidada neid rahvussotsialistlikke poliitilisi vaateid, millest sm Molotov oma aruandes kõneles, siis peab see meid sundima tõsiselt oma läänepiiride kaitsele vaatama, et seal vajalikul määral kaitset luua.“

Itaalia sõjalise jõu nõrgestamist (Abessiinia sõja nõudel) Austria piiri ääres kasutas saksa fashism otsekohe selleks, et oma rõõvpoliitikat Austrias kõvendada. Tarvitatakse igasuguseid abinõusid, et Austriat Itaalia mõju alt lahti kiskuda ja Austriat Saksamaaga ühinemise teele viia, milleks teatud määral kaasa aitab ka austria fashistide peamees vürst Starhemberg.

Tuntavalt on saksa fashistide õnnestamistöö tugevnenud ka Balti riikides, mida iseäranis kujukalt näitab eesti „vabadsõjalaste“ suur aktiivsus, nende kavatsus möödunud 8. detsembril hitlerfashistlikku riigipööret toime panna. Seda mässuplaani juhiti ja toetati nii rahasummadega kui sõjariistade muretsemisega Saksamaalt, nagu see mässukatse kaastegelaste kohtuprotsessis Helsingis 12. veebr. s. a. selgesti avalikuks tuli. Seal tunnistas kaupmees

Laiho, et ta möödunud aasta novembri lõpul Hamburgis on käinud, kust ta 250 revolvrilt ja 12 500 padrunit saanud; need saadetud „masinaosade“ nimetuse all Danzigi, kus nad 2. detsembril soome kalamehe Karlsoni mootorpaati laetud ja Tallinna saadetud.

Igatahes on saksa faschistlik imperialism kõigi abinõudega püüdnud omale Eestis jalgealust luua, ja Pätsi faschistliku diktatuuri poliitika viimasel ajal, vähemalt kuni „vapside“ mässukitse avalikuks tulekuni, andis põhjust oletada, et hitlerlaste jõupingutused mitte ilma tagajärjeta ei jäänud. Vahekord saksa hitlerlaste (endiste parunite jt) vahel Eestis ja Pätsi valitsuse vahel muutus sedavõrd sõbralikuks, et ametlikud ning poolametlikud faschistlikud häälekandjad Saksamaal juba avalikult sellest kõnelesid, et hitlerismile Tallinna kaudu tee Baltimaadele on avatud. Eesti rahvusklubide häälekandja („ERK“ nr 7/8) kõneles veel käesoleva aasta jaanuaris, et välismaadel kohati juba Eesti üleminekut hitlerluse sõiduvette sündinud asjaks peetavat ja sellest vastavaid järeldusi tehtavat jne. Samasugust mõjutamise poliitikat ajab hitlerism ka Soomes, kus eriti soome lapua-faschistide, Isamaaliku rahvusliidu jt sarnaste faschistlikkude organisatsioonide näol tugevat vastukaja leiab. Et eesti vapside juhid Soomes lahket vastuvõtmist, varjupaika ja tegevusvabadust leidsid, kõneleb sellest, et ka valitsevad ringkonnad Soomes hitlerismiga vastuolus ei ole. Mäletame ju, kuidas möödunud aastal kindral Mannerheim Poolas käis neist kurikuulsaist „jahiretkeist“ osa võtmas, mida seal saksa faschismi juhtivad tegelased ühes poola riigitegelastega ja kõrgete sõjaväelastega aegajalt toime panevad, ja mille tõelik „jaht“ selles seisab, et sõjalisi plaane Nõukogude Liidule kallaletungimiseks üksikasjalikult läbi töötada.

Väga lähedased vahekorrad on saksa faschistlik imperialism suutnud luua Poolaga ja Ungariga, keda ühest küljest kommunismitondiga hirmutatakse, teisest küljest neile kavatsetava sõja rõõvsaagist osa lubatakse, muu seas riigipiiride laiendamise näol rõõvitud maade (Tshehoslovakkia, Ukraina jt) arvel. Üldse on kommunismiga kohutamine Hitleril kõige igapäevasem abinõu nii sisemise rahulolematuse tõusu lämmatamiseks, kui oma sõjaliste ettevalmistuste õigustamiseks väljapoole. Kommunismi vastu võitlemise sildi all püüab hitlerism omale kõigil kapitalistlikudel maal sõjalitlasi luua, toetades ja õhutades kohalikke faschistlikke liikumisi,

nagu Mussertat Hollandis, Mosley'd Inglismaal jt.

Iseäranis suuri jõupingutusi teeb Hitler Prantsuse faschistliku liikumisega ühise väerinna loomiseks ja sealt kaudu Prantsuse poliitika mõjutamiseks, milleks igatepidi prantsuse faschistlikke organisatsioone toetatakse. See Hitleri poliitika tuli eriti teravalt nähtavale Nõukogude Liidu ja Prantsusmaa vahelise vastastiku abistamise lepingu küsimuses. Hitler läks sel puhul isegi seesuguse meeletuseni, et Prantsuse valitsust avalikult *ähvardama* hakkas, et lepingu kinnitamist parlamendis takistada. Ka prantsuse poliitikajuhte hirmutab Hitler kommunismiga, nõudes neilt nõusolekut „tegevusevabaduseks idas“, s. o. Nõukogude Liidu vastu, selle eest lubades Prantsusmaa vastu täielikult rahulikku poliitikat ajada.

Nagu teada, võttis Prantsuse parlament valitsuse ettepaneku Nõukogude Liiduga tehtud lepingu kinnitamiseks vastu — hoolimata prantsuse faschistide ja äärmiste tagurlike ringkondade hullupöörasest vastutöötamisest. Kuid see ei tähenda ammugi veel Hitleri õonestamispoliitika lõppu Prantsusmaal. Igatahes saab Hitler väga hästi aru, kui hädaohtlik tal on oma kavatsetud sõjakäiku ette võtta — isegi ühenduses Jaapani, Poola ja mõne vähema riigi sõjaliste jõududega, kui Prantsusmaa, Inglismaa, Väike-Entente riigid kollektiivselt rahu alahoidmiseks välja astuvad. Sellepärast teebki ta meeleehtlikke jõupingutusi kollektiivse rahukindlustamise idee vastu nii Prantsusmaal, kui ka, ja viimasel ajal otse meeletu pingutusega, Inglismaal. Kuid Prantsusmaal mäletatakse, et Hitler oma poliitika aluspõhjaks Prantsusmaa suhtes „revanschi“ — kättemaksu prantsuse rõõvpoliitika eest peale imperialistliku sõja lõppu — on pannud, ja ka Inglismaa ei ole millegiga Saksamaa saagiahnuse eest kaitstud, kui Euroopa mandri suurriigid on purustatud; saksa lennuvägi ja laevastik hakkavad, juba tänagi Inglismaale tõsist hirmu tegema, veel enam aga Saksamaa liit Jaapaniga, mis mitte ainult Nõukogude Liidu vastu ei ole sihitud, vaid ka kapitalistlikkude võistlejate, esirinnas just Inglismaa, vastu. Inglise valitsuse äärmiselt kõrkuv ja järjekindluseta poliitika Saksamaa viimaste sammude puhul (sõjavägede saatmine Rheini demilitariseeritud laiule) näitab kui tugevad seal siiski veel Saksamaaga kokkuleppimise tendentsid on, mis igatahes veelgi õhutavad seda ähvardavat sõjahädaohtu, mis Kesk-Euroopas alaliselt kasvab ja suureneb saksa faschistliku im-

perialismi laiutustungiga ning Saksamaa hullupöörase sõjalise ettevalmistusega, mis eestkätt ja kõigepealt sihitud on Nõukogude võimu hävitamisele ja Nõukogude Ukraina

röövimisele ning Saksa riigi külge liitmisele, mitte vähem aga ka ähvardavaks hädahooksuks ei ole Prantsusmaale ja Belgiale.

Jaapan valmistab „suurele sõjale“

Kuna teravad ja sügavad vastuolud Euroopa suurriike käsist ja jalust seovad, kasutas Jaapan silmapilku ja olukorda, et Ida-Aasias oma imperialistlikkude eesmärkide teostamisele asuda. Juba aastate eest vallutas ta Mandshuuria, kus Jaapani käsialune Mandshukuo riik asutati, mida jaapani militarism kui lähtekohta oma võimu laiutamiseks, eestkätt Põhja-Hiinas, kasutab, kus ta aga ka täiel hool ettevalmistusi teeb Nõukogude Liidu kallaletungimiseks. Eriti aktiivseks muutus ta pealetungiv poliitika Põhja-Hiinas Itaalia-Abessiinia sõja lahtipuhkemise järel, teades, et see sõda Inglismaa sõjalist jõudu Euroopas ja Aafrikas pinevalt kinni hoiab ja teda takistab Jaapanile Hiina vallutamisel mõjuvat vastuhoopi andmast. Inglismaa on aga imperialistlikkudest suurriikidest esimene, kelle huvivid Jaapani imperialismi edasitung Hiinas valusalt puudutab. Igatahes kannatavad ka Am. Ühendriikide kapitali huvid, Ühendriigid üksi aga ei riskeeri või ei taha — nii kauge maa ja mere taha — Jaapaniga Ida-Aasias sülitse kokku minna.

Ja nii algas siis Põhja-Hiina avalik valutamise Jaapani poolt. Kuulutati „iseseisvaks“ Hopeh, Schandungi, Schansi, Tshahari ja Suijuani maakonnad; organiseeriti „demilitariseeritud võõtmed“ (kust Nankingi valitsus pidi oma väed välja viima); organiseeritakse „iseseisvuse liikumisi“ edasi teistes maakondades; jaapani väed võtavad oma alla vana Hiina pealinna Beipini (Pekingi) ja organiseerivad seal müüdavatest hiina militaristidest „poliitilise nõukogu“, mida jaapani kindral Doihara kamandab. Nii on Jaapan Põhja-Hiinas valutanud maaala, mille elanikkude arv ulatab ühe kolmandikuni kogu Hiina elanikkonnast. Jaapani kindral Tada on töötanud välja „Hiinaga tehnilise koostöötamise“ plaani, mille järele: 1) Hiina jääb Jaapani toorainete baasiks; 2) kõik Hiina vabrikud lähevad Jaapani kontrolli alla; 3) Hiina sõjavägi likvideeritakse; 4) Hiina välispoliitikat juhib ja ajab — Jaapan.

Seesuguse Hiina täieliku õgimise kava vastu kerkib Hiinas esile uus jõud, mis jaapani röövivate poliitilist sahkardust hiina müüdavate kindralitega ja Nankingi samati müüdava valitsusega (Tshang-Kai-Sche-

kiga eesotsas) ähvardab nurja ajada. See on jaapanivastane rahvusvabastuse liikumine, mis määratud hiina rahvahulga kaasa tõmbab. Nähes, et Nankingi valitsus suuteline ei ole jaapani röövivate edasitungi Hiinas pidurdama, algas üle maa võimas protestiliikumine, mille eesotsas hiina töölisklass sammub. Hiina Nõukogude valitsus, mis Nankingi timukate ja imperialistlikkude vägistajate ühisest kallaletungist hoolimata edasi kestab ja aastast aastasse tugevneb ning laieneb, avaldas möödunud suvel üleskutse kõigile hiina töörahvakihitidele ja kõigile demokraatlikult mõtlevatele ollustele, neid üles kutsudes jaapani röövikallaletungijate vastu ühist võitluseväerinda looma — Nankingi valitsuse vastu, kes enese jaapani vallutajatele on ära müünud. See üleskutse on eriti elavat vastuka ja leidnud hiina üliõpilaste ja haritlaskonna ridades, kes jälle, nagu imperialistliku sõja järelaastatel, ülemaaliselt jaapanivastasesse võitlusesse on astunud. Suured jaapanivastased meeleavaldused on Hiinas igapäevaseks nähteks saanud. Iseäranis Põhja-Hiina linnades peavad üliõpilased jaapanisulasliku politseiga alaliselt lahinguid, mis harilikult veriselt ning vangistamistega lõpevad. Mõjuvalt levib see liikumine ka Lõuna-Hiinas. 13. jaan. s. a. pandi Kantonis toime suur jaapanivastane meeleavaldus juhtsõnade all: „Maha Jaapani imperialism!“ „Maha Tshang-Kaischek!“ Hiina sandarmid avasid meeleavaldajate peale tule, tappes 4 ja haavates 14 inimest. Meeleavalduse korraldajad vangistati, Kantonis kuulutati välja sõjaseadus. Laialistes töörahvahulkades nii linnas kui maal, ka väljaspool nõukogude maaala, kasvab arusaamine, et nõukogude punavägi ja nõukogude valitsus need ainukesed jõud on, kes tõelikult Jaapani imperialistide röövpoliitika vastu võitlevad. Läheb Hiina kommunistlikul parteil korda kogu seda jaapanivastast hulgalist liikumist ühtsaks imperialismivastaseks rahva väerinnaks koondada, siis kasvab sellest igatahes määratu revolutsioonilik rahvusvabastuslik jõud, mis Ida-Aasias mitte ainult jaapani, vaid kõikidele imperialistidele hädadohtlikuks saab.

Jaapani militaristid, kelle sõjajanule siia-

maalsed kordaminekud aina hoogu annavad, ei näe ka selles vallutamissõjas alaliselt kasvavate raskuste vastu muud teed ega abinõu, kui oma sõjajõudude alalist suurendamist, mida toimetatakse hullupöörase kiirusega. Reorganiseeritakse sõjaväge, suurendatakse väeosade tulejõudu; raskekuulipildujate arv jalaväeosades on tõstetud 36-lt 64-le; tankide arv on viimase viie aastaga kasvanud 140-lt ühe tuhandeni, lennukite arv 250-lt kahe tuhandeni. 1935. a. korraldati 150 õhukaitse õppust ja peeti määratu ulatusega laevastikumännöövrid, millest 190 sõjalaeva ja kogu lennvägi osa võtsid. Erilist tähelepanu pööratakse Mandshuuriale, mis lähtekohaks peab olema Nõukogude Liidule kallaletungile. 1933/34. a. ehitati seal enam kui 1500 km uusi raudteed ja ehitusel on veel 2000 km; kõik need teed kannavad strateegilist iseloomu, suundudes idast (Jaapani mere sadamatest) Nõukogude Liidu ja Mongoolia vabariigi piiridele.

Et seesugune poliitika määratud kulusid nõuab, on arusaadav: tervelt 60% Jaapani riigieelarvest läheb sõjalisteks kuluks. Tagajärjeks on kohutavad maksumuud, mis elanikke laastavad ja kogu rahvamajandusele hädaohtlikuks muutuvad. Seda näevad ka jaapani kapitalistlikud ringkonnad, kes militaristide röövplaanidega ei taha nõustuda. See järjesti teravnev vahekord oli, muu seas, üheks peapõhjuseks sellele koledale mõrtsukatööle, mille jaapani militaristlikud fashistid veebruaril lõpul Tokios toime panid (terve rea juhtivate riigitegelaste tapmine) ja millega militaristid oma kainemaid vastaseid hävitasid.

Viimasel ajal on Jaapani militaristid korduvalt kallaletungimisi toimetanud Mongoolia rahva-vabariigile, kusjuures nende kallaletungimiste iseloom järjesti sõjakamaks muutus ja suuremate väeosadega sünnib, nii, näiteks, 16. veebruaril s. a. 500-mehelise väesalgaga, kes 20 veoautol kohale sõitsid ja kerge- ning raskekuulipildujatega ning 3 suurtükiga varustatud olid, pealeselle oli neil kaasas kaks tanki ja kaks lennukit. Kokkupõrge kallaletungijate ja Mongoolia piirivalve vahel kujunes korrapäraseks lahinguks surnute ja haavatutega. Nende korduvate kallaletungide ilmsiks eesmärgiks on Mongooliat sõtta provotseerida, et siis seda vabariiki okupeerida ja siit kaudu uusi lähtekohti luua Nõukogude Liidule kallaletungimiseks.

Kogu seda lõpmatut maadeahnitsemise plaani jutlustatakse ja „õigustatakse“ „Aasia rahvaste vabastamisega valge rassi ikkest“. Peale Hiina ja Mongoolia käib selle maade-

vallutamise plaani hulka ka Nõukogude Liidu maaala Vaiksest ookeanist kuni... Uuralini, mida sellega seletatakse, et kõik Siberi kohalikud rahvad, kõik need „burjadid, kalmõkid, tunguused, jakuudid, tshuktshid jt, samuti nagu jaapanlasedki — aasia rahvad on ning oma hingeelu, kehaehituse, vere, nahavärvi, kommete ja kultuuri poolest jaapanlastega seotud on“ — nagu kindral Matsui oma Siberi-vallutamise propagandas kuulutab.

On arusaadav, et seesugune jaapani militaristide lautumispoliitika, mis mingisuguste abinõude ees tagasi ei kohku, nagu seda hiljutised fashistlikkude hullustajate mõrtsukatööd näitasid, neid imperialistlikke riike, kelle huvid Ida-Aasias eestkätkädaohus on — Inglismaad ja Am. Ühendriike — hakkab rahutuks tegema. Veel enne jaapani vägede viimast vallutamiskäiku Põhja-Hiinasse saatis Inglise valitsus oma rahandusliku eriteadlase Leith-Rossi Hiinasse, et Nankingi valitsusel aidata rahandusreformi läbi viia, mis Jaapani mõju Hiinas pidi vähendama ja Nankingi valitsust jaapanivastases võitluses toetama. Beipini ja Tientsini vallutamise puhul hoiatas Inglise valitsus Jaapanit, pealegi avalikult koos Ühendriikidega, et seega oma ühist seisukohta viimastega demonstreeida. Ühendriikide välisminister Hull nõudis oma avalikus väljaastumises kõikidelt riikidelt, kes „Kellogi paktile“ alla kirjutasid, et nad seda lepingut täidaksid. See aga keelab Hiinale kallale tungimast ja nõuab Hiina kohta kõigile imperialistidele ühesugust röövmisõigust, mida röövikute keeles „lahtiste uste poliitikaks“ nimetatakse. Palju teravamalt esines hiljuti, Jaapani viimaste sündmuste puhul, Ühendriikide senati välisasjade komisjoni esimees Pittman, kes jaapani vallutamispoliitikat karedasti hukka mõistis ja mõista andis, et Ühendriigid selle juures vagusaks pealtvaatajaks ei või jääda. Lähenedes Inglismaa ja Ühendriikide vahel Ida-Aasia küsimustes kõneleb ka nende väljaastumine Jaapani vastu Londoni mereväe konverentsil, kust Jaapan, kelle nõudmistele seal vastu ei tulnud, lahkus.

Kui kõigele sellele juurde lisada korduvad provokatsioonilikud üle Nõukogude piiri tungimised Jaapani ja Mandshukuo militaristide poolt, mis viimasel ajal ägedate tulevahetusteni on arenenud, ja mille eesmärgiks on vahekorda Nõukogude Liiduga järjesti teravamaks ajada ning sõjakihtusele N. Liidu vastu „põhjusti“ leida, siis näeme, kui ärev on seisukord Ida-Aasias. Seda ärevust suurendas veelgi tun-

tavalt jaapani fashistlikkude militaristide väljaastumine 26/II s. a., mis tervele ilmale näitas, missugustele sammudele jaapani sõjajanused ringkonnad valmis on, et valit-sust oma kätte kiskuda ja seega võima-lust saada oma hullupöörast sõjapoliitikat täiel ulatusel tegevusse panna. Veebruari-

sündmused Tokios olid seega hoiatuseks kõigile riikidele ja rahvastele, kes rahu alal hoida tahavad, mäherduse tuldpurs-kava sõjakoldega Ida-Aasias jaapani rööv-januse imperialismi ja enese suurusesse hullunud militaristide-kildkonna näol tege-mist on.

Nõukogude Liit — üldise rahu kants

Ümbrissetuna idast ja läänest sõjajanu-likkude imperialistide ähvardava mõõga-täristamisega, alaliselt kuuldes ja nähes nende sõjaliku kallaletungi kavatsusi, seisab selles imperialistlikkude röövikute hullu-pöörase sõjapoliitika keerus ainukese jär-jekindla rahupoliitika kantsina nende vas-tas — Nõukogude Liit. Nõukogude Liit, proletariaadi diktatuuri riik, kes kaotas oma piirides igasuguse kurnamise ja rõhumise, nii majandusliku kui poliitilise; kes ühe oma olemasoleku esimese sammuna kuu-lutas välja rahvaste enesemääramise täie-liku õiguse kuni Nõukogude Venemaast lahkulöömiseni, — Nõukogude Liit ei saa seega juba oma olemasoleku põhimõtte poolest mingisugust maadeahmimise poliit-ikat ajada, mis põhiolulikul teiste rah-vaste kurnamise ja orjastamise poliitika on. Meie ei taha jalatäitki võõrast maad — see sm Stalini põhiprintsiip N. Liidu naab-rite suhtes on kõikumata kindel alus N. Liidu välispoliitikale. Ja nõukogude valitsus on seda tervel oma kestvuse ajal tuhandetel kordadel tõestanud. Ei ole ajalugu näinud seesugust poliitikat sisemaal vähemusrah-vuste vastu — nende igakülgse, nii majan-dusliku kui kultuurse tõstmise näol; ei tunne ajalugu seesugust sõbralikku ja hea-naaberlikku vahekorda eriti N. Liidu naabrus-es asuvate väikerahvaste vastu, eriti nende vastu, keda tsaari-Venemaa kas kurnas, röö-vis, või alaliselt ähvardas, kes nüüd aga N. Liiduga kõige paremas läbikäimises elavad. Afganistan, Iraan (Persia), Türgi-maa on kõige paremaks tõestuseks. Või Itaalia kallaletung Abessiniale. Meie huvi-sid ei riiva see kallaletung otsekohe kõige vähemalgi määral, ütles sm Litvinov Rah-vasteliidu koosolekul, kuid meie oleme põhimõttelikult igasuguse rahvaste iseseis-vuse vägistamise ja seega ka Itaalia kal-laletungi vastu; meie oleme valmis kõiki neid abinõusid toetama, mis Rahvasteliit kallaletungija ohjeldamiseks ja sõja kiire-maks lõpetamiseks vajalikuks tunnistab.

Kuid peale põhimõtteliku seisukoha on N. Liit ka puht praktilikkudel kaalutlustel

sõja vastu. Teades, et „rahu on jagamatu“, et imperialistlik sõda, kui ta kusagil ilma-nurgas lahti puhkeb, väga kergesti laiali-seks ilmasõjaks võib paisuda, sõjaks, mis ka N. Liidu võib enese keerisesse tõm-mata, kuna aga sotsialistliku ülesehitamise töö N. Liidus rahu, rahu ja veel kord rahu vajab, siis nõuab ka see asjaolu Nõuko-gude Liidult järjekindlat rahupoliitikat, rääkimata sellest, et iga sõda oma kohuta-vate tagajärgedega peamiselt ning eestkätt proletariaadi ja teiste kehvemate ning töö-tavate kihtide kaela langeb ja N. Liit just nende kihtide huvide kaitsel seisab.

Käesolevas olukorras tuleb aga veel tei-sigi põhjusi N. Liidu sõjavastasele poliiti-kale juurde. Nagu nägime, ähvardab sõja-hädaoht maailma praegusel ajal eriti kahest *fashistlikust* koldest. Faschism ei tähenda aga ainult harilikku maadevallutust; see tähendab ennenägematut kurnamist ja sur-vet; see tähendab igasugu demokraatia hävitamist; see tähendab nende kultuuri-saavutuste hävitamist, mille kättevõitmi-seks inimsugu aastatuhandeid on jõudu pingutanud ja ohvreid kannud. See tähen-dab metsiku barbaarsuse, kõige hullema rahvusliku vihavaenu ja vägistamispoliitika maksmapanekut keskaegsete inkvisitsiooni-koledustega moodsa tehnika võimaluste ulatuses. Kas ei nõua see kultuurihädaoht N. Liidult, kelle kogu olemasolek kõige laialisemate hulkade kultuuri tõstmist eel-dab, selle kultuuri kõrgusest oleneb, kellele rahva kultuuritaseme kiire ja kõrge tõus vajalikud eeldused loob oma eesmärgile jõudmiseks — kommunistliku ühiskonna loomiseks; — kas ei nõua hädaoht kultuurile fashismi levingu ja laiutumise poolt Nõu-kogude Liidult kõige suuremat jõupingu-tust, et sellele barbaarsuse-hädaohule tõk-keid teha!

Kuid ainult viimase abinõuna mõtleb N. Liidu valitsus, mõtleb kommunistlik partei sellejuures sõjaliste jõudude peale. Nõukogude valitsuse poliitika on olnud sõja ärahoidmise poliitika ka kõige kee-rulikumatel olukordades. Sadandeid pro-

vokatsioone on imperialistid toime pannud, et N. Liitu sõjale kutsuda. Tuletame meelde ainult N. Liidu esindajate tapmist välismaadel (Schveitsis, Poolas); tuletame meelde rüüstamisi N. valitsuse poliitilistes esindustes (Beipinis) ja kaubanduslike organisatsioonides („Arkos“ Londonis); tuletame meelde jaapani provokatsioone Mandshuuria piiril jpm; nõukogude valitsus on oma külmaverelise rahuga ka rahu rahvaste ja riikide vahel suutnud alles hoida. Nõukogude valitsus astus isegi Rahvasteliitu, sellesse imperialistlike riikide poliitikabüroosse; sest pealeseda kui faschistlikud röövikud sealt lahkunud, näis võimalik olevat nende riikide abil, kes tänapäev sõjast huvitatud ei ole, rahu alalhoidmiseks kaasa aidata, seda asutust rahu säilitamiseks ära kasutada.

Nõukogude valitsus ei loo nende võimaluste ulatuse kohta mingeid liialdatud pettelootusi; ta teab, et Nõukogude riigi julgeolekut kindlustab ikkagi tema kangelaslik punavägi, keda toetab terve ilma proletariaadi ja töötavate hulkade poolehoid. „Meie võtame kõik abinõud tarvitusele, et veel ja veel kord imperialistide kallaletungisid meie riigile nurja ajada. Kui nad aga siiski meile kallale tungivad, siis annab meie punavägi neile kahtlemata kohase vastulöögi“ (Molotov, nõukogude tk pleenumil).

Kollektiivne rahu säilitamise idee — see on, mida nõukogude poliitika kuulutab

R. Vakman

Kapitalide emissioon käesolevas kapitalistlikus majanduskriisis

„Väärtpaberite väljaandmise, kui finantskapitali ühe peaoperatsiooni, harukordselt kõrge kasutoovus mängib finansoligarhia arenemises ja kindlunemises väga tähtsat osa“ — kirjutas Lenin oma kirjatöös „Imperialism kui kapitalismi kõrgem arene misjärk“, hinnates sealjuures kogu maailmas liikvelolevaid väärtpabereid 1910. a. ümmarguselt 600 miljardi franga peale¹.

Nimetatud väärtpaberite hulka kuuluvad igasugused riiklikud laenud, obligatsioonid,

kõigile rahvastele, millele ta püüab võita kapitalistlike maade valitsusi, kes silmapilgul sõda ei ihka. Kollektiivne kindlustus kallaletungija vastu vastastikuse abistamise lepingu näol, mida pakub nõukogude valitsus, see sunniks iga kallaletungi himulist kümnekordselt oma sammu enne kaaluma, kui ta sõjateele astub. Saksamaa faschistlike valitsejate hullupõõrane jõupingutus seesuguse lepingu sõlmimise takistamiseks ja nurjaajamiseks N. Liidu ja Prantsusmaa vahel näitab käegakatsutavalt, kuidas faschistliku röövsõja kavatsejad kollektiivset rahukindlustust kardavad, kuidas see taktika nende röövplaane ähvardab segi paisata.

Siiamaani on seesuguse lepingu N. Liidu sõlminud Prantsusmaa ja Tshehoslovakkia. Kas edaspidi korda läheb seda vastastikust kindlustamist laiemale alusele viia ja küllalt võimsat jõudu koondada, et saagiahnete röövikute isu ära ajada, see oleneb eeskätt sellest, kuidas üksikute maade laialised rahvahulgad, kes oma määratus enamuses kindlasti sõja vastu on, suudavad oma valitsuste peale mõju avaldada ja neid sundida kollektiivse rahukindlustamise teele astuma. Kui aga kapitalistlikku umbkotti jooksnud ja meeletusele aetud faschistlikud imperialistid kõigest hoolimata peaksid julgema kallale tungida, siis — ärgu imestagu nad, kui nad päeval pärast seesugust sõda mõndagi tuttavat valitsust enam endi keskel ei leia (Stalin).

nid, kui ka igasugused ettevõtete aktsiad¹, tähtajalised väärtpaberid jne. Niisuguste väärtpaberite väljaandmist nimetab kodan-

¹ Obligatsioon tähendab iseäralikku liiki võlatähte ehk laenuvõltsust. Kui mõnesugune suurem äriettevõtte, linnavalitsus, riik jne suuremat laenu vajab, siis pöörab ta pankade poole. Kui nendega üldsumma, protsendid, tagasimaksu tingimused, tähtajad jne kokku on lepitud, siis jaotatakse laenusumma osadeks, mille peale siis võlatähed välja kirjutatakse. Seda võlatähte nimetataksegi obligatsiooniks. Obligatsiooni väljaandja kindlustab laenu tagasimaksu oma varandusega. Pank võib obligatsioonid oma käes pidada (ta saab laenukasutand raha pealt protsenti, mis laenu tegemisel kindlaks määratud), või ta müüb obligatsioonid välja. See obligatsioonide

¹ Vt. Lenin, „Valitud teosed“, eesti keeles, II, lk. 182 ja 186.

luse praktika harilikult *kapitalide emissiooniks*. Tähtsama osa sellest kapitalide emissioonist moodustab *aktsiate* emissioon. See on nimelt üks neid teesid, kuidas — kapitalistlikus ilmas — ühiskonnas seismas olevat vaba raha, mida üksikud isikud, asutused, ettevõtted jne ise otsekohe ei tarvita, kokku koguda ja äriettevõtetesse „tegevusse“ panna, tegevaks kapitaliks muuta.

Oletame, et mingisugusel aktsiaseltsil on vabrikuid ja nende sisseseadet üldväärtusega 10 miljoni dollari eest. See on aktsiaseltsi tõelik kapital, tõelik väärtus. Selle summa suuruses on aktsiaid välja antud, mis börsil ringi liiguvad ja mida seal — ütleme — niisamati 10 miljoni peale hinnatakse, selle summa piirides ostetakse ja müüakse. Tuleb välja, et siin üks ja seesama kapital kahes kujus esineb: esiteks tõeliku kapitali näol (ettevõtte enese reaalne väärtus) ja pealeselle börsil või kapitalistide käes — aktsiate näol. Aktsiad liiguvad börsil kui iseseisev kapital, olles tegelikult ja tõelikult aga ainult *fiktiivne kapital*.

Nagu märkisime, saab aktsiaomanik, kui äriettevõtte kasu annab, aktsia pealt dividendi — oletame, et see 5% välja teeb, seega 10-dollarilise aktsia pealt 50 senti. Kui 5% ligikaudu harilik laenuprotsent on, siis jääb aktsia hind rahaturul endiseks. Kui aga äriettevõtte suurema kasuga töötab, siis võib dividend tõusta, — oletame, et see 10%-ni tõusis, s. o. 1 doll. aktsia pealt, ehk endisega võrreldes kahekordseks. Arusaadav, et seesugust kasu andev aktsia ihaldatavaks kaubaks muutub ja ta hind tõuseb — oletame, et kah kahekordseks, s. o. 20 dollarini. Mis sündis nüüd selle aktsiakapitali üldsummaga? See tõusis börsil kahekordseks, ilma et äriettevõtte tõelik, reaalne kapital põrmugi

tegemine, s. o. laenu andmine seesuguste võlatähtede peale, ongi see, mida kapitali emissiooniks nimetatakse. — Aktsiad on äriettevõtte kapitali osatähed. Näide: grupp isikuid otsustab vabriku asutada; igaüks võtab sellest teatud kapitalisummaga osa, mille vastu ta selle summa peale osatähti (aktsiaid) saab. Kui äri hästi läheb ja kasu annab, siis makstakse osatähtede peale kasu, mida sel juhtumil *dividendiks* nimetatakse, s. o. kasuosaks. Kui see dividend ehk aastane kasuosa suurem on, kui harilikult väljalaeatud raha eest protsenti makstakse, siis tõuseb aktsia hind, ja vastupidi — kui dividend õige madalale vajub, madalamale kui harilik laenuprotsent, siis ei taheta aktsiaid ka selle hinna eest osta, mis ta nimeline väärtus on (s. o. esialgu osaks sissemakstud summa). Aktsia osamaksu tagasimaksu eest ei ole muud vastutust kui äriettevõtte varandus; kui äri pankrotti jääb, võib aktsiaomanik väljamakstud summast kas hoopis või osalt ilma jääda.

oleks tarvitsenud tõusta. Ettevõtte enese väärtus võis endiseks jääda (10 mln. doll.), kuid selle tõeliku kapitali varjuna ehk teisendina liigub börsil ringi aktsiakapital kahekordses (20 miljoni dollari) väärtuses.

Kapitali tõusuaegadel tõusevad sellepärast aktsiate hinnad, kasvab fiktiivne kapital, kuna kapitalistliku majanduse languse aegadel fiktiivne kapital harilikult suurel määral väheneb. Nii, näiteks, maksid New Yorgi börsil 1929. a. septembris kõik liikvelolevad aktsiad kokku umbes 90 miljardi dollarit. 1932. aasta juulis aga maksid needsamad aktsiad sealsamas ainult 15 miljardi dollarit. Tuleb välja, nagu oleks sel ajavahemikul 75 miljardi dollari väärtuses kapitali täiesti õhku auranud. Seda muidugi ei sündinud; vastupidi, see 90 miljardi dollarit oli 1929. a. septembris ise suuremal osal õhus olemas — kui fiktiivne kapital, mis ainult nimeliselt oletset, aga mitte reaalse väärtusena. Kui, näiteks, mõni vabrik pankrotti jäi, siis ei kadunud selle ettevõtte tõelik kapital mitte täielikult ära; tihtigi jäi sellest suur osa järele, ainult et see teiste kapitalistide kätte võis üle minna; ettevõtte aktsiad aga võisid samal ajal mõnikord täielikult väärtusetuks muutuda, s. o. fiktiivne kapital hääbus suurel määral, mõnikord täiesti.

Ligikaudu niisamasugune on lugu ka teiste väärtpaberitega; nägime ju käesoleva kriisi ajal, kuidas ka riiklikkude laenu obligatsioonide hind börsil langes — Eesti 1927. a. välislaenu obligatsioonidel kuni 60% võrd. Nende paberite „kapital“ on harilikult jooksvate väljaminekute katteks (riiklikud laenud) kasutatud, valmistusprotsessi ei ulata sellest harilikult mitte midagi.

Üldiselt aga annavad kõik väärtpaberid sissetulekut, nagu reaalse kapital. Oma eespoolnimetatud töös näitas Lenin, et 1910. aastal ligi 80% kõigist liikvelolevatel väärtpaberitest nelja kõige rikkama kapitalistliku riigi kapitalistide (Inglismaa, Am. Ühendriigid, Prantsusmaa, Saksamaa) käes oli. See tähendab, et neli viiendikku *kogu maailma* finanskapitali sissetulekust, seega kogu maailma rahvaste kurnamisest, mida finanskapital organiseerib, ainult selle nelja riigi suurkapitalistide tasku läks.

Peale 1914—1918. a. a. ilmasõda on „kapitalide emissioon“ hiigla jõudsalt kasvanud. Täpsed andmed väärtpaberite emissiooni kohta peale sõda kapitalistlikkudel maadel puuduvad. Kuid ligikaudselt võib kogu kapitalistliku ilma väärtpaberite emis-

siooni 1929. a. (s. o. sel aastal üksi) 373 miljardi franga peale arvata, ehk sõjaeelse vääringu järele umbes 75 miljardi kuldfranga peale¹. Sellest üldsummast (373 miljardi franka) kuulub nende nelja riigi emissiooniks, kellest Lenin oma töös rääkis, tervelt 312 miljardi, s. o. enam kui 84%. Kuid 1914—1918. a. a. ilmasõda tõi suuri pööreid ka maailma väärtpaberite turgu. 1929. a. oli väärtpaberite väljalaskmine suurriikides järgmine (Ühendriigid astusid nüüd kaugele ette kõikidest teistest, ja Saksamaa asemel esineb nelja seas Jaapan):

Ühendriigid	260	miljardi	franka
Jaapan	34	"	"
Inglismaa	31	"	"
P rantsusmaa	15	"	"

Kokku 340 miljardi franka.

Selle hinnangu järele kuulus neljale riigile 91% kogu maailma väärtpaberite 1929. a. väljalaskest (1910. a. oli nelja käes 80%). Suurriikide finanskapitali arenemine ja finansoligarhia kasvamine, millele Lenin oma ülemalnimetatud töös põhjaliku analüüsi andis, läks peale sõda kapitalistlikkudel maadel kiiresti edasi.

Käesolev majanduslik kriis tõi muidugi ka kapitalide emissioonis suure languse. Selle emissiooni kõige madalam tase praeguses kriisis oli 1933. aastal, kui meie hinnangu järele kogu kapitalistliku maailma väärtpaberite väljalask 74 miljardi franka välja tegi (sõjaeelses vääringus umbes 15 mlrd. kuldfranka), s. o. enam kui 5 korda vähem kui 1929. a. Kuid samal ajal sündis ka suur muutus ja ümberpaigutus kapitalistlikkude suurriikide seas. Juba nimetatud nelja suurriigi emissioon oli 1933. aastal:

Jaapan	34	miljardi	franka
Ühendriigid	15	"	"
Inglismaa	11	"	"
Prantsusmaa	4	"	"

Kokku 64 miljardi franka.

Kui nimetatud nelja riigi väärtpaberite emissiooni kokku 100-ks arvata, siis moodustas iga riigi osakaal selle nelja riigi koguemissioonis järgmise protsendi:

	1929.	1933.
Ühendriigid	76	23
Jaapan	10	53
Inglismaa	9	18
Prantsusmaa	5	6

Meie näeme siit, et 1933. a. Jaapani

¹ Meie arvestus on tehtud Rahvasteliidu andmete põhjal üksikute riikide kapitalide emissioonide kokkuvõttena.

kapitalide emissioon nelja suurriigi hulgas enam kui poole moodustas. Oma absoluutse suuruse poolest oli Jaapani emissioon 1933. a. niisama suur, nagu 1929. a.¹ Samal ajal kui kogu maailma väärtpaberite emissioon üldse enam kui 5 korda vähenes, ei vähenenud Jaapani emissioon mitte sugugi. Ka selles asjaolus tuli nähtavale see Jaapani sõjalise inflatsiooni poliitika, millest sm Stalin ÜK(e)P XVII kongressil rääkis.

1910. aastal oli kogu maailma väärtpaberitest Ühendriikide käes 22% (Lenini hinnangu järgi). Esimesel kohal oli siis Inglismaa. Peale 1914—1918. a. a. ilmasõda tõusid Ühendriigid esimeseks finanskapitali riigiks maailmas. 1929. aastal väljalastud väärtpaberitest oli Ühendriikides üksi välja lastud 68% kogu maailma väljalastud paberitest. 1929. a. alganud majandusliku kriisi kestel tuli aga esimesele kohale kapitalide emissioonis Jaapan. Nii võrd kiiresti sündis *ebahütlane arenemine* imperialismi ajajärgul isegi finanskapitali alal kapitalistlikkudes riikides.

Jaapani ettevalmistused sõjale, suured kapitalide mahutused võidetud maadesse (nagu raudtee ehitused Mandshu-kuos, uute ettevõtete asutamised jne), lõpuks sõda ise tõstsid õige suuresti kapitalide emissiooni Jaapanis. Majanduselu kõige suurem langus oli Ühendriikides, sellepärast oli ka kapitalide emissiooni langus seal kõige suurem. Vastupidi, majanduslik kriis oli võrdlemisi nõrgem Inglismaal, sellepärast oli ka kapitalide emissiooni langus seal väiksem kui teistes kapitalistlikkudes riikides.

Nagu tähendasime, on aktsiate väljalaskmine *fiktiivse kapitali* loomine, sest aktsiad ei loo mitte krossigi uut tegelikku kapitali, vaid jaotavad ainult õigust lisaväärtuse saamiseks. Kui aktsiad veelgi valmistusliku (tööstuse-) kapitali varjuna esinevad, selle teisendina, siis ei esinda riiklikud obligatsioonid kapitalismis üldse mingit kapitali väärtust. Väärtpaberite emissioon on imperialismis tõustuse hiiglasuur kunstlik *pealishitus*. Arusaadav, et majanduslikus kriisis see pealishitus pidi purunema.

Kriisi eel moodustas Ühendriikide kapitalide emissioon enam kui kaks kolmandikku kogu kapitalistliku ilma emissioonist. Kuigi kriisi kestel Ühendriikide finans-

¹ Jaapani enese vääringus oli see emissioon 1929. a. umbes 2500 miljonit jeeni, 1933. a. aga — 6610 miljonit. Kuid samal ajal oli Jaapani rahakurss enam kui 2 korda langenud. Meie arvutustes on emissioonide suurus arvatud kullavääringute alusel.

kapitali osa maailmas langes, siis on see viimasel kahel aastal ometi jälle tõusma hakanud. Ühendriigid on praegu ikkagi kõige võimsam finanskapitali ja finansoli-garhia maa maailmas. Kui siinjuures veel arvesse võtta, et Ühendriikide osa kogu kapitalistikus maailmamajanduses umbes 40%-lise osatähtsusega oli ja on, siis on arusaadav, et Ühendriikide väärtpaberite emissiooni jälgimine finanskapitali kõige tüübilisema riigi jälgimist tähendab ja ühtlasi ka kogu maailma finanskapitali ise-äraldusi selgitab. Alamal meie valgustamegi Ühendriikide väärtpaberite emissiooni 1929. aastast tänapäevani. Märgime vaid veel, et, võrreldes teiste suurriikide emis-sioonidega, peegeldab väärtpaberite emis-sioon Ühendriikides tõepoolest kõige pare-mini neid tüübilisemaid muutusi, mis finans-kapitali struktuuris kriisi kestel sündisid.

*:

Ühendriikide statistika andmetel¹ oli väärtpaberite emissioon Ühendriikides järg-mine:

1929. a.	11 592	miljonit	dollarit
1930. a.	7 677	"	"
1931. a.	4 023	"	"
1932. a.	1 730	"	"
1933. a.	1 054	"	"
1934. a.	2 212	"	"
1935. a.	4 747	"	"

Väärtpaberite väljalaskmine langes seega 1933. aastal *11 korda*, võrreldes 1929. aastaga. Võrreldes 1929. a. tasemega moodustas väärtpaberite emissioon 1933. a. 9%, kuid 1935. a. juba 40%. Viimasel aastal on finanskapitali paisumises, järeli-kult, nagu uue *elavuse* kaudseid tundemärke näha.

Väärtpaberite, kui monopolistliku kapita-lismi hiiglasuure pealisehituse, kokku-varisemine majanduslikus kriisis pole ees-pooltoodud andmetes aga veel mitte küllalt selge. Väärtpaberite emissioonis tuleb veel vahet teha riiklikkude väärt-paberite (laenude, obligatsioonide) ja aktsia-seltside (eraettevõtete) väärtpaberite vahel. Aktsiaseltside väärtpaberite emissioon lan-ges Ühendriikides palju suuremas ulatuses

¹ Meie tarvitame siin andmeid viimase aja kohta Ameerika ajakirjast „The Commercial and Financial Chronicle“ 11. jaanuarist 1936. a., lhk. 186—195. Varemate aastate andmed on võetud sama ajakirja varemate aastate vastavatest numbritest.

Tähendame ühtlasi, et tagapool toodud andmed on kõik Ühendriikide käesoleva vääringu alusel ja ei arvesta seega dollarikursi langust. 1933. a. oli dollarikurs keskmiselt 20% langenud, 1934. a. ja 1935. a. oli see langus ümmarguselt 40%, võrreldes kriisieleelse kullakursiga.

kui üldine väärtpaberite emissioon. Väärt-pabereid (oma laenupabereid ja obligat-sioone) lasksid välja ka linnade omavalit-sused, üksikud osariigid, jne. Viimaste emissioon vähenes palju pikaldasemalt kui üldine emissioon. Kui ainult neid kahte gruppi väärtpabereid vaadata, siis näeme järgmist muutust:

	Emissioon mln. dollarites		Osatähtsus üldises emissioonis (prots.)	
	Aktsia-seltsidel	Linna omavalit-sustel jne	Aktsia-seltsidel	Linna omavalit-sustel jne
1929	10 026	1431	87	12
1930	5 473	1487	71	19
1931	2 589	1256	64	31
1932	644	849	37	49
1933	382	520	36	49
1934	491	939	22	42
1935	2 267	1215	48	26

Kriisieleine tõus ja finanskapitali speku-latsioon ajas aktsiate väljalaskmise eriti laiaks. Kuid majanduslik kriis viis aktsia-seltside emissiooni 1933. aastal *madala-male kui 4%* 1929. a. tasemest¹. 1935. aastal algas uus tõus aktsiaseltside emis-sioonis. Linnade, osariikide jne emissioo-nid moodustasid 1929. a. ainult umbes ühe kaheksandiku kogu emissioonist, kuid 1933. a. — tervelt poole. Viimasel aastal langeb selle emissiooni osatähtsus jällegi järsult. Seda kõikumist linna omavalitsuste (sellesse liiki kuuluvad ka osariigid) emis-sioonide osakaalus tuleb nimelt, muu seas, nende suurte raskuste ja pankrottidega seletada, millesse need omavalitsused kriisi tagajärjel sattusid ja mis neid sun-dis kriisi ajal suuremaid laenusid tegema, obligatsioone suuremal määral välja andma jne kui nad seda tööstuse tõusuaegadel tegid, kui nende korralikud sissetulekud suuremad olid.

Aktsiaseltsid toimetavad mitmesuguseid väärtpaberite emissioone. Nad lasevad välja uusi aktsiaid, kui ka iseendi laenusid ja obligatsioone. Kõige tüübilisemad on akt-siate emissioonid. Aktsiatega spekulere-mine, aktsiate väljalaskmine jne on üks kõige suuremaid finanskapitali liikumis-abinõusid, valitsemisviise, võimu lai-en-

¹ Meie ei võtnud siin ja ei võta ka edaspidi arvesse Ühendriikide vääringu kursi langust (vaata eespool

damise teesid. Oma töös „Imperialism...“ valgustas Lenin, muu seas, ka seda, kuidas aktsiaseltside „osavõtu süsteemi“ abil üksikud suured rahavürstid kümned korrad suurema võõra kapitali üle valitsevad, kui nende oma isiklik kapital on. Kõige tähtsamaks lülis imperialismi niisuguse aktsiaseltsidest osavõtu süsteemis on eriliste „aktsiahoidjate“, „aktsiamahutajate“ jne kompaniide, trustide, seltside asutamise. Majanduslikud kirjandused on niisugused ettevõtted tuntavaks saanud „holdingkompany'de“ nime all; need on kompaniid, kel enesel otsekohe mitte mingisugust valmistuslikku ettevõtet ei ole, vaid kes ainult teiste kasulikkude ettevõtete aktsiaid üles ostavad ja nendega väärtpaberite börsidel spekulatsioonivad. Nad lasevad ise ka aktsiaid välja, kuid, järelikult, ainult selleks, et omale teiste ettevõtete aktsiate ostmiseks kapitali saada. Niisugused „holdingkompany'd“ on imperialismi mädanemise ja söödikluse (parasitismi) üks suuremaid iseloomulikke nähteid. Kui imperialistlik majandustõusus peale sõda aktsiaseltsid kiiresti arenesid, siis arenes see parasiitlik finanskapitali vorm — holdingkompany'd — eriti suure hooga. Vaatame nüüd, kuidas nende emissioonidega kriisi ajal lugu oli:

	Emissioon miljonites dollarites	
	Aktsiaid üldse ¹	Nendest holdingkompany'de aktsiaid
1929	6921	2106
1930	1568	113
1931	343	4
1932	24	1,2
1933	153	1
1934	35	0,3
1935	151	—

Ülemal toodud tabel näitab kujukalt aktsiaseltside emissioonide suurt hävinemist kriisis. Holdingkompany'de emissioonid on täielikult ja otsekohe nullini langenud. See peegeldab imperialismi mädanemist

eriti ta kõige parasiitlikumates vormides. Möödunud 1935. aastal näib aktsiate emissioon hakkavat uuesti tõusma. Mõningates harudes nähtavale tulnud elavus ei suutnud 1935. aastal neid finanskapitali emissiooni parasiitlike vorme siiski veel mitte uuesti endisele elavusele tõsta. Ühendriikide kapitalism peab veel palju pingutama ja klassivõitlust pidama, kuni suudab ka nimetatud emissiooni parasiitlike kujusid uuele elavusele viia (kui proletariaat kriisist väljapääsemise teed kodanlusele üldse kinni ei pane).

Täielikku elavnemise puudumist väärtpaberite emissioonis Ühendriikides näitavad ka välisemissioonid, nimelt aktsiaseltside välisemissioonid (s. o. mitte laenu välisriikidele, vaid välismaade tööstuslike ettevõtete aktsiate jm välisemissioonid). See emissioonide osa muutus kriisiaastatel järgmiselt:

Ettevõtete välisemissioonid

(miljonites dollarites)

	Kanada	Teised riigid	Kokku
1929	314	335	649
1930	299	219	518
1931	140	78	218
1932	—	—	—
1933	0,133	1,6	1,733
1934	—	1,2	1,2
1935	—	—	—

1929. aastal mahutas väliskapital Ühendriikide väärtpaberite börsil ümmarguselt 650 miljonit dollarit oma (välismaade) ettevõtete emiteerimiseks. Viimasel neljal aastal on see emissioon Ühendriikides tegelikult null. See tähendab, et väliskapital jooksis Ühendriikidest ära, niisamuti nagu ka Ühendriikide kapitali väljavedu tegelikult nullini langes. Viimastel aastatel ei pakkunud Ühendriikide kapitalide turg väliskapitalile mitte mingisugust huvi väärtpaberite väljalaskmiseks. Kriisi aastatel vähenes üldse finanskapitali väljavedu ja langes viimastel aastatel tegelikult nullini.

Vaatame veel emissioonide jagunemist lühiajalisteks ja pikaajalisteks. Ettevõtete tähtajaliste väärtpaberite (obligatsioonide jt) emissioon jagunes järgmiselt:

¹ Siin ette toodud aktsiasummad lähevad eelmise tabeli aktsiaseltside emissioonide summast lahku sellepärast, et eelmises tabelis aktsiaseltside emissioonidesse mitte ainult aktsiaid ei kuulu, vaid ka nende seltside obligatsioonid.

	Miljonites dollarites			Lühiajaliste osaal üld- summas (protsentides)
	Pika- ajalised	Lühi- ajalised	Tähtaja- liste üldsumma	
1929	2843	263	3106	8,5
1930	3248	657	3905	16,8
1931	1840	405	2245	18
1932	406	214	620	34,5
1933	138	90	228	39
1934	287	169	456	37
1935	2066	51	2117	2,4

Pikaajaline emissioon langes 1933. aastal madalamale kui 5%, 1929. a. tasemest. Tähtajaliste väärtpaberite üldsummast moodustas lühiajaliste väärtpaberite summa 1929. aastal ainult 8,5%, kuid 1932—1934. aastatel tõusis see ligi 40%-ni. Niisugune lühiajaliste emissioonide kasv, võrreldes pikaajalistega, on *hiiglasuur*. See tähendab, et *kapitalistidel enestel puudub „usaldus“* kapitaale pikaajalistesse tehingutesse mahutada. Kapitalistidel pole usku kapitali kestvasse püsivusse, sellepärast paigutatakse kapital eestkätt ja hiiglasuurel määral lühiajalisesse tegevusse, kus riisiko väiksem, kust kapital peagi jälle omanikule tagasi tuleb. Seda väga iseloomulikku nähet peab täpsemalt vaatlema.

Kui 1885. aastal Londoni rahabörsil lühiajalise laenukapitali protsent 0,5 peale langes, kuna pikaajalisteks laenudeks väga vähe kapitali anti (ja selle protsent kaks-kolm korda suurem oli), siis kirjutas Engels sel puhul Bebelile (kirjas 28. X 1885): „Nimelt see, et rahakapitalist eelistab oma raha niiviisi paigutada, seda aga mitte uutesse tööstuse-ettevõtetesse ei mahuta, näitab, kuivõrd mädaks ta kogu majandust peab“.

Kapitalismi süsteemi üldkriisi ajal (s. o. 1914-18. a. a. ilmasõjast peale) on kapitalide emissioonide alal see muutus, mida meie siin märkisime, nimelt pikaajaliste kapitalide mahutuste ümberkasvamine lühiajalisteks, *üldiseks* nähteks saanud. Rahvasteliidu eriteadlased on seda asjaolu mitmel puhul eriti märkinud, uurinud ja omamoodi valgustanud. Rahvasteliidu eriline kullakomisjon märkis oma aruandes, et kapitalistid kardavad raha pikaajalistesse laenudesse mahutada. Rahvasteliidu eriteadlased nimetasid seda nähet, pealispinna järele, ilma ta sügavamate põhjuste mõistmiseta, „usalduse kokkuvarisemiseks“.

Uhenduses sellega märgivad needsamad eriteadlased, et pealesõjaaegses imperiaalsismis lühiajalised laenud ja üldse kapitalide mahutused väga kiiresti ühelt maalt teise jooksevad; igasugune vähemgi poliitiline muutus, majanduslik põrutus, revolutsiooniliku liikumise kasv jne, jms kutsub meieaja lühiajaliste kapitalimahutuste ümberpaigutuse esile.

Pikaajaliste emissioonide ümberkasvamine lühiajalisteks on kapitalismi üldkriisi seadusepärane nähe ja avaldus. Maailmas on olemas kaks majanduslikku süsteemi: vana surev kapitalism ja algav ning paisuv sotsialism. Vanal kapitalismil ei ole enam endist „usaldust“ iseenda majandusse. Mädanevas kapitalismis ei sünni, pealeselle, ka enam suuri uusi ettevõtteid niisugusel määral nagu seda kunagi varem sündis.

Kapitalismi üldkriisi ajal on kapitalismi mädanemise üheks tähtsamaks avalduseks just see asjaolu, et kapitalistlikkudel maadel *uusi* ettevõtteid (uusi suuri vabrikuid, tehaseid, raudteid jne, jne) võrdlemisi vähe ehitatakse, vaatamata selle peale, et finanskapital üldiselt kiiresti kasvab. Sellepärast on lühiajaliste väärtpaberite suur relatiivne kasv seletatav kapitalismi *üldkriisiga*, kahe süsteemi võitlusega, mitte aga „usalduse kokkuvarisemisega“, mis ise üks selle kriisi tagajärg on.

Kuid viimane eespooltoodud tabel näitab, et pikaajaline emissioon 1935. aastal Ühendriikides väga jõudsalt tõusis, nimelt 7 korda, võrreldes 1934. aastaga, ulatades 73%-ni 1929. a. tasemest. Kas ei ole see ehk „usalduse“ uus kasv, tõus? Kui aga asja lähemalt ja üksikasjalikumalt vaadata, siis tuleb ilmsiks, et 1935. a. pikaajalistest väärtpaberitest oli ligi 60% (1229 miljoni dollarit) n. n. ühiskondlikkude ettevõtete (public utilities, — elektri- ja gaasijaamad, toidu- ja tarbeainete ettevõtted jms) tähtjalisi väärtpabereid. Mootoritööstuse ja ehitustööstuse aladel oli emissioon 1935. aastal äärmiselt väike, kummaski eraldi ainult 8 miljonit (ehitustööstuses üks oli emissioon, näit., 1931. aastal 115 miljonit). *Tööstuse-ettevõtete sisseseadete ehitamise* alal oli pikaajaline emissioon viimasel *neljal aastal täielik null*, niisamuti ka laevanduses. Peab tähendama, et tööstuse-ettevõtete sisseseadete ehitamise alal viimasel viiel aastal ainult kaks korda emissioone oli, nimelt 1931. aastal 13 miljonit pikaajalist emissiooni ja 1933. aastal 12 miljonit lühiajalist emissiooni; teistel aastatel (1932. ja 1934—1935. a. a.) ei olnud sel alal mitte mingisugust emissiooni. See

kriipsutab veel kord alla kapitalismi mädanemist, „usalduse“ puudust.

Meie vaatlusest on näha, et kui väärt-paberite emissioonis mõnesuguseid elav-nemise nähteid võib tähele panna, siis on teiselt poolt kapitalismi mädanemise ja parasiitliku oletsemise tundemärgid väga tuntavad. Tõsist ja kindlat, püsivat elav-nemist näha ei ole.

Kapitalide emissioon on finanskapitali hiiglasuur pealisehitus, eriline imperialismi tööriist. Kuivõrd ka seda tööriista kapita-listide käes igakülgselt kriisist väljapää-suks ära kasutatakse, peegeldab emissiooni seisukord Ühendriikides ikkagi veel kriisi sügavaid jälgi.

Kriisi sügavad jäljed ja ühtlasi ka kapitalismi edasikestev ning süvenev mädanemine on kapitalide emissioonis väga selgelt näha, kui seda emissiooni vaadelda veel *uute* väärt-paberite väljalaskmise ja *vanade* väärt-paberite pikendamise seisukohalt. Asi on järgmine. Mida elujõulisem kapitalism, seda enam laseb ta *uusi* akt-siaid, obligatsioone jm. väärt-pabereid välja; pealeselle aga kuulub kapitalide emissiooni hulka ka veel *vanade* tähtjaliste väärt-paberite (obligatsioonide) pikendamine, kui nende tähtaeg on möödunud ja kui kapita-listidel võimalik ei ole neid tähtjal välja lunastada. Tähendab, kui kapitalistide mädandus edasiarenevas seisukorras on, siis

peab vanade väärt-paberite uuendamine (nende tähtaja pikendamine) emissiooni üldsummas langema, kuna kriisi ja kitsi-kuse ajal, vastupidi, — nende osa peab tõusma. Ühendriikide väärt-paberite emis-sioonis tõusis enne majanduslikku kriisi ja selle esimesel aastal *uute* kapitalide emissioon, kuna tähtjaliste väärt-paberite tähtaja pikendamine langes. Nii tegi Ühend-riikide emissiooni üldsummas vanade kapitalide „uuendamine“ (maksutähtaja pikendamine) välja: 1926. a. — 15%, 1929. a. — 12% ja 1930. a. — 9%. Peale 1930. aastat aga hakkas „uuendatud“ kapita-lide osa emissioonis uskumata kii-resti tõusma ja 1933. aastal moodustas ta juba 32%, 1934. a. — 37% ning 1935. a. — tervelt 69% kogu emissioonist. Möödunud aastal oli Ühendriikide väärt-paberite emis-sioonis seega *enam kui kaks kolmandikku* vanade kapitalide „noorendamist“, s.o. nen-de tähtjaliste väärt-paberite tähtaja pikenda-mist, mida kapitalistid ei suutnud tähtjal välja lunastada. *Uute* kapitalide osakaal kogu emissioonis oli 1929. a. 91%, 1935. a. aga — 31%. Mis veel üheks tõenduseks on selle kohta, et Ühendriikide majanduselu üldiselt, üksikute elavnemistähtjustest — ka kapitalide emissiooni alal — hoolimata, oma põhialustes, nimelt finanskapitali tege-vuses, edasi mädaneb, et kriis jätkub ja süveneb ning sellest väljapääsemisest jut-tugi ei saa olla.

H. Pöogelmann

Rahvuslusest, rahvast, kultuurist

Nagu kodanlase meelest klassilise omanduse kadumine valmistuse enese kadumist tähendab, nii on tema meelest ka klassilise hariduse kadumine see-sama mis hariduse kadumine üldse.

Marx ja Engels: „Kommunistliku partei manifestist“.

Iga ühiskonnakord siimaani on ennast jäädavaks pidanud ja seda jäädavust oma — s.o. ühiskonna valitseva kihi — ideoloogias kui igavest, puutumatut tõde kuulutanud, seda tõde teoreetiliselt põhjendada püüdnud. Feodaalne kord kinnitas, et tema koguni jumalast enesest ole-vat loodud, sellepärast ei tohtivat keegi üldse mõeldagi tema muutmisele või ko-guni ümberlukkamisele. „Iga hing heitku

ennast ülemate alla — ütleb piibel; — sest ülemad pole muidu kui jumalast; seepärast, kes ülemate vastu paneb, see paneb jumala seadmiste vastu“.

Kodanline ühiskond, mis võitluses feo-dalismiga tekkis, pidi sellesse võitlusesse kaasa tõmbama laiemad rahvakihid, milleks neile hulkadele vaja oli ühiskonna asjade aja-misest laiemat osavõtmist võimaldada. See väljendus kodanlikes demokraatias ja isik-liku vabaduse teoorias, mis vastandiks oli feodaalse autokraatia, ivalitsuse ja hool-damise süsteemile. Kodanlise ühiskonna valitsev kiht, kapitalistid, andsid siis oma ühiskonnakorra jäädvusetooriale hoopis teistsuguse sisu: ta ei võinud ju öelda, et see kord jumalast oli loodud, sest feo-daalse korra vastu võideldes oli ta esialgu

jumala enesegi „kõige täiega“ nurka viisunud (hiljem tassiti ta küll jälle „nurgast“ välja ja seati uuesti troonile — hulkade hullutamiseks), ja pealegi oli *revolutsioon*, millega feodalism kukutati ning mis ometi *inimeste* kätetöö oli, veel liig selgesti meeles. Kodanlus seletas, et tema ühiskonnakord „kõigist ilmakordadest *kõige parem* on“ ja sellepärast keegi teda hävitada ei tohi. See „kõige paremus“ seisib, muu seas, selles, et inimesed kõik vabad ja üheõiguslised pidid olema, mis kõikidele ühiskondlikkudele jõududele kõige suurema arenemisvõimaluse pidi kindlustama, nii majanduslikult kui kultuuriliselt. Siit pidi siis „loomulikult“ järgnema ka ühiskondlik tööjaotus: mitte enam nii kui „jumalast seatud“ feodaalses korras: „kes on pandud orjama, see orjaku heal meelele ka“, vaid: kes kohane ja kõlbulik valitsema, see valitsegu; kes mujale ei kõlba, see orjaku ning ärgu püüdku valitsema tikkuda! Ja kuna kodanlus valitseb ning proletariaat orjab, — tähendab, et see nii „loomulik“ on, et see *nii olema ja nii jäämagi* peab.

Nüüd, kus proletaarne revolutsioon teres ilmas tõusul on, kus juba maakera kuivast pinnast ühel kuuendikul *tõestatud*, et siiski „veel paremaid ilmakordi“ võib olla, nimelt paremaid laiade töörahvahulkade jaoks, nüüd tuleb kodanlise ilmakorra kaitsjatel sajakordselt ajusid pingutada, et seda kardetavat ja hädaohtlikku arusaamist töörahvahulkade peadest eemale peletada, et *oma* ühiskonnakorra jäädavuse tõestamiseks ikka uusi ja uusi teooriaid kokku seada. Ja siit tulebki see miljonkordne kaja kodanluse ideoloogias: kui *meie* ühiskond, *meie* ühiskonna sisseseaded ja vahekorrad, *meie* ideed kaovad, siis tähendab see ühiskonna hukkumist *üldse!* Nagu seda märkis „Komm. partei manifest“ juba ligi üheksakümmend aastat tagasi.

Muidugi, seesama „Komm. partei manifest“ kõneleb edasi:

„Kodanlus on ajaloos kõige kõrgema määrani revolutsioonilikkude osa mänginud.

„Kus ial kodanlus võimule pääses, seal hävitas ta kõik feodaalsed, patriarhaalsed, idüllilised vahekorrad... Ta on hoopis suuremaid imesid sünnitanud kui egüptuse püramiidid, rooma veevärgid ja goothi peakirikud... Kodanlus ei või oletseada, ilma et ta... kõigis ühiskondlikkudes vahekorrad alaliselt revolutsiooni ei sünnitaks... Kõik, mis... pühalik, kaotab oma kõrguse, ja inimesed on viimaks sunnitud lahtiste silmadega, kainelt oma eluseisukorra ja oma vastastikuste vahekorrad peale vaatama.“

Kahtlemata viis kodanlus ühiskonda suurel sammul edasi nii majanduslikult kui kultuuriliselt — *omal ajal*. Kuid oma vastuolulikus arenemises on see ühiskond jõudnud seisukorrandi, kus ta edenemisele *takistuseks* on muutunud. Juba seesamane „Komm. partei manifest“ kirjutab selle kohta:

„Ühiskond leiab enese äkitselt nagu barbaarsuse seisukorda tagasi visatud olevat: näib nagu oleks näljahäda või üldine hävitusõda temalt kõik elutarbeained ära võtnud olevat... Valmistamisjõud... on liig võimsateks kasvanud nende vahekorradade jaoks, mis neile nüüd aina takistuseks on...“

Ligi üheksakümmend aastat, mis selle tokumendi kirjutamisest möödunud, on kodanlise ühiskonna vastuolusid hiiglamääralt süvendanud, on neist kohutavad hiiglasõjad esile mananud ja enneaimatut kriisi kõigil ühiskonna elualadel. Oma fashistlikul kujul on see ühiskonnakord sõna kõige otsemas mõttes kiiresti tagasi vajumas õudsesse keskaega, barbaarsusse. Mitte ainult, et ta kultuuri arengut takistab, ei, ta otse hävitab kultuuri kohutavalt (vt. Sakšamaad!).

Ja oma paratamatut kadu ette nähes haarab ta küünte ning hammastega kinni kõige metsikumatest abinõudest, et ennast pilgukski veel pealvee hoida. Ta läheb kõige kohutavamatele sõdadele; ta püüab kõige pöörasema vägivallega, vaimliste uperkuutidega hulkasid uskuma panna, et see ühiskonnakord igavesti pidavat kestma...

Ka Eestis, kus kodanlus *omal ajal* edumeelset osa etendas, vanade feodaalsete vahekorrad vastu võitles, kultuurilisi väärtusi löi, kus aga nüüd fashistliku diktatuuri maksmapanek kodanlise ühiskonna täitsa ummikusse on ajanud, kostab iga ajalehe, iga ajakirja leheküljelt seesama kodanluse ideoloogide vannutamine kõrvu: *meie rahvas* läheb hukka, kui ta kaotab selle pinna, millel ta seisab kui *kodanline* ühiskond:

„Seepärast on iga kodaniku isamaaline kohus vabaneda meile võõrast ja kunstlikust massipsühhoosist ja võtta osa kaine mõistusega riiklikust (täh.: fashistlikust! — H. P.) ülesehituse tööst ja kodumaa saatuses“. („Kaitse Kodu“, nr 5/6, 1936, lk 154.)

Eesti kirjanikkude liidu häälekandja „Looming“, mille toimetuse kuni möödunud aasta lõpuni püüdis fashistliku ideoloogia niioelda „pastaldega pähkimisest“ hoiduda ja seda toitu „peenemalt“ serveeris, algab

käesolevat aastakäiku — pealeseda kui ta faschistliku valitsuse vaimliste kohimeeste poolt vägivaldselt „tasalülitati“ — seesuguste mõttelagedate isandate „vaimu“ sünnitustega, nagu „Vaba Maa“ toimetaja Ed. Laaman, kellele sinnamaani „Loomingu“ ukсед kinni seisid.

„Rahvas ja kultuur“ on selle vaimuvärdja pealkiri, ning ta sisu algab ja lõpeb sellega, et kultuur ja rahvas üksteisega *vastamisi* seisvat, sest kultuur — see olevat aristokraatlik daam, rahvas aga — see pleeb, „alamrahvas“, kellest Laamani taolised ninakad isandad nina kinni hoides kaugelt mööda lähevad. Ja nagu aristokraatlik parasiit (söödik, täi) kunagi, „eeldab — Laamani järgi muidugi! — kultuuri kvaliteedi-nõue inimeste ebavõrdsust, ja rahvahulkade vajadustega ei ole ta üldse harjunud arvestama“.

Laaman tassib nüüd rea teisi kodanlisi ideolooge — algades O. Spenglerist ja lõpetades fashismipapi Klau'ga — tunnis-tajateks, et „kõik meile tuntud kultuurid on lähtunud kahekihilistest, tihedatest ja rikastest rahvastest“ (Rathenau) ja „ta peab oma rikkuses ja võimuses ka suure hulga vaeseid, allarõhutatud ja orjastatud inimesi omama“. „Rikas maa peab valitsema suuri hulki kehvi ja ärarippuvaid inimesi. Sest kust muidu peaks tulema kultuuri luksus? Üks peab valitsema paljude üle —“. „Kogu maailma kultuur on tulnud aristokraatseist organisatsioonest — Indiast, Kreekast, Roomast, Firenzest ja Veneetsiast, Inglismaalt ja Hollandist, Prantsusmaalt ja Saksast“.

Lühidalt: kultuur on võimalik ainult seal, kus üks kiht teist kurnab, kus on rõhujad ja üdiimejad üheloop ja vaesed, kehvad, orjastatud hulgad teisel pool. Ja selle kultuuri tegelikud loojad on „vabalt hõljuv vaimne eliit“ (vaimne eliit — „valitud“ *haritlas-kond!*).

See oleks nüüd kõik väga ilus — Laamanile ja faschistlikule diktatuurile: orjad, ärge jumala pärast hakake võimu ihaldama, et kurnajaid ja orjastajaid kukilt maha paisata, sest siis ootab teid kultuuri hävinemine! Kandke kannatlikult oma iket, siis aitate „vaimsel eliidil“ kurnajatele kultuuri luua! Sest kultuuri saavutusi *maitseb* ju ükski valitsev kiht:

„...Kogu inimese mõistus, kogu ta geenius löi selleks, et ühedele anda kõiki kultuuri ja tehnika hüvesid, teisi aga ilma jätta kõige vajalikumast — haridusest ja arenemisest“. (Lenin, venek. kirjat. kogu, XXIII, lhk 225.)

„Varata proletaarlane — tööpingi juurest

ja talupoeg ädra tagant ei pääsenud ülikooli ei tsaar Nikolai juures ega vabariikliku presidendi Wilsoni juures. Teadus ja tehnika olid ainult rikastele, varakatele; kapitalism annab kultuuri ainult vähemusele“. (Lenin, XXIV, lhk 65.)

Kuid see kõik on loomulik ja korras suurkapitali sabalakkujatele, nagu Laaman. Neid härrasid kohutab teine asi:

„Uuem aeg on toonud teise hädaohu: „revolutsiooni alt“. Rahvahulgad panevad end ise ikka rohkem maksma... nõuavad kultuuri kohandamist oma tarvete järele“.

Ja see on ometi hirmus värra „demokraat“ Laamanile. Mõtelge ometi:

„Nüüdisaja massi elumugavused on ennenägematud, kuid ka tema tänamatus. Pingutusi, mis tema heaolu võimaldanud ja ikka jälle võimaldavad, ei pane ta tähele, ta peab neid endastmõistetavaks, nagu hellitatud laps seda endastmõistetavaks peab, et teda hellitatakse...“¹ (Must valgel, „Looming“ nr 1, 1936, lhk 69.)

Mis hirmutab siis Laamanest selles, et kultuur „demokratiseerudes järjesti laiema-tesse hulkadesse tungib“, mida L. isegi üheks „kultuuri suurematest võitudest“ nimetab? See, et

„sealjuures kultuuri tase ning ta olemus kipub muutuma kvalitatiivsest kvantitatiivseks, *vaimukultuuri loov eliit jääb moraalselt kui ka aineliselt eraklikku üksindusse — see on halvem külg asjast*“. (Minu allakriipsutatud. — H. P.)

Sest vaadake, „enamlus...ei tunnista enam haritlas-eliiti“, ta „kuulutab intelligentsi lõppu“...

Ainult kahekeelne petis, kes ise väga hästi teab kuidas enamlus (Nõukogude Liidus) haritlaste kasvatamise eest hoolitseb, rohkem kui ial ükski teine riik seda on teinud, kuid kes faschistlikult peremehelt kerjakopikaid nurub, seesugune kelm võib punastamata kõnelda, et enamlus

¹ No ütlege, et see faschistliku diktatuuri sabalakuja — kretiin, vaimliselt degenerereerunud ei ole! See ilatsev konn „Vaba Maa“ mättakese otsas kilkab orjastatud töörahvahulkade „ennenägematuist mugavusist“, töörahvahulkade „ärähellitamisest“, „pingutustest, mis tööliste heaolu võimaldavat“ jne! Kes see küll peaks oma jõudu pingutama, et tööliste heaolu kindlustada? Faschistlikud timukad või nende sulased Laamanite sordist?! Kümned miljonid töölisel nälgivad tööpuuduses, teistel jatkub nende kohutava jõupingutuse tasust vaevalt elu sees hoidmiseks; kõik muu läheb kurnajate, rõhujate, vereimejate meeletuks pillamiseks, raiskamiseks, selle kõrge „kultuuri“ saavutamiseks, mille ees Laaman saba liputab — ja kõige selle verememise eest peaksid töölisel veel — tänulikud olema! Ja Laamanitel jatkub häbematus neile etteheiteid teha, neid näägutada, kui nad seda mitte ei ole.

„intelligentsi lõppu kuulutab ega haritlasi ei tunnista“. Laaman teab enamgi kui hästi, et ta valetab, laimab, lugejaid hülutab (oduraatshivajet). Mitte selles ei seisa asi, vaid selles, et proletariaadil, kui ta võimule saab, seda „eliiti“, seda „äravalitute“ kampa tarvis ei ole, kes kapitalistlikkude peremeeste jalgade ees „vabalt hõljudes“ seda „vaimukultuuri“ loovad, mille „humanistlik ilmavaade“, näiteks Eestis, veel kordagi tööliste timukaliku tapmise, piinamise, vangikongides määdamise vastu pole avalikult häält tõstnud — sellepärast, et nende kopikaliste tindikulide moraal ja „humanistlik ilmavaade“ kõige selle metsiku terroriga lepib, sest seda nõuab nende peremeeste „kõrge kultuur“!¹ Ja Laamanitel võdisevad põlved, kui nad mõtleavad, et nad proletariaadi diktatuuri juures, „masside mässu“ tagajärjel, tõesti „moraalselt kui ka aineliselt (iseäranis aineliselt! — H. P.) eraklikku üksindusse“ peavad jääma, s. o. kui proletariaat need faschistliku diktatuuri sabalakkujad uksest välja kihutab ja nad — tühja kõhtu peavad kannatama, nagu suur hulk sellest „elliidist“, kelle Venemaa proletariaat oktoobrirevolutsioonis ukse taha viskas. Ja õudselt lõdisedes ohkab Laaman:

„Praegu näeme järjesti kasvamas vene revolutsiooni otseseid ja kaudseid mõjusid ning vastukajaseid“.

Selles on asi. Laaman leiab pisut troosti — ja ta püüab sellega viirukit suitsetada faschistlikkudele diktaatoritele —, et Eestis on „uus diferentseerumine jälle käimas ja uuesti arenemas kultuuriline polariteet uute kihtide vahel“ — see on maakeelde ära seletatud: Eestiski on arenemas ühest küljest kõrgete kurnajate kiht ja teiselpool orjade hulga, ning järelikult arenemas ka „kultuur“ sellele vereimejate kambale — orjade arvel. Laamanite aru ei taipu aga kuidagi: kas „omada enam euroopa kultuuri“, või „pöörduda tagasi enda rahvaliku omapära juurde“, olgugi, et seda „omapära“ — ei olevatki!

Nii siis — ka Eesti sammub orjapidajate kultuuri teed, nende teed, keda eespool kõrgete kultuuride eeskujuks toodi: Rooma, Kreeka, Veneetsia, Inglismaa, Saksa-

maa jt. Kuid meie nägime juba, missugune see kultuur oli, nägime, et see ainuüksi kurnajatele hüvesid hankis, orjad aga põlisesse pimedusse ja viletsusse needis. Meie teame aga ajaloost veelgi enam nende kõrgete kultuuripesade kohta. Meie teame, et see kultuur töörahvahulkade kohutava kurnamise ja hävitamise najal oli loodud, nagu teda luuakse tänapäev New Yorgis, Berliinis, Pariisis, Londonis, Tallinnas... Meie teame, et just selle kõrge „diferentseerumise“ tagajärjel nii Kreekas kui Roomas, Firenzes kui Veneedigis lagunemine ja mädanemine algas, mis need kultuuripesad hauda viis just sellepärast, et kogu kultuur, kõik ta saavutused ainult kitsale kurnajatekihile osaks läksid.

Ja Pariis, London, New York — rääkimata Berliinist? Kas ei põhjene nendegi kõrge kultuur hulkade ülemäärasel kurnamisel, mis sisemisele võitlusele ja lagunemisele viib? Kas ei ole nendegi kõrge kultuuri tagumine külg kõige kohutavam inimsoo heaolu ja kultuuri hävitus? Kas ei ole 14 miljoni töötatöölist, Daytoni ahvi-protsessid, Sacco ja Vanzetti, Tomas Muni, avalikud, sallitavad ja poliitikute poolt isegi kasutatavad röövljõugud (gangsterid), lasteröövimised, millest miljonid „eliiti“ kõige suuremat meelteködi naudivad, loomalik ümberkäimine neegritega, lynchikohtud jne, jpm, — kas ei ole see kõik kõige hävitavamaks tagaküljeks New Yorgi „kõrgele kultuurile“, mille ees Laaman põlvitab? Või kohutavad pärisorjade tapmised, piinamised, pärisrahvaste hulgaline tapmine küll otse, küll igasuguste kaudsete „kultuuriabinõudega“, nagu alkohol, siifilis ja kõige metsikum kurnamine inglise ja prantsuse asumaadel — kas ei kõnele ka see kohutavat keelt sellest, millele nende keskohtade kultuur on rajatud? Või Hitleri Berliin? Keskaaja inkvisitsioon, ainult uueaja moodsate tehniliste abinõudega ning „tsiviliseeritud“ timukate sadistlikkude kalduvustega. Maailma parema kirjanduse hävitamine, haritlaskonna „tasalülitamine“ faschismi raudrulli all, või — hakkmasinas, kas ei kõnele see, kuhu on viinud Saksamaa see „kõrge kultuur“, mida kasvatas Vilhelmi, sotsiaal-äraandjate ja suurkapitalistlikkude kodanlaste valitsus? Või, lõpuks, millele toetub see lootustandev „uus diferentseerumine“ Eestis? Eks ometi sellele näljapalgale, mida makstakse sadadele tuhandetele tööorjadele ja mis praeguse faschistliku diktatuuri ja osalt ta eelkäijate „humanistlikust“ armust on surutud madalamale kui ühelgi teisel maal Euroo-

¹ Igatahes ei tähenda see, nagu roomaksid Eestis kõik haritlased, kõik kirjanikud käpuli faschistliku kantsiku või kerjakoorkese ees; ka Eestis leidub küllalt neid, kes faschistliku diktatuuri hävituseteed ei taha sammuda ja kelle suu sellepärast Eestis — sulutud on. „Loomingu“ skandaalne vägistamine sellepärast, et ta Barbaruse artiklile, mis Nõukogude Liidust heatahtlikult kõneles, ruumi andis, on iseloomustav küllalt.

pas? Eks ometi sellele viimasegi demokraatia-jäänuse hävitamisele, millega Pätsi-Laidoneri diktatuur Eestis „demokraatiat kaitsvat“! Sellele terrorile, millega kägitatakse tööraha poliitilist ja kultuurilist isetegevust!

Kuid Laamanid, kes kükitavad faschistlikkude peremeeste jalgade ees, et mõnda raasukest nende laualt kinni püüda, ei tarvitse ju näha (senti see taskusse ega pala lõugade vahele ei anna!), kuidas selle „kultuuri“ seljatagune välja näeb.

Ta näeb aga nii välja, et maailma kõige paremad haritlased, kogu see haritlaskond, kes mitte raasukestenäljas jahti ei aja, vaid kellele kultuur eluõhuks on, kes kapitalistlikus ühiskonnas tõelikult kultuuri on loonud ja loob (tuletame kas või Jaan Koorti meelde) — see haritlaskond ikka enam ja enam oma silmad ja samud pöörab — *Nõukogude Liidu* poole, selle ainukese riigi poole maakeral (Hiina nõukogude valitsus on liiaks koormatud otsekohese sõjaga, et kultuuriülesannetele saaks *suuremat* tähelepanu pühendada), kus kultuuri *mõlemad* küljed *kogu* ühiskonna heaolu teenistusse on pandud, kus kultuuril ülesandeks on *tervet* ühiskonda tõsta nii majanduslikult kui vaimiliselt, tervisliselt kui kunstiliselt. Kogu eesrindlik haritlaskond hakkab ikka selgemini nägema ja aru saama, et kultuur ainult siis tõelik kultuur, ilma kohutavate kaasnäheteta, saab olla, kui ta *mitte* klassiline ei ole, kui ta mitte ühiskonna suure enamiku kurnamisel ja orjastamisel kitsa vähemiku huvides ei põhjene, vaid kui ta *masside kultuuriks* muutub, kui ta kogu ühiskonna kultuuriks on, mis võimalik on ainult siis, kui „masside mäss“, „revolutsioon alt“ — mida Laamanid nii kohutavalt kardavad — kurnajate võimu on murdnud ja kurnamise kaotanud, kui ta endise klassilise („diferentseerunud“ — nagu Laaman „peenes“ „eliidi“ keeles ütleb) ühiskonna asemele klassideta sotsialistliku ühiskonna ehitab. Nüüd — ütleb Lenin —

„lähevad kõik tehnikaimed, kõik kultuurivõidud üldrahvalikuks omanduseks, ja siis saadik peale ei panda inimese mõistust ega geenist ialgi enam vägivald ega kurnamise abinõuna tegevusse“ (k. k. XXII, lhk 225). „Tsiivilisatsiooni tuhandeaastase arengu vili ei lähe nüüd enam käputäie inimeste kätte, vaid kogu töörahvale viimase üheni“ (sealsamas, XXIV, lhk 67).

Kuid kas ei ähvarda see kultuuri demokratiseerumine teda lamendada, kas ei tule siin „muutumist kvalitatiiivsest kvantitatiivseks“ (hulk suureneb, omadus väheneb)?

Või nagu üks Laamani tunnistajaid (Rathenau) ütleb: kas ei tule siin „barbaarsuse vertikaalset sisseurret“? Kas ei too kultuuri hulkadesse kandmine — nagu Laamani teine vannutatud ekspert (asjatundja — Osvald Spengler) ütleb: „kultuuri degenerereerumist tsivilisatsiooniks, millel enam ei ole jõudu kasvada kõrguses, vaid ainult veel laisuses?“ Ons see kartus kõige vähemalgi määral põhjendatud?

Vastuse annab miljonkeelselt Nõukogude Liidu kultuuritöö ja kultuuri areng. See rajaneb printsiipsiaalselt vastandlikul seisukohal, s. o. hulkade masseline kultuuritöstmine peab kultuuri just *omaduslikult* tõstma. Stahaanovlaste esimesel üleliidulisel nõupidamisel ütles sm *Stalin*:

„Mõned arvavad, et vaimliku ja kehaliku töö vahel võib vastaspoolsuse kaotamist saavutada vaimliku töö ja kehaliku töö tegijate mõnesuguse kultuurse ja tehnikalise tasandamise teel, inseneride, tehnikute, vaimliku töö tegijate kultuurse ja tehnikalise taseme alandamise alusel kuni keskmise kvalifitseeritud töölise tasemeni. See pole sugugi õige. Nii võivad ainult väikekodanlised lobisejad kommunismist mõelda. Tegelikult võib vastaspoolsuse kaotamist vaimliku töö ja kehaliku töö vahel saavutada ainult tööliste klassi kultuurse ja tehnikalise taseme tõstmise alusel — inseneride ja tehnikute tasemeni“. (Vt. lhk 6.)

Mida see tähendab? See tähendab just kultuuri *kvalitatiiivset* tõstmist. Mäherdune aimamatu võimalus saab olema kultuuri kvaliteedi, sisu, omaduse, mõju tõstmiseks, kui laiad töörahvahulgad jõuavad inseneride ja tehnikute kultuuritasemele! Ja nad jõuavad sinna — seda kindlustab meie enamlastepartei juhtivus, *sega kindlustab sm Stalini sõna*. Seda kindlustab ja tagab aga *juba meie tõelik elu*, mida ainult faschistlikkude silmaklappidega Laamanid näha ei julge. Kus mujal terves maailmas leiata nurgakestki — suurest riigist rääkimata, — kus kõige sügavamaid teaduslikke kirjatöid trükitaks kümne-, isegi sajatuhandetes eksemplarides? Kus levib poliitilise sisuga kirjatöid miljonites eksemplarides — mõne nädalaga? Kus leiata seesugust piiritut janu ja õhinat *igasuguse* kultuuri allika järele, nagu Nõukogude Liidus? Ja tagajärg? Kominterni VII kongressi resolutsioonis sm Manuilski aruande kohta loeme (resol. lhk 62):

„Rahvahulkade seast kerkivad hulgalt esile organisatorid, juhatajad, lejutajad, seni tundmatud Arktise ürglooduse vahvad uurijad, stratosfääri, õhu ja mere-sügavuste, mägede tippude ja maasüga-

vuste kangelaslikud võitjad. Miljonid tööinimesed ründavad ja vallutavad tehnika, teaduse ja kunsti ligipääsemataid kantsid“.

Kas see kõneleb kultuuri lamenumisest? Samal ajal, kui kodanlistel maadel tehakse igasuguseid kitsendusi hariduse ja nimelt ka kõrgema hariduse saamiseks (Eestis on üliõpilaste arv kümnekonna aastaga ligi pooleni vähenenud), tõuseb N. Liidu kõrgemate koolide õpilaste arv kiiresti ja alaliselt. Kuid meie tahaksime siin arvusid tuua, kus vahe N. Liidu ja kodanliste maade kultuuritõusu vahel eriti teravalt silma paistab ja niioelda ühelt ja samalt alalt on võetud. Meie võtame selleks sm Kossiori aruande ÜK(e)P kk ja kkk ühendatud pleenumil 1933. a. novembris, mis võrdleb *Nõukogude Ukraina* ja Poola valitsuse all oleva *Lääne-Ukraina* kultuurset arengut viimastel aastatel.

„Praegusel ajal — kõneles sm Kossior — on meie (s. o. Nõukogude Ukraina — H. P.) instituutides, tehnikumides ja tööliste fakultetidest õppimas 112 tuh. inimest... Enne revolutsiooni oli kõrgemates ja keskoõppeasutustes kokku 49 tuh. õpilast, neist 26 tuh. kõrgemates õppeasutustes. Nende 26 tuh. hulgas oli 60% mõisnikkude, kaupmeeste, kõrgemate ametnikkude jne lapsi, ülejäänud 40% oli mitmesugustest väikekodanlistest kihtidest pärit. Töölisi ning talupoegi oli seal üpris vähe. Nüüd on sellest 112 tuhandest 85 tuhat töölised, talupojad ja nende lapsed, teised on teenijate ja eriteadlaste lapsed... Kas võisid Ukraina töölised ja talupojad kodanlise võimu puhul millegist seesugusest unistadagi?

„1928. aastal oli Ukrainas 85 ajalehte, 1933. a. — 426, seega viis kordaniipalju. 89% kõigist lehtedest ilmub ukraina keeles. Kõigi ajalehtede ühekordne tiraash ulatab peaaegu 4 miljonini, kuid... isegi see tiraash ei suuda enam nõudmisi rahuldada... 1913. a. ilmus ukraina keeles 176 raamatut (nimetust), 1932. a. — 5200 nimetust. Juudi keeles on ilmunud raamatuid 4 korda rohkem kui enne revolutsiooni, saksa keeles 2 korda ja poola keeles 3 korda rohkem“.

Niisugune oli kultuuriareng Nõukogude Ukrainas. Kuid missugust pilti pakub Lääne-Ukraina kodanlises Poolas?

„Lääne-Ukrainas oli enne 1917. a. 3420 ukraina kooli, 1933. a. aga kõigest 790; kõik teised on kas kinni pandud või poola koolideks muudetud. Ukraina keeles saavad 1933. a. õpetust ainult 127 tuh. ukraina rahvusest last, 376 tuh. ukraina last õpi

nõndanim. segakoolides (tegelikult täiesti poola koolid — H. P.) ja 469 tuh. poola koolides. Seega on tegelikult 845 tuh. ukraina last Lääne-Ukrainas emakeelsest kooliõpetusest ilma jäänud. Veel halvem on lugu ukrainlaste kõrgematesse koolidesse pääsemisega. Ukrainlaste protsent Poolas on 21, aga kõrgemates koolides on ukrainlasi kõigest 5,4%, keskkoolides 4,9% jne. ... Aga isegi algõpetus ei ole Lääne-Ukraina elanikkonnale kättesaadav... Sel ajal kui kogu Poolamaal on kirjaoskamataid 37%, on neid Lääne-Ukrainas 50%, Volõnias eriti aga 70%. Niisugune on seisukord Lääne-Ukrainas, kus mõisnikud ja kapitalistid võimul...“¹

Meie võiksime ainult veel juurde märkida, et Petserimaal (Eestis) täielikkude kirjaoskamataute protsent veel 1934. a. rahvalugemisel 35,3-ni ulatas!

Arvame, et toodud andmeid jätkub tõestamiseks kui põhjendamatu on tõendus, nagu võiks kultuuri demokratiseerumine, ta hulkadesse kandmine, hulkade kultuuri tõstmine kultuuri ennast lamendada. Seesugune tõendus pole muud kui kodanlise ühiskonna ülespuhutud enesejumaldamine, nagu poleks väljaspool seda ühiskonda mingit kultuurilist edu. Kuid mis fashismi ideoloogide eriti nüüd seda jutlustust sunnib teravalt esile tooma, ei ole mitte kartus kultuuri saatuse pärast, vaid kartus nende eneste ja üldse kodanlise ühiskonna saatuse pärast; ja mida raskemaks nende seisukord läheb, seda meeletikumaks muutub nende hädakisa ja vihane võitlus kultuurigi nimel.

Laaman ei ole eesti kirjanduses, nagu juba tähendasime, kaugeltki üksik ega eriline nähe. „Masside“ kohutav tont halvab paljude teistegi mõistust. Pidas ju härra riigivanemgi vajalikuks avalikult ähvardada: võim on meie käes, ja *uulitsa* kätte meie teda ei anna! „Uulits“ on siin vaid teine keeleline nimetus „massidele“ ehk töörahvale, nagu meie ütleme. Selle „masside“ mõju ja jõu mahasurumiseks tuuakse peale otseste vägivalvavahendite ka kõik „vaimlised“ sõjariistad platsi.

Nii ratsutab „Kaitse Kodus“ (nr 5/6, 1936) keegi *-ju* oma vaimlise kronuga masside vastu sõtta. See masside hävitaja pühajüri leiab, et *masside liikumine* muud midagi ei ole, kui „masside psühhoos“, mis „luuakse harilikult kunstlikult“. Ja sellepärast pole ta muud midagi kui ainult märatsemine, pealegi kahjulik. „Masside tegevuses puu-

¹ Vt. „Rahvuspoliitika teostamise kokkuvõtted ja lähemad ülesanded Ukrainas“, lhk 18.

dub kaine mõistus ja loogika... Sellega on ka seletatav, et massid ei suuda saata korda intelligenti nõudvaid aktsioone.“ Ja siis tuuakse kroonutunnistajana ette prantsuse kodanline õpetlane G. le Bon, keda lastakse kinnitada: „Jatkub sellest, et kuuluda massi hulka, juba see viib inimese kultuuriredelil mitu astet allapoole. Haritud inimene võib muutuda loomusundide olemuseks, kes palju ei erine barbaarist... Kaine mõistus ei eruta massi, vaid kired, tundmused ja eelarvamused, sest massil ei tööta mõistus, vaid silmad ja kõrvad, mida võib meelitada ja võrgutada. Jne...“

Tõepoolest üpris vähe mõistust leidub seesugustes jaburdustes, võib olla tõepoolest sellepärast, et kabuhirm „masside mässu“ eest kodanluse ideoloogide ridades „massiliseks“ kabuhirmu-psühhoosiks on kasvanud. Sest kui vähegi loogiliselt mõelda ja järeldada, siis kerkib ju kohe küsimus: miks siis ometi seda massipsühhoosi ei kasutata kõige õilsamate ülesannete jaoks? Ja miks läheb korda seda massipsühhoosi „kunstlikult“ luua tihti just neil, kellel kõige vähem võimalusi massidele mõju avaldada? Miks tõmbas, näiteks, 1917. a. enamlus mõne kuuga kümnemiljonilised massid enda järele, kuna ju kevadest peale teised parteid mitmesajavõrdselt suuremate võimalustega hoopis vastupidist massipsühhoosi püüdsid luua? Või millega seletada, et Eestis vabtsidel korda läks 1933. a. sügisel hääletajate suurt enamust oma poole võita, olgugi, et nende agitatsiooni „võõraks“, „rahva hingele ja vaimule vastuvõtmatuks“ tunnistatakse? Kas vabtsidel rohkem võimalusi oli „massipsühhoosi“ loomiseks kui kõigil teistel kodanlistel kihtidel ning parteidel — sotsialistid juurde arvatud — kokku?

Igatahes on need „massipsühhoosi“ kabuhirmus ringijooksjad jalamaid ummikus ja sunnitud iseendile vastu rääkima, kui nad iganes julgevad mõnda *konkreetselt* nähtust puudutada. Nii ka „mainitud“ -ju „Kaitse Kodust“. See püüab seletada Hitleri edu Saksamaal sellesama „massipsühhoosiga“, kuid siinsamas on ta sunnitud üles lugema terve rea puht objektiivseid ja vägagi mõjuvaid põhjusi, mis igatahes tema enda tõendusel, nagu olevat „massipsühhoos“ midagi kunstlikku, mõlemad jalad alt lööb. Ta kõneleb Versailles'i lepingust, okupatsioonialandustest, kohutavatest reparatsioonimaksudest, poliitilistest repressioonidest jne, jne. Kuna ta ei kõnele saksa kodanluse ja Saksamaa sotsiaal-demokraatia hulkade-kurnamisepoliitikast, mis

hulkades pettumuse tõi ja neid hädaohu vastu laialipillatult abita jättis, siis ei suuda artikli autor igatahes nende konkreetsete põhjuste ja Hitleri mõju vahel sidet leida, kuid need konkreetsed, objektiivsed põhjused ise peaksid autorile — kui ta mõistusega, loogiliselt töötaks — selgesti küllalt ütleva, et Hitleri „massipsühhoos“ võimalik oli ikkagi teatud kindlate objektiivsete ja subjektiivsete eelduste juures, nagu — vastaspoolel — enamlaste võitmasside enda poole tõmbamises vägagi reaalsel oludel põhjenes ja põhjeneb.

Kuid kas *tohib* fashismi ideoloog Eestis seda ütelda? Muidugi mitte. Tõsi küll, ta ei saa kuidagi maha salata, et „hoollimata sellest (s. o. „ülesehitavast tööst“ — H. P.) on tekkinud siiski rahulolematust, mis on... kandunud laiaesse rahvahulkadesse“, kuid — ta *ei tohi* ju silmapilgukski küsimust üles seada: *miks siis* ometi veel tänapäev, kus vägivallavalitsus juba paar aastat igasuguseks *muuks* „massipsühhoositamiseks“, peale Pätsi valitsuse enese ja igasuguste müüdavate talla- ja sabalakkujate valitsuse-ülendamise, suu täielikult on sulgunud, kus juba paar aastat eesti „massi“ fashismidemagoogia ja marurahvusluse „psühhoosiga“ üle uputatakse, — miks siis ometi tänapäev veel Eestis sunnitud oldakse hulkade rahulolematusest kõnelema? Kas siis härrad fashistliku diktatuuri propagandaalitsusest ei ole osanud „Kominternilt“ seda „massipsühhoosi“ kunsti õppida, nagu — autori tõenduse järgi — Hitler seda olevat teinud?! See oleks ju puruväesuse tunnistus Eesti valitsejatele.

Jällegi — mitte selles ei ole asi, vaid fashistlikkude kabuhirmu-„sangarite“ võidsemises hulkade liikumise ees, milleks siis seda liikumist igapidi püütakse mustata, sopata, reostada, teda hullumeelsusega, inimese väärtuse alandamisega, barbaarsusega ühele pulgale seada, et hulkasid tõesti sellest liikumisest eemale peletada, hirmutada, kohutada. Et kogu asi just selles seisab, kinnitab autorgi oma artikli lõpul:

„Meie geopoliitiline seisund ei luba teha revolutsioonisi... eksperimente, *sest võime kaotada selle, mida vabadussõjas võitsime*...“ (minu allakriipsutatud — H. P.) — see on: kodanluse „iseseisvuse“ Eesti töörahvahulkasid piiritult kurnata!

Nimelt nii: kodanluse võib „massipsühhoosi“ tagajärjel kaotada oma rasvased suutäied töörahva kurnamisest — sellepärast vaja meeletut ja sõgedat võitlust hulkade liikumise vastu, mida „massipsüh-

hoosi" nimetuse all hullusärgi või käeraudade vääriliseks kuulutatakse. —

Mida pakub siiski faschistlik ideoloogia mustatud „massipsühhoosi" ja hädaotliku massikultuuri asemele? Seda jutlust sessamas „Kaitse Kodu" numbris (nagu näete, paugutatakse lugeja meeli ja mõtteid 12-tollilistega igast ilmakaarest!) teine autor — J. Viidang, artiklis „Meie kultuur ja oma-riiklus“:

„Kultuuriline looming on inimsuse idee või, vaadeldud meie — eesti rahva — prilli läbi, eestluse idee teostamine. Seega eeldab kultuurilooming eestluse kõigekülgsset teenimist“.

Nii siis — eestlus ja inimsus on üks ja seesama! Mis ime siis, kui härra Päts sellelt inimsusekõrguselt alla hüüab:

„Meie peale vaatavad praegu kõigi Euroopa riigimeeste silmad!“ („Päevaleht“, nr. 51, 21. veebr. 1936.)

Kahju ainult, et selle asjaga niisamasugune lugu võib juhtuda kui aastat 16 tagasi, kus „Päevaleht“ niisama hõiskas: terve haritud ilma silmad on meie poole pöördud! Pisut aega hiljem kõneles aga üks inglise ministreid parlamendis Eestist, mis — Balkanil pidavat asuma! Säh sulle siis aupäistus!

Mida aga sisaldab siis see „eestlus“ ise? Autor otsest seletust ei anna, kuid kaudselt kõneleb ta „töelikust eestlasest oma väsimatu tööühendamise ja endasse sulgenud kodumaa-armastusega, oma vähenõudlike eluideaalidega ja instinktiterve skeptitsmiga“, milles ei tohi maad leida „internatsionaalselt häälestatud kandlekõlin ja pahempoolne moevoolutsemine“.

Äraseletatult tähendab see: eestlane, kui tõsieestluse ideaal, peab olema tööloom; ta peab pühalikult kaasa mõirgama, kui suured härrad käsivad: „Pea lõuad ja laula: Mu isamaa, armas!“ Ta peab olema vähenõudlik: et saaks aga hinge sees hoida; oma põllulapike rabasoo serval, kuhu Pätsi valitsus neid nüüd ohtlalt loob. Ja lõpuks peab ta olema „skeptik“, s. o. mitte kuulda võtma, mis need „pahempoolsed moevoolutsejad“ ja „internatsionaalselt häälestatud“ „ässitajad“ — kommunistid nimelt — Eesti faschistliku diktatuuri vägivalda ja piiritu kurnamise kohta kõnelevad.

Töelikult on see ju seesama orjasulase ideaal, nagu seda kadunud A. Kitzberg Abja hallparuni prilli läbi oma „Püve Peetri-riukades“ kirjeldab: „Jaan oli sulane, nagu issand neid palju annaks; tegi kahe mehe eest tööd (palka sai muidugi ühe

eest! — H. P.) ja ei teinud väljagi kui talle väikest ülekohtu sündis; oma viis meelt oli tal peas, kuigi ta nendega imet ei teinud“. Lühidalt, kahemehe töö, ühemehe palk; pea suu, kui sind nõoritakse või tõugatakse, ja aru olgu paras tõnts, et sa muu peale ei mõtle, kui sellele, kuidas kopikaid koguda.

Nüüd, kus proletariaat võitleb riikliku võimu pärast, peab „Mu isamaa armas!“ tingimata juurde tulema ja selle kõrval: maha kommunistid!

Niisuguse „eestluse“ „kõigekülgsset teenimist“ nõuab siis eesti faschistlike pappide kultuuriidee! Seesuguses teenistuses pidavat seisma faschistliku Eesti kultuuriülesanne. Vaevalt küll suudab endale sisuvaesemat, armetumat, saunamehelikumat ja orjameelsemat kultuuriideaali ette kujutada, kui siit vastu vahib! Poe tagurpidi oma saunaütti, mata selle kämbalaine tolmunud aknaauk ja isegi silmadkõrvad kinni, et midagi maailma suurtest sündmustest, võitlustest, ideedest sulle nende luukide kaudu pähe ei saaks tungida, ja loe ainult laepalkide järele, nagu katoliiklane oma palvepaela munakeste järele, „Eestimaa mu isamaa“, ja kui salmi oled lõpetanud, siis kummarda kerise poole ning hüüa: Suur oled sa, oh Eesti, ja suur on su faschistlik valitsus, sest terve maailma pilgud on meie poole pööratud. Halleluuja! Ja mina olen tõsieestlane! Aamen.

See on sisulikult mitte ainult kõige vaesem, vaid ka kõige tagurlikum kultuuriidee, õigemini, — see on kultuuri hävitamise, see on töeliku barbaarsuse idee, mida eesti faschistlikud ideoloogid siin jutlustavad, rääkimata sellest, et see sajaprotsendiliselt kurnajate ja rõhujate, töörahva seljas ratsutajate ideoloogia on, millega orjasid jäädavalt tahetakse pimeduses ja orjuses kinni pidada. Kui seda „haritlas-eliidi“ „kõrget kultuuri“ kas või kõige pealiskaudsemaltki kõrvu seada nende hiilgavate saavutustega, mida selle „eliidi“ poolt nii mahatehtud „massikultuur“ Nõukogude Liidu *juba on* kätte võitnud — rääkimata ennenagematust tõusust, mis ees seisab, — siis on ainult üks lõppotsus võimalik: eesti proletariaat heidab kõige kindlamalt kõrvale selle marurahvuslik-faschistliku orjastava saunakultuuri, mida pakub faschismi ideoloogia, seades oma kultuuriideaaliks selle särava sotsialistliku kultuuri, mida ehitab ja loob Nõukogude Liidu proletariaat ja mille poole sammub, kuigi veel pikkamisi, kuid järjekindlalt, kõik see, mis leidub kõrge- mat, paremat, tõsiselt kultuurilikku ka ko-

danliste maade haritlaskonnas. Mitte rahvuslik kultuur — mis on ainult üks aste kultuuriarengus — ei vabasta tänapäeva proletariaati ta orjusest ja rõhumisest;

seda teeb ainult „masside mäss“ — proletaarne revolutsioon, mis viib tööraha — viimseni — kõrgemale, hiilgavale, sotsialistlikule kultuurile.

N. Jürisson

Vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse hävitamisest

Revolutsioonilik proletariaat asus kohe peale oma võimuletulekut nende Augia karjalautade puhastamisele, mida endised ühiskonna peremehed meile päranduseks jätsid. See on pikaajaline ja raske ülesanne. Klassivõitluse tules luuakse uus sotsiaalne kord, uued valmistuslikud vahekorrad. Uus kord sünnitab uue inimese, kes kõikidesse nähtustesse uutmoodi suhtub. Proletariaat muudab maailma ümber, muutes ümber ka iseenda.

Suur proletaarne revolutsioon muutis meie maa täiesti ümber. Ta purustas kapitalismi ja tegi meie maa, Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu, tugevaks tööraha kantsiks. Võimas tööstus, maailmas kõige suurem ja eesrindlikum põllumajandus, kultuuri ennenägematu õitseng, miljonite inimeste rõõmus ja õnnelik elu — niisugune on meie sotsialistlik isamaa.

Sotsialistlik revolutsioon lahendab oma hiiglaülesanded seadusepärast ja teatavas järjekorras: kõigepealt oli vaja mõisnikud ja kapitalistid kukutada, et proletariaadi diktatuuri maksuma panna, oli vaja proletariaadi diktatuuri kätte koondada kõik majanduse komandokõrgustikud. Edasi oli vaja luua võimas sotsialistlik tööstus, et selle alusel väikevalmistuslikku küla põhjalikult ümber korraldada ning sotsialistlik valmistamisviis ülekaaluvaks ja valitsevaks valmistamisviisiks teha. Sellele sotsialismi

majanduslikule vundamendile tuginedes seadis proletariaat oma partei ja geniaalse juhi Stalini juhatusel endale ülesandeks hävitada klassid ja klassivahed, likvideerida täiesti kurnajateklassi jäänused ja hävitada vahe tööliste ja talupoja vahel, teha kõik tööinimesteks. Selle ülesande lahendab partei ja töölisteklass põhijoontes edukalt teises viisaastakus.

Kuid „täielikuks klasside hävitamiseks on vaja mitte ainult kurnajad, mõisnikud ja kapitalistid kukutada, mitte ainult *nende* omandus ära kaotada, vaid on vaja ära kaotada *igasugune* eraomanduseõigus valmistamisabinõudele, on vaja hävitada nii vahe linna ja küla vahel kui ka vahe kehalise töö inimeste ja vaimutöö inimeste vahel“¹. See ülesanne seisab meil praegu ees. Selle lahendamiseks loome meie praegu eeltingimusi. Stahaanovlik liikumine lõi esimesed kehalise ja vaimlise töö vastuolu hävitamise eelduste idud. „Meie peame uue idusid kõige hoolikamalt tundma õppima, neid kõige suurema tähelepanuga kohtlema, nende kasvule igatviisi kaasa aitama ja nende nõrkade idukeste eest hoolt kandma“².

Need idud kasvavad kiiresti. Sotsialism areneb Nõukogude Liidu tööraha võimsal jõurakendusel ja kommunistliku partei geniaalsel juhtimisel kiiresti edasi Lenini-Stalini lipu all, ikka edasi, lähemale oma kõrgemale astmele — kommunismile.

I. Kehalise ja vaimlise töö vastaspoolsuse sügavam alus on ühiskondlikus tööjaotuses

Klassilise ühiskonna üheks kõige sügavamaks vastaspoolsuseks on vastaspoolsus vaimlise ja kehalise töö vahel. See vastaspoolsus ühes küla ja linna vahelise vastaspoolsusega, on vastuoluliku tööjaotuse kõige teravam ja sügavam väljendus. Ta on kestnud aastatuhandeid, alates klassilise ühiskonna enese tekkimisega, käinud

läbi kõik klassilised formatsioonid ja jõudnud oma arengu tipule meieaja kapitalistlikus ühiskonnas. Need vastuolud on lahutamatu seotud klassilise ühiskonna enese olemasoluga ning moodustavad

¹ Vt. Lenini, „Suur algatus“.

² Sealsamas.

ühiskonna klassilise jagunemise ühe sügavamaist allikaist.

Kurnajate klasside ideoloogiad on alati kinnitanud ja kinnitavad edasi, et vastaspoolsus vaimlise ja kehalise töö vahel on üks inimühiskonna lahutamatu tunnus, mis alati on olnud ja mis jäädavalt edasi jääb, ning mis on sama kõikumatu kui looduseseadused. Kõik kodanlised ühiskonnateooriad viivad selle vastuolu jäädvustamisele välja. Seda vastuolu tunnustas ja õnnistas filosoof Kant kui ta ütles: „Olgu tänatud loodus selle eest, et inimene on püsiv, kade ja auahne, et tal on ülesaatmatu püüd omandada ja valitseda. Ilma selleta oleksid inimese loomulikud anded igavesti välja arenemata jäänud“. Sedasama vastuolu tahab jäädvustada ka sotsioloog Spencer, kes analoogiliselt organismi jagunemisele tahab jagada ka ühiskonda nii, et üks ühiskonnaosa täidab ühe kohuseid — valitseb, juhib, käseb, kuna teised käte ja jalgade ja muude kehajagude osaga peavad leppima. Ja niisamuti kui inimese organismis käed ja jalad ainult kehalist tööd teevad ja käsku täidavad, ning mitte kunagi pea ülesandeid täita ei või, nii ei või ka ühiskonnas kehalise töö tegijad kunagi vaimlise töö tegijate tasemele tõusta, s. o. valitsemise ja juhtimise ülesandeid täita. See vahe on ülepääsematu. Sedasama „loomuliku“ antropoloogilist ülepääsematut vähet kuulutavad ka saksa fashistid oma rassiteoorias, mille järele üks inimtüüp, „aarialased“, valitsema, käskima ja juhtima on loodud, kuna kõik teised ainult tööloomadeks, käsutähtjateks kõlbavad.

Ka kodanluse truu hoovikoer, renegaat Karl Kautsky, tõendab kodanliste ideoloogide teooriat vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse hävitamise võimatusest. Kautsky vaidleb otsekohe Marxi ja Engelsi vastu ja nimetab neid sellepärast utopistideks, et nad kehalise ja vaimlise töö vastaspoolsust ainult klassilise ühiskonna saaduseks tunnistasid ning õpetasid, et tulevases, kommunistlikus, ühiskonnas see vastaspoolsus ära hävitatakse. Kautsky arvates on see võimatu. Vastupidi, tema arvates on see vastuolu, nagu ka elukutsetesse jagunemine üldse, lahutamatu seotud tehnikalise ja kultuurilise progressiga. „Nad muutuvad seda rohkearvulisemaks, mida kaugemale edasi ühiskond areneb ja mida mitmekülgsemaks ta muutub. Elukutsetesse jagunemist ära hävitada tähendaks kõik teadmised ja oskused, mis ühiskond omandanud, maha mätta; see poleks otstarbekohane ja oleks otse

mõttetu. Isegi elukutsete arvu vähendamisele püüdmine oleks niisama reaktsoonilik kui tagajärjetu“¹.

Nii tõendavad kõik kodanlised õpetlased ja isegi „sotsialistid“, et vaimlise ja kehalise töö vastuolu igavene on ja et selle hävitamisega ühes ka kogu ühiskond hävib ja kultuurisaavutused hukuvad.

Kuidas on lugu tõepoolest? Kas vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsus on alati olemas olnud ja kas peab ta ka igavesti edasi kestma? Milles seisab selle vastaspoolsuse alus?

Ühiskonna arenemise esimesi astmeid uurides leiame, et seal vastaspoolsus kehalise ja vaimlise töö vahel, nagu ka vastaspoolsus linna ja maa vahel, täiesti puudus. Need vastaspoolsused tekkisid alles *ühesühiskondliku tööjaotuse tekkimisega* ja arenemisega üleminekul klassitust ühiskonnast, esialgselt kommunistlikust formatsioonist, klassiliku ühiskonda. Nii vastaspoolsus linna ja maa vahel, kui ka vastaspoolsus kehalise ja vaimlise töö vahel on otsekohe seotud antagonistliku, vastuoluliku ühiskondliku tööjaotusega. Need vastuolud on klassilise ühiskonna sünnitus ja kaovad ühes sellega. Materiaalse ja vaimlise töö vastaspoolsus seisab selles, et vaimline töö, inimese vaimuannete ja vaimliste jõudude arenemine, inimühiskonna ühe osa, nimelt ta vähemuse, ainuõiguseks muutus, kuna teine, kaugelt suurem, osa ainult kehalist, materiaalset, tööd pidi ja peab tegema. Ühe osa kasutada on inimsoo kõik kultuurisaavutused ja hüved, kuna teine osa sellest kõigest ilma peab jääma; tema tööl puudub igasugune vaba, teadlik, elustav ja ülendav loomisrõõm. Inimese peatöö, tema mõtlemisvõime, loov vaim, on lahutatud otsekohe valmistusest, kätetööst, täidesaatvast, elluviivast tegevusest. Need loova inimese lahutamatuomadused on üksteisest lahti kistud ja eriliste inimgruppide lahusolevateks funktsioonideks muudetud. Selle tagajärjel eraldub vaimline töö oma alusest, otsekohe loovast praktikast, satub igasugustesse eksitustesse, kuna kehaline töö, inimese loomulik elutarb, inimsoole needuseks muutub, mingiks halastamatuks vajalikkuseks, mis rõhuvalt inimeste peal lasub. See on antagonistliku tööjaotuse kõige sügavam väljendus klassilises ühiskonnas, niisamuti nagu vastaspoolsus linna ja maa vahel, mille tagajärjel üks osa inimesi piiratud

¹ K. Kautsky. „Materialistlik ajaloomõistmine“, II köide, vene keeles, lhk. 29.

hinnaloomaks muutub, teine osa aga küla-elu idiotismis kiratsema on sunnitud.

Esialgse kommunismi tingimustes, ühiskonna arenemise esimestel astmetel, polnud ühiskondlikku tööjaotust, polnud ka ühiskonna klassidesse jagunemist. Polnud järelikult olemas ka vastaspoolsust vaimlise ja kehalise töö vahel. Valmistusliikude jõudude arenemise madal tasapind ja äärmiselt madal tööviljakus ei võimaldanud siis veel seesugust jaotust. Vaimlise töö eraldumine kehalisest eeldab juba võrdlemisi kõrgemat tööviljakuse olemasolu, mis võimaldab tarbeainete valmistamist mitte ainult otsekoheste valmistajate eneste hädapäraseks äraelamiseks, vaid ka teatava miinimumi ülejäägi võimalust otsekohehest näljapiirist, mida materiaalsest valmistusest otsekohe mitte-osavõtivate vaimutöötajate ülalpidamiseks võib võranda¹.

Kuni seda ei olnud, võis ühiskonnas olla ainult loomulik tööjaotus kõige lihtsamatel füsioloogilistel põhjustel, tööjaotus täiskasvanute ja laste vahel, meeste ja naiste vahel: „Mees peab sõda, käib jahil ja kalal, hangib toorainet toidu jaoks ja kõigeks selleks tarvisminevad tööriistad. Naine hoolitseb kodu eest, valmistab toitu, riideid, keedab, koob, õmbleb. Kumbki on omal alal peremees: mees metsas, naine kodus. Kumbki on nende tööriistade omanik, mis ta on valmistanud ja mida ta tarvitab. ... Majapidamine on kommunistlik, mitme, tihti õige paljude perekondade jaoks. Mis üheskoos tehakse ja mida üheskoos tarvitatakse, see on ühine omandus“². Eraomanduseõigus valmistamisabinõude peale on olemas ainult niipalju ja niikaua kui keegi antud tööriista tarvitab. Rohkema peale kellegil õigust ei ole. Päranduseõigus puudub niisamuti. Kõikide ühiskonnaliikmete arenemine — ka vaimline — sündis enam-vähem ühesuguselt. Kogukonna või sugukonna kogemused olid kõigi suguharuliikmete ühine omandus ja neid anti edasi otseselt põlvest

põlve. Vaimlise ja kehalise töö eraldamine üksteisest on siin mõtetu ja võimatu. See, kes rohkem ühiskondlikku kogemust oli jõudnud omandada, s. o. vanem ja kogenum, kui ka kõige andekam, see oli ka kõige targem. See oli harilikult ka suguharu vanemaks või juhiks. Tema täitis harilikult ka nõia või papi kohuseid ja oli tihti ka sõjapealikuks. See vanema amet oli valitav, ja vanem tagandatav. Elukutselisi vanemaid, sõjapealikuid ega nõide ehk pappe seal veel ei olnud. Engels kirjutab Ameerika etnoloogi Morgani materjalidel irokeeside suguharu kohta: „Suguharu tagandab sachemi (vanema — N. J.) ja sõjapealiku oma heaksarvamise järgi. Seda teevad jälle mehed ja naised koos. Tagandatud on pärast seda lihtsad sõjamehed nagu teisedki eraisikud“¹. Nagu sellest näha, puudusid siin elukutselised vaimutöötajad ja juhid täiesti.

Kuid ajajooksul tekkis loomuliku tööjaotuse asemele ühiskondlik tööjaotus, kus ühiskonnaliikmed valmistuse iseloomu järele kihinema hakkavad. Ühes ühiskondliku tööjaotusega algab ka sugukondliku kogukonna lagunemine. Tööjaotuse kasv toob valmistamisabinõude eraomanduseks kujunemise, ja see omakorda muutub klasside tekkimise ja ühiskondliku tööjaotuse edasiarenemise aluseks.

Niikaua kui suguharulik kord kestis, ei võinud ühiskondlik tööjaotus ka veel tõelikult vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuseks muutuda ja ühiskondlik tööjaotus isegi polnud veel täielik.

Kujuka näite sellest toob Marx India suguharulikust ühiskonnast, mis oma arenemise poolest Ameerika irokeeside omast palju kõrgemal seisab ja kus ühiskondlik tööjaotus juba on alanud². Siin on olemas juba sisemine tööjaotus, kuigi maa-harimine ja kõik suuremad tööd veel üheskoos tehakse ja põhimised valmistamisabinõud veel ühiskondlik omandus on. Kuid siin on kogukondlikkude kohustuste üldisest kogust juba välja eraldunud terve rida erilisi funktsioone, mida eriinimesed täidavad. Nii leiame siin „kogukonna pea, kes ka kohtuniku, politseiülema ja maksudekoguja kohustusi täidab; raamatupidaja, kes põllumajandusliikude operatsioonide üle arvet peab; kolmanda ametniku, kes kurjategijaid taga ajab ning

¹ Engels, „Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine“, lhk. 63.

² K. Marx, „Kapital“, I köide, venekeelne väljaanne, lhk. 348—349.

¹ Paljudes meie populaarsetes õpperaamatutes ja broschüürides, kus ühiskondliku tööjaotamise ja klasside tekkimist käsitatakse, räägitakse lihtsalt, et klassid tekkisid siis, kui tööviljakus niipalju tõusis, et inimene rohkem valmistas kui ta ise ära tarvitas, siis kui tekkis lisaprodukt. See pole täpne ja võib eksiarvamusi sünnitada. Asi pole muidugi mitte selles, et inimene oma saadust ise ei suutnud ära tarvitada — seda ta oleks võinud küll —, vaid selles, et saaduste hulk ulatutas üle näljapiiri, ja et selle võõrandamine võimalikuks sai, ilma et see valmistajat otsekohe näljasurmale oleks määranud.

² F. Engels, „Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine“, lhk. 134.

välismaa reisijaid kogukonna piirides saadab;... veekogude järelevaataja, kes ühiskondlikkudest veekogudest põldudele vett jagab; bramiini, kes usukombeid täidab; kooliõpetaja, kes lapsi liiva peal lugema ja kirjutama õpetab...“ Peale nende on veel sepp, potsepp jne. Kõik need ametihed on aga kogukonna teenijad, alluvad kogukonnale ja peetakse kogukonna poolt üleval. Ametid ise on valitavad.

Vastaspoolsust vaimlise ja kehalise töö vahel siin veel ei ole. Siin puudub veel klassiline jagunemine. Kuid kui kogukonna vanema, raamatupidaja, politseiniku, piirivalvuri, bramiini, kooliõpetaja jne funktsioonid siin veel niivõrd otsekoheste valmistajate funktsioonidest erinenud ja lahti kistud ei ole, et *üle* nende seista, et otsekoheste valmistajaid kurnata, siis on siin kahtlemata juba idud seesuguseks erineamiseks olemas. Siin on juba alus selleks olemas, et need ametnikud võiksid endid teistele ühiskonnaliikmetele *vastu* seada. Vastaspoolsuse eeldused nende, kui vaimlise töö tegijate, ja teiste kogukonnaliikmete, kui kehalise töö tegijate, vahel on siin juba tekkimas.

See ühiskondliku tööjaotuse peal põhjelinev antagonism tuleb täiel määral ilmsiks ja areneb välja alles kogukondliku korra lagunemisega ja klasside tekkimisega, mis ise ka sellest tööjaotusest välja kasvasid. Alles siis kui ühiskonna „suure enamiku kõrval, kes ainult sundusliku orjaliku tööga koormatud on, moodustub puhtvalmistuslikust tööst vabastatud klass, kes ühiskonna üldiste asjade eest hoolt kannab, nagu: tööjaotus, riigiasjad, kohtupidamine, teadused, kunstid jne“¹, alles siis tuleb täielikult ilmsiks ka vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsus.

Klassilise ühiskonna tekkimisega koguneb vaimline töö, inimsoo kogemuste alalhoidmine ja edasiviimine, mis varem terve ühiskonna osa oli, ainult ühe, inimsoo väikese osa, kurnajate, kätte, kes selle oma ainuõiguseks teeb ja neid kogemusi ainult oma kasuks tarvitab. Kehaline, materiaalne töö, mis kõik ühiskondlikud vabad loob, jääb ühiskonna määratu enamiku ülesandeks. See kehaline töö kistakse ikka enam ja enam lahti vaimlisest tööst, ta kaotab igasuguse loomisrõõmu ja muutub orjalikuks tegevuseks, needuseks, koormaks. Teisiti ei saa see ollagi ühiskonna arenemise sellel astmel, kus tööviljakus niivõrd madal on, et otsekoheste ülespida-

mise muretsemine ühiskonnaliigetelt peaaegu kõik aja ja jõu ära võtab. Siin peab selleks, et väike osa inimesi saaks eranditult ühiskonna asju korraldada, teadust ja kunsti arendada ning kõiki kultuurisäätusi ning elumõnususid maitsta, inimsoo määratu enamus ainult orjalikku tööd tegema ja kõige madalamal, pea loomalt-kul tasemel kiratsema. Seda seisukorda võib kaotada ainult kõrgelearenenud tööviljakuse alusel. Ja sotsialism hävitab ta.

Ühiskonna klassideks jagunemisega ja vaimlise ning kehalise töö vastaspoolsuse tekkimisega võisid vaimlise töö tegijad oma sõltuvuse kehalisest, materiaalsest tööst ära unustada ning ette kujutada nagu oleks *nende* töö kõige alus, nagu oleneks orjade, talurahva ja käsitöölise töö valitseva klassi esindajate vaimlisest tööst. Ühiskondlik „tööjaotus ise muutus täielikuks tööjaotuseks ainult sellest silmapilgust peale, kui ilmub materiaalse ja vaimlise töö jaotamine. Sellest silmapilgust peale võib teadvus tõesti endale ette kujutada nagu oleks ta midagi muud kui oletseva praktika teadvus“. Sellest ajast peale tekib lõhe teooria ja praktika vahele, siit saab võimalikuks „puhas teadus“, religioon, idealism jne.

Vanas Kreekas, kus orjapidamine kogu ühiskondliku elu aluseks oli, tuli vastaspoolsus kehalise töö ja vaimlise töö vahel juba täie selgusega nähtavale. Kõik kehaline töö oli orjade teha. Ühiskonna määratu enamus olid — orjad. „Ateena kõrgeimal õitseajal oli kogu ta vaba kodanikkond, naised ja lapsed ühes arvatud, umbes 90 000 hinge, seal kõrval oli 365 000 mõlemist soost orja ja 45 000 kaitsealust — võõraid ja vabaks lastud orje. Iga täiskasvanud meessoost kodaniku kohta tuli seega vähemalt 18 orja ja enam kui kaks kaitsealust“¹. Nende orjade töö kulul võisid vabad kodanikud, orjapidajad, teadust ja kunsti edendada ja jõudsid selles teatud kõrgusele. Kuid sellega, et kehaline töö orjade osaks jäi, muutus materiaalne valmistus ise mingiks orjalikuks tegevuseks, mis vabale inimesele häbiasjaks oli. Oma tööga endale ülalpidamist muretseda oli alandavam kui röövimine. Sellega pani orjapidamise süsteem ühiskonna arenemistee kinni, ega näidanud mingit väljapääsu: pidi tekkima uus ühiskonnakord, mis arengu kõrgemale astmele tõstis — feodalism.

Ka feodaalses korras oli väheste ja täiesti moonutatud teadusteadude alalhoid-

¹ F. Engels, „Sotsialismi arenemine utopiast teaduseks“, lhk. 70.

¹ F. Engels, „Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine“, lhk. 95.

mine ainuüksi kurnajate osaks. Pärispõlve talurahvas oli täiesti kirjaoskamatu ja eemaldatud igasugusest teaduslikust tööst, kunstist, haridusest osasaamisest. Taluraha kurnamise kulul elasid mõisnikud ja papid, kes otsekohese valmistusega kuidagi seotud ei olnud; selle tagajärjel muutus vaimline töö, ideoloogia, tõeluse peegeldus inimeste teadvuses imepäraseks fantastilikuks kangastuseks, kus kõik kui kõveras peeglis paistis.

Eriti sügavale juurdub vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsus kapitalistlikus ühiskonnas, kapitalistliku valmistamisviisi alusel. Juba kapitalistliku valmistamisviisi tekkimisel, tema esimestes vormides tuleb see vastaspoolsus selgesti esile kui klassilik vastaspoolsus kapitali ja töö vahel. Juba „manufaktuuri tööjaotus — nagu seda Marx näitab — viib selleni, et materiaalse valmistamisprotsessi vaimlised potentsioonid seisavad tööliste vastu kui võõras omandus ja neid orjastav jõud. See eraldumisprotsess algab lihtsast koöperatsioonist peale“¹. „Valmistamisprotsessi *vaimliste jõudude* eraldamine kätetööst ja nende muutmine *kapitali võimuks töö üle* viiakse lõpule... masinate alusele rajatud suurtööstuses“². Suurtööstus eraldab töölistest teaduse ja sunnib seda kapitali teenima.

Ühiskond jaguneb teravalt kaheks vastaspoolsuseks: ühelt poolt töölised, otsekohesed valmistajad, materiaalse töö, ühiskonna valmistuslikkude jõudude esindajad, ja teiselt poolt kurnajad, kapitalistid, kelle monopoliks on kogu vaimline töö. Tööline muutub ikka enam lihtsaks automaadiks, masinaosaks, „töökäte“ esinajaks, kuna kõik mõtlemisvõimet nõudvad tööfunktsioonid töölistest eralduvad ja valitseva klassi monopoliks muutuvad. Teadus muutub kapitalistlikus korras töö kurnamise suurendamise abinõuks. Tehnika arenemise tendentsiks on tööliste tööd valmistuses elava automaadi tööks muuta.

See vastaspoolsus tööjaotuses kapitalistlikus korras läheb viimaks niikaugale, et ka valitsev klass ise seesiselt vastaspoolsusteks jaguneb: kõik otsekohene valmistusliku töö juhtimine ja teaduslik vaimline töö, kunst jne antakse palgaliste teenijate hooleks, kuna otsekoheste kurnajate, kapitalistide, endi osaks jääb kurnamise vilja maitsmine, kurnamiskorra üldine juhtimine ja kurnamis-vahekordade alaline

uuestivalmistamine. Need valitseva klassi osad võivad mõnikord isegi üksteisega teatud määral vastuollu sattuda, kuid kui küsimuse alla tulevad valitseva klassi põhihuvid, siis astuvad nad ühiselt tööliste vastu välja. Ainult üksikud, kaugelenägevad inimesed kodanlise intelligentsi hulgas tulevad otsustava klassivõitluse ajajärgul töolisteklassi poole üle.

Kogu valmistusest ja ühiskonna korraldusest osavõttev inimkond on kapitalistlikus korras vastaspooleteks elukutseteks, kitsastesse erialadesse jagatud. Ühelt poolt on kehalise, materiaalse töö elukutsed: sepad, kangrud, maakaevajad, põllutöölised, ketrajad, söekaevajad, müürisepad, katel-sepad jne; teiselt poolt on vaimline töö samuti kitsastesse elukutsetesse jagatud: insenerid, arstid, advokaadid, õpetajad, riigiametnikud, professorid jne. Inimesed on kord juba ühiskondliku tööjaotuse alusel nii jagatud ja peavad igaüks kord temale sündimise või olukorra poolt pealesunnitud tööala juurde jääma. „Kingsepp jää oma liistude juurde!“ — see on klassilise ühiskonna tööjaotuse juhtsõna. Kapitalistlik suurvalmistus tekitab „professionaalset idiotismi“, mille all kannatavad nii kehalise kui vaimlise töö esindajad. Mitte ainult töölised, vaid ka valitseva klassi liikmed on selle tööjaotuse tagajärjel otsekoheselt või kaudselt oma eriala orjad: kapitalist on oma varanduse ja kasujahi külge kinnitatud, ning ta vaimline huvi piirdub sellega; jurist on seotud oma kivi-nenud õiguslikkude vaadete külge, mis ta üle valitsevad; üldse on kodanline harit-laskond väga kitsa silmaringiga ja ühe-külgne, nii vaimliselt kui ühiskondlikult lühinägelik. Ta on oma kitsa eriala külge kinnitatud ega suuda näha ühiskonna are-nemise üldiseid seadusepärasusi.

See kuristik kehalise ja vaimlise töö vahel kapitalistlikus ühiskonnas suureneb ikka edasi. Kapitalistid püüavad töölisi muuta tahtejõuetuteks, mõttevaesteks tööloomadeks, kes suudaksid ainult valmistada ja signeda. Töölistel nõutakse rati-onaliseeritud kapitalistlikus tehases, et ta ainult teatavat käe- ehk jalaliigutust oskaks teha. See on, näiteks, kapitalistliku rati-onaliseerimise apostli Tayloriga autotööstuse kuninga Fordi ideaal, nagu üldse kõigi kapitalistlikkude suurkurnajate ideaal.

Kuhu see tendents lõpuks välja viib, näitab meile inglise kirjanik H. Wells omas reaktioonilikus utoopilikus romaanis „Aja masin“, kus ta kujutab korda, kus tööli-sed on kõik maaalustesse ruumidesse aetud, kus nad elavad ja maapinnal elavate

¹ Karl Marx, „Kapital“, I köide, venekeelne teos-tekogu, 1934. a. väljaanne, lhk. 273.

² Sealsamas, lhk. 474—475.

isandate jaoks hüvesid valmistavad. Tööliste jaoks pole päiksevalgust ega mingisugust kultuurilist elu. Isandad ja vaimutõttegijad on maapinnal, nende jaoks on kõik hüved, kuid kuna nad on eraldatud igasugusest kehalisest tööst ja valmistusest, siis muutuvad nad väljasurevateks olevusteks, kehaliselt nõrkadeks ja vaimliselt nürimeelseteks.

Kuid kapitalistlikus korras on olemas veel teine tendents. Tööstuse kontsentreerumise agajärjel kogunevad töölisel suurte masside kaupa kokku, mis nende võitlust oma olemasolu ja huvide eest soodustab. Töölisklass tuleb oma klassihuvidest arusaamisele, muutub võitlevaks ühiskonnaklassiks, oma huvidega ja oma eesmärgiga. Ja kui kapitalism püüab igat tööliste eluavaldust maha suruda, siis ühinevad töölisel ikka enam ja enam võitluses kapitalismi hävitamiseks. Selles võitluses ja selle võitluse alusel kujunes välja töölisteklassi ideoloogia — marksism-leninism, selles võitluses kapitali vastu arendavad töölisteklassi paremad liikmed oma vaimujõude, loovad oma vaimutöölised, kes on liha töölisteklassi lihast ja luu tema luust. Selles võitluses proletariaadi diktatuuri eest koondub töölisteklass oma klassiteadlikuma eelväe — kommunistliku partei — ümber, kukutab, teiste töörahvakihitide toetusel, keda ta kui eesrindlik ühiskonnaklass juhib, juba äraiganud kapitalistliku korra ning hävitab klassilise korra üldse. Sellega loob töölisteklass aluse ka vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse hävitamiseks ja tööjaotuse hävitamiseks üldse.

Kapitalistlik korrd ise loob selleks eel-

dused. Keerulikkude masinatega sisseseadetes kujutab iga agregaat endast nii keerulikku ja peent mehhanismi, et ta käsitamine arenenud silmaringiga arusaajat töölist nõuab. Kapitalistid on valmistuse enese vastuolu mõjul sunnitud vähemalt ühele töölisteklassi osale teatavat alam-määra haridust ja arenemist võimaldama. See aga aitab tööliste klassivõitluse tugev-nemisele kaasa. Peamiseks eelduseks on aga see, et kapitalism ise, sellesama töö-jaotuse abil tööviljakust määratusti tõstab ja nii võimsad valmistamisjõud loob, mis klassilise ühiskonna hävitamise üldse vajalikuks ja võimalikuks teevad.

Kui ühiskonna klassidesse jagunemine ja antagonistlik tööjaotus teatud ajajärgul ja teatud tingimustes õigustatud oli, valmistamisjõudude ja ühiskondlikku arengut edasi viis, siis muutub ta kapitalismi lagunemise ajajärgus takistuseks valmistamisjõudude arengule ja kaotab sellega oma ühiskondliku eluõiguse. Ta põhjenes valmistuse puudulikkusel, ja ta pühitakse minema sotsialistlikus ühiskonnas, kui valmistamisjõud niikaugele välja arenevad, et võimaldavad kõigile ühiskonnaliikmetele iga päevaga ikka paremad elutingimused ja lubavad nende vaimliste ja kehaliste võimete ikka täielikumat arenemist ja ärakasutamist. Klassilise ühiskonnakorra hävitamine on saanud ühiskonna valmistamisjõudude edasise arenemise peamiseks tingimuseks, ja proletariaat hävitab selle korra proletaarses revolutsioonis, oma diktatuuri maksma pannes ja sellel alusel sotsialistlikku korda üles ehitades, hävitades sellega kõik kapitalistliku ühiskonna vahekorrad

II. Vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse hävitamise eeldustest

Me nägime, et kehalise ja vaimlise töö vastaspoolsus on omane ainult ühiskonna teatud ajaloolisele arenemisastmele. Ta tekkis ühes klasside tekkimisega ühiskondliku tööjaotuse alusel. Tema hävitamine on võimalik ja sünnib ka ainult ühes selle klassilise ühiskonnakorra hävitamisega. Kuna vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsus ühes linna ja maa vastaspoolsusega ühiskondliku tööjaotuse kõige sügavam ja kõige teravam väljendus on, siis on ta hävitamine võimalik ainult selle tööjaotuse enese hävitamisega. See on kauase ja raske töö ülesanne.

Antagonistliku tööjaotuse hävitamise, nagu ka klassilise ühiskonna hävitamise, esimeseks tingimuseks ja aluseks on kapi-

talistliku korra kukutamine ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemine. Ainult proletariaadi diktatuuri alusel on võimalik klassideta ühiskonna, sotsialismi valmishitamine. Seda ülesannet meie täidame.

Ühes valmistamisabinõude eraomanduseõiguse kaotamisega ja sotsialistliku valmistamisviisi maksmapanemisega hävitasime meie ära ka tööjaotuse antagonistliku iseloomu. Meie tehastes ja vabrikutes, meie kaevandustes ja transpordil, meie sovhoosides ja kolhoosides ei ole enam *antagonistlikku* vastaspoolsust. Meie in-senerid ja õpetlased, meie valmistuse juhid ja riigijuhid ei seisa *klassilises vastuolus* meie töölistega ja kolhoosnikkudega. Sotsialistlikkudes ettevõtetes ei ole antago-

nistlikku vastaspoolsust juhatajate vaimlise töö ja tööliste kehalise töö vahel. Meie õpetlased, insenerid, arstid, vabrikudirektorid, riigijuhid, kolhoosiesimehed, sovhoosidirektorid, agronomid jne on töölisteklassi liikmed, nad on välja kasvanud meie endi hulgast, või täiesti töölisteklassi seisukohale asunud. Niisamuti pole kehalise töö tegijad enam jäädavalt seotud oma tööpingi külge. Meie töölistes pole enam ainuüksi kehalise töö tegijad. Nende vaimline huvipiirkond on arenenud ja laieneb iga päevaga. Nad võtavad oma nõukogude kaudu aktiivselt osa riigi valitsemisest ja neil on võimalus oma võimeid igal alal arendada ja igasugusest kultuurihüvest osa saada. Meie tööline muutub ikka mitmekülgsemaks, ja sedamööda kuidas tõuseb ta tehnikaline ja kultuuriline tase, ligineb ta vaimutööliste tasemele. Niisamuti pole meil haritlaskond, meie vaimutöötegijad, otsekohesest materiaalsest valmistuslikust tegevusest lahti kistud, vaid on sellega otsekohesest ühenduses ja arenevad sellel alusel edasi. Põhimiselt on meil kadumas ja kaob ikka enam see „professionaalne idiotism“, mis kapitalistlikus korras inimesi moonutab. Meie inimesed on mitmekülgsemalt arenenud ja laiema silmaringiga. Marksistlik-leninistlik ilmavaade õpetab neid isiklikke, üksiku huviseid üldiste huvidega siduma ja üldiseid arenemise seadusepärastusi mõistma.

Kuid kehalise ja vaimlise töö vastaspoolsus on kapitalismi üks kõige visama eluga jäänuseid. Oma surematus töös „Riik ja revolutsioon“ kirjutab Lenin, et see vastaspoolsus on „praegusaja ühiskondliku võrdsusetuse üks kõige tähtsam allik ja sealjuures niisugune allik, mida valmistamisabinõude ühiskondlikuks omandamiseks üleminekuga üksi, kapitalistide eksproprieerimisega üksi kuidagi korraga ära hävitada ei saa“¹. Siia on vaja tervet rida vahelülisid ja vahejärke. Sügav vahe, mis aastatuhandete kestel vaimlise ja kehalise töö vahele on tekkinud, võib lõpulikult kaduda alles kommunistlikkusesse vahekordadesse jõudmisega. Ja see asjaolu, et stahaanovlik liikumine endaga kaasa toob esimesed, kuigi veel alles nõrgad töölisteklassi ennenägematu kultuurilise tõusu alged, mis selle sügava vastaspoolsuse hävitamisele viib, on üheks sotsialismi võidu suureks tunnistuseks.

„Selles just seisabki 1917. aasta oktoobri-revolutsiooni jõud, selles seisabki tema

elulikkus ja võitmatuse — kirjutab Lenin —, et ta need omadused *üles äratab*, kõik vanad tõkked lõhub, pehastanud kammitasad katki kisub, töörahva uue elu *iseseisva* loomingu teele välja viib“².

Milles seisab siis veel meil, Nõukogude Liidus, vastaspoolsus kehalise ja vaimlise töö vahel?

See vastaspoolsus seisab kõigepealt selles, et meie tööliste ja kolhoosnikkude arenemistase inseneride ja teaduslike tööliste tasemest veel kaugele maha jääb. Meie töölistes ja kolhoosnikud tarvitavad oma töös, valmistamisprotsessis ja ühiskondlikus elus veel erilist juhtimist ja abi vaimutöötegijate poolt. Meie valmistamisprotsess ise, mida tsariaegse päranduse madalalt tasemelt hakkasime ümber korraldama, on veel selleks liiga nõrgalt mehaneeritud ja automatiseeritud, et siin tööline enam erilist oskust ja vilumust ei tarvitaks, vaid piirduda võiks automaatmasinate juhtimisega. Sellepärast on meil veel olemas ja vaja kvalifitseeritud, kindla kitsa erialaga elukutseid. Meil on olemas veel tuntav vahe vaimlise töö, vaimliste elukutsete ja kehalise töö elukutsete vahel. Selleks, et seda vastaspoolsust vaimlise ja kehalise töö vahele hävitada, selleks, et hävitada inimeste jagunemine kitsasteks elukutseteks, et kaotada antagonistlikust ühiskonnast päritud tööjaotust, selleks on kõigepealt vaja ühiskondlikku valmistamisprotsessi ennast veel märksa rohkem mehaneerida, automatiseerida; on vaja tööliste tehnikalist taset võrratult kõrgemale tõsta, on vaja suurt kultuurilist kasvatustööd.

Töö, mis klassilises ühiskonnas on nee-duseks, saab kommunistlikus ühiskonnas iga inimese esimeseks elutarbeks. Töö kaotab oma sundusliku iseloomu ja muutub naudinguks. Et see sündida võiks, selleks peab tööviljakus ise võrratult tõusma. Võitlus tööviljakuse eest on üks põhimisi tingimusi selleks, et võimalik oleks üle minna ühiskondliku töö kõrgemale astmele. „Kommunism algab seal — räägib Lenin —, kus ilmub ennastsalgav, rasket tööd võitev reatööliste hool tööviljakuse suurendamise eest“³. „Tööviljakus — see on lõpmiselt uue ühiskonnakorra võiduks kõige tähtsam, kõige peamine“³. Ainult uue kõrge tööviljakuse alusel võime luua niisuguse korra, kus otsekohene valmistav töö val-

¹ Vt. Lenin, valitud teosed, eesti keeles, III köide, lhk. 233.

² Vt. Lenin, „Suur algatus“. — Valitud teosed, eesti keeles, III köide, lhk. 400.

³ Seälsamas, lhk. 399.

¹ Vt. Lenin, venekeelne teostekogu, XXI köide, lhk. 436.

mistajalt suuremat osa aega ära ei võta, vaid talle ühiskondliku külluse alusel võimaldab kõigekülge vaba arenemise.

Stahaanovlik liikumine ongi sellepärast tähelepanemisväärt saavutus, et ta selle uue, senitundmatu töövilkakuse aluse loob. Stahaanovlased on need inimesed, kes purustavad kõik vanad iganenud töövilkakuse normid ja loovad uued, sotsialismile vastavad töövilkakuse normid. Stahaanovlik liikumine annab selle aluse, mis ühiskonnale rohkem saadusi võimaldab valmistada kui kapitalistlik majandussüsteem, mis ühiskonna rikkamaks võib teha, sest „tegelikult võib sotsialism võita ainult kõrge, kõrgema kui kapitalismi juures oleva, töövilkakuse aluspõhjal, saaduste ja igasuguste tarbeainete külluse aluspõhjal, kõigi ühiskonnaliikmete jõuka ja kultuurse elu aluspõhjal“¹.

Selle jõuka ja kultuurse elu poole läheb meie sotsialistlik isamaa jõudsalt ja järjekindlalt. Töövilkakuse kogu Nõukogude Liidu tööstuses kasvab ikka kiiremini: näiteks oli töövilkakuse kasv 1933. a. 8,7%; 1934. a. 10,7%; 1935. a. 12,9 ja 1936. a., stahaanovlikul aastal, tõuseb ta 20% peale. Pea niisamasuguse tempoga kasvab ka töövilkakus põllumajanduses.

Alus sellele suurele töövilkakuse tõusule pandi — proletariaadi diktatuuri pinnal selle määratu tööga, mis meie majanduse tehnilise ümberkorralduse alal esimese viisaastaku ja teise viisaastaku esimeste aastate kestel on ära tehtud. Kogu valmistuse tehnilise aluse ümberkorraldamine on vaimlise ja kehalise töö vastaspoosuse hävitamise tingimatuks eelduseks. Ainult kõrgestiarenenud tehnika, kõikide tööprotsesside täieliku elektrofitseerimise ja automatiseerimise alusel muutub materiaalne tööprotsess samal ajal ka teadusliku, vaimlise töö protsessiks. Kommunistliku ühiskonna materiaalseks-tehnikaliseks aluseks on kogu maa elektrifitseerimine ja sellele vastav valmistuse mehaniseerimine ja automatiseerimine. Juba varsti peale proletariaadi diktatuuri loomist seadis Lenin üles juhtsõna: „Kommunism — see on nõukogude võim pluss kogu maa elektrifitseerimine“. Lenini ja Stalini juhatusel töötati välja ja teostati ületusega meie maa elektrifitseerimise hiiglaplaan.

Ikka enam ja enam mehaniseeritakse meie põhimised valmistusharud, millega järk-järgult kaovad mustatöö elukutsed;

ikka rohkem ja rohkem pannakse raske- ja tööprotsessid masina õlgadele. Sõekavanduste mehaniseerimine ja elektrifitseerimine kaotab ära käsitsi sõeraiaja raske töö, niisama nagu ka sõevedajate töö. See kõik on nüüd masinate hooleks. Raudteel kaovad pea roopaseadjade ja peale- ning mahalaadijate tööd, nende asemele tulevad automaadid ja masinad. Põllumajanduses laieneb ikka rohkem masinatöö ja nõuab inimese otsekohese tööjõu asemel masinajuhil kvalifitseeritud tööjõudu. Meie masinaehitus ja paljud teised juhtivad valmistusharud on juba nüüd pea täielikult automatiseeritud tööprotsessiga.

Mida täielikumalt valmistusprotsess tehniliselt täieneb, s. o. mida enam otsekohene töö automaatselt, ilma tööliste otsekohese vahelesegamiseta töötavate masinate peale pannakse, mida enam tõuseb tööliste tehniline ja kultuuriline tase, seda enam kaob vahe kehalise ja vaimlise töö vahel. Töölise osa automatiseeritud masinatel piirdub masinate käimalaskmisega ja nende tegevuse järelevalvamisega. Sellega ühes kaovad ikka enam kitsad elukutselised erialad. Juba Marx kirjutab, et „tööjao- tus automatiseeritud vabrikus on sellepöolest iseloomulik, et töö siin spetsiaalsuse iseloomu kaotab. Kuid niipea kui igasugune spetsiaalne arenemine kaob, tekib nõue universaalsuse järele, tundub indiviidi (üksikisiku) püüe kõigekülgele arenemisele. Automatiseeritud vabrik kaotab spetsiaalsused ja neile omase professionaalse idiotismi“¹. Automatiseeritud tööprotsess nõuab oma juhtimiseks kõigekülgselt ettevalmistatud ja kõrge kultuuriga teadlikku töölisi, kes teaduslikult kogu tööprotsessi tervelt valdab. Tööline ei täida siin enam üksikuid erifunktsioone, need on masina — automaadi — peale pandud, kuid ta peab mõistma siin valmistuse üldist käiku, iga üksiku tööprotsessi sidet teisega, ja peab tundma automaatsete valmistamisabinõude üldist printsiipi.

Sellel kõrge tehnika ja kultuuri ning hulkade alaliselt kasvava heaolu alusel suudab kommunistliku ühiskonna igakülgselt arenenud tööline, kes tehnika täielikult vallutanud, kergesti kõikide põhimised valmistusharude üldise printsiibi omandada ning võib soovi järgi võrdlemisi vähesel jõukulutusega ühest tööharust teise minna. Siin muutub inimene tõelikult vabaks ja võib igakülgselt oma andeid ja võimeid arendada. „Kommunistlikus ühiskonnas, kus igaüks tingimatu tegevusringiga seo-

¹ Stalin, „Kõne esimesel üleliidulisel stahaanovlaste nõupidamisel“, lhk. 5.

¹ K. Marx, „Filosoofia viletsus“.

tud pole, vaid ükskõik missugusel alal võib süveneda, reguleerib ühiskond kogu valmistust, ja nimelt loob ta minule võimaluse täna teha ühte, homme teist, hommikul jahil käia, keskpäeval kalu püüda, õhtul karjaskvatuses tegutseda, peale lõunat ennast kriitikale pühendada — kõik, mis ma soovin, — ilma et ma seepärast jahimeheks, kalameheks, kärjaseks või kriitikuks muutuksin¹. See ei tähenda muidugi, et kommunistlikus ühiskonnas inimestel oma erilised huvipiirkonnad puuduksid, et inimesed mingisuguseks ühtilaseks massiks muutuvad. Ei, igaüks saab just kommunistlikus ühiskonnas vabalt kõik oma võimed ära kasutada ja teda huvitavale tegevusalale ja teaduseharule anduda. Kuid see on juba vaba valmistaja isiklik kalduvus, aga mitte teda siduv professionalism. See ei ole enam elukutse, vaid teatav „kunstiharrastus“, vaba loomistungi teostus.

Nagu me nägime, nõuab kommunistlik valmistamisviis igakülgset arenenud töötajat. Meie ei või praegu veel ütelda, et meie töölised ja kolhoosnikud juba niisugusele kõrgusele on tõusnud. Praegusel valmistamisjõudude arenemisastmel ei või veel juttugi olla spetsiaalsuste ära kaotamisest, vastupidi, meie peame neid spetsiaalsusi kuni lõpuni ära kasutama. Tee spetsiaalsuste ära kaotamisele viib läbi olemasolevate spetsiaalsuste peensus-teni tundmaõppimise ja vallutamise. Meie peame olemasoleva tehnika lõpuni omastama. Nimelt selles oma tööala tehnika põhjalikus omastamises seisab esimene samm tehnika vallutamisele üldse ja tehnika vallutanud töölise tõusmisele vaimlise töö esindajate tasemele.

Vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse kaotamine nõuab kõikide töölise kultuurse ja tehnilise taseme tõstmist inseneri ja teadusliku töölise tasemele, — milline tase niisamuti alaliselt peab ja saab tõusma, — nõuab kolhoosnikkude tõstmist agronoomi, kui põllumajandusliku valmistuse inseneri, tasemele. Seda pole me kaugeltki veel kätte saanud, kuid esimesed sammud selleks on juba tehtud. Stahaanovliku liikumise näol on meil niisuguse tõusu algidud juba olemas. Stahaanovlik liikumine on tingimata uue tehnika täielikumina ja igakülgse valdamisega seotud.

Sm. Stalin oma kõnes näitas, kes need uued inimesed, stahaanovlased, on: need on inimesed, kes uue tehnika on omastanud, need on igakülgset arenenud ini-

mesed. Need on juba uued, sotsialistliku ühiskonna inimesed. Nad tõusevad juba oma tööala inseneride tasemele. Stahaanovliku liikumise põhimõtte seisabki ju selles, et omastada oma tööprotsess tervelt kõigis ta seostes ja üksikutes operatsioonides, ning selle täieliku tundmise alusel terve tööprotsess niimoodi ümber korraldada, niimoodi organiseerida, et selle uue, juba olemasoleva tehnika alusel tööviljakust määratult tõsta. Stahaanovlane peab sellepärast olema laiema silmaringiga, peab oskama üldistada ja üksiku ning üldise sidet leida. Stahaanovlased muutuvad oma tööala tõelikkudeks professoriteks, kellelt ka vaimlise töö esindajad õppima peavad ja kes oma teooriad paljudel aladel sunnitud on stahaanovlaste kogemuste alusel uuesti läbi vaatama.

Need stahaanovlased pole mitte üksikud inimesed ega jää üksikuteks, nende järele tõusevad hulgaliselt uue tehnika omastamisele, uue kultuuri, teaduse omastamisele. Tõelik õppimise vaimustus on vallanud meie töölisest hulki. Need töölised tunnevad, et nad oma tehastes peremehed on, ja see teadmine julgustab neid kõigist raskustest ülesaamisele. Rasketööstuse alal on juba üle 800 tuhande töölise riikliku tehnikaeksami ära annud. Suur hulk nendest töolistest andsid eksami „vägahea“ ja „hea“ peale. Doni basseinis andsid, näiteks, 154 tuhandest töolisest riigi tehnikaeksami „vägahea“ hinnanguga 63 tuhat ja „hea“ peale 70 tuhat. Nimelt sellest ringkonnast, tehnilise õppuse väga hästi omandanud õpilaste hulgast, tulidki esimesed stahaanovlased. 1936. aastal õpivad tehnikalisi teadmisi üle 7 miljoni inimese.

ÜK(e)P Keskkomitee 1935. aasta detsembripleenum andis kindla juhtnõõri töolisteklassi kultuurse ja tehnilise taseme edasiseks tõstmiseks:

„Ilma erandita kõigile stahaanovlastele tuleb tingimata aidata oma tehnikalisi teadmisi täiendada, korraldades neile spetsiaalseid tehnikalisi kursusi, mis ei nõua töö katkestamist valmistuses.

„On vaja süstemaatiliselt laiendada töölise ringi, kes kuuluvad tehnika miinimumi kohusliku õppuse alla.

„On vaja, lõpuks, tehnika miinimumi õppimine teha üldiseks ja kohuslikuks kõigile töölisele, allutades see tähtis asi töolisteklassi kultuurse ja tehnilise taseme tõstmise ülesandele kuni inseneride ja tehnikute tasemeni.“

Töolisteklassi kultuurse ja tehnilise taseme tõstmine inseneride ja tehnikute tasemeni — see on suur ajalooline ülesanne,

¹ Marx ja Engels, „Saksa ideoloogia“.

mille täitmisele meie juba oleme asunud. Selle ülesande täitmine on üheks tähtsamaks lüliks vaimlise ja kehalise töö vahelise vastuolu hävitamisel. Suurel määral kasvab meie maa üldine kultuuriline tase. Meie noorsoo üldine haridus tõuseb. Meie tööliste ja kolhoosnikkude silmaring laieneb hoogsalt ja kiiresti.

Kuid selleks, et võimalik oleks täielikult hävitada vastaspoolsust kehalise ja vaimlise töö vahel, selleks on vaja hävitada ka vastaspoolsus maa ja linna vahel. See on teine määratu tähtsusega ülesanne. Ka seda vastaspoolsust pole võimalik lühikese ajaga hävitada, kuid selle hävitamiseks on juba loodud ja loome praegu eeldusi. Sm. Stalin rääkis selle kohta 17. parteikongressil: „Kaob ära vastaspoolsus linna ja maa vahel. Linn lakkab olemast talupoegade silmis nende ekspluateerimise keskkohast. Ikka kõvemaks muutuvad majandusliku ja kultuurse sideme niidid linna ja maa vahel. Linnalt ja tööstuselt saab küla nüüd abi — traktorite, põllumajandusmasinate, automobiilide, inimeste, rahasummade näol. Ja ka külal endal on nüüd oma tööstus masina- ja traktori jaamade, remonditöökodade, kolhooside igasuguste tööstusettevõtete, väikeste elektrijaamade jne näol. Kuristik kultuuri alal linna ja küla vahel on kadumas“¹.

Oma ühiskondliku vormi poolest muutub põllumajandus tööstusega ühetüübiliseks, põllumajanduslik töö — üheks tööstustöö erikujuks. Kui põllumajandus oma tehnikalise varustuse poolest tööstusest veel maha jääb, siis kahaneb ka see vahe kiiresti. Põllumajandusliku valmistuse ise-

loom ligineb ikka rohkem tööstuslikule valmistusele. Ka kolhoosnikud ise tõusevad ikka enam eesrindliku proletariaadi tasemele. Partei kasvatab ühiskondliku töö protsessis kolhoosnikkude vana, eraomanduslikku hingeelu ikka rohkem ümber sotsialistlikuks. Ikka enam tõuseb kolhoosnikkude teadvus ja kultuuriline tasapind. Sotsialistliku kultuuri kasv hävitab „külaelu idiotismi“.

Praegu oleme veel kaugel nii küla ja linna vastaspoolsuse kui ka vaimlise ja kehalise töö vastaspoolsuse otsekohesest kaotamisest. Selle ülesande peab lahendamaks sotsialism, kui kommunistliku korra esimene aste, kuid ka siin veel mitte lõpuliselt. Alles kommunistlikus korras kaovad nad jäljetult, sest kommunistlik kord tähendab, „et töölisteklassi kultuurne ja tehnikaline tase selleks küllalt kõrgeks on tõusnud, et vastaspoolsuste aluseid vaimlise ja kehalise töö vahel purustada; vastaspoolsus vaimlise ja kehalise töö vahel on juba kadunud, tööviljakus aga on nüüsguselise kõrgele astmele tõusnud, et täielikku tarbeainete küllust kindlustada võib, mille tagajärjel ühiskonnal võimalus on neid aineid vastavalt oma liikmete tarvetele jaotada“¹.

Vastuoludest vaba, inimese esimeseks elutarbeks muutunud kommunistlik töö tõstab ühiskonna elutaseme ja inimese võimu looduse üle määratu kõrgele. Inimene, kes teadlikult oma valmistamisjõude kasutab, muutub täielikuks looduse isandaks ja ta ees avanuvad seesugused välja-vaated, millest meie praegu unistadagi ei julge.

Yrjö Sirola

On jälle varisenud surmavalda üks tööraha tulisemaid tegelasi, rahvusvahelise proletariaadi eesrinna võitlejaid. 18. märtsil lahkus elust Moskvas Kremli haigemajas üks Kominterni vastutavaid tegelasi, rahvusvahelise kontrollkomisjoni ja Soome Kommunistliku Partei keskkomitee liige *Yrjö Sirola*.

Varajaselt, enneaegu viis surm oma ohvri — veel mitte 60 aastasenagi, kustutades elu, mis oli pühendatud tööliste

asjale, proletariaadi revolutsioonile Lenini-Stalini lipu all, ja pooleli jättes palju, palju lõpetamata tööd.

Juba enam kui kolmkümmend aastat tagasi, a. 1903, astus Y. Sirola, peale Helsingi ülikooli lõpetamist, toleaeagsesse Soome sotsiaaldemokraatlikku parteisse; oli 1904. a. peale Tampere ilmuva sotsiaaldemokraatliku ajalehe „Kansan-Lehti“ toimetuse liikmeks võttis osa 1905. a.

¹J. Stalin, „Leninismi küsimused“, II köide, lhk. 302—303.

¹J. Stalin, „Kõne esimesel üleltdulisel stahaanovlaste nõupidamisel“, lhk. 6.

novembrikuu üldstreigist, mille kohaliku komitee sekretäriks ta Tampere oli, niisamuti ka revolutsiooniliku punakaardi tegevusest. Valiti siis sots. dem. partei sekretäriks, asutas ühes sm. Kuusineniga ajakirja „Sosial. Aikakauslehti“, ning nimetati 1906. a. augustis sots. dem. kesk-häälekandja „Työmies“ toimetajaks Helsingisse.

Sel ajajärgul tutvub ta Leniniga ja rea teiste vene enamlastega, ilma et siiski enamlusega ühineks, — soome sotsiaaldemokraatiale, nagu üldse Lääne-Euroopa sots. dem. parteidele, oli enamlus veel midagi arusaamatut, võõrast, mida vene omapärasuseks peeti ja millesse süveneda ei suudetud: II Internatsionaali juhtiv ringkond hoidis hoolega selle eest, et enamluse ideed lääne-euroopa keeltesse ei ulataks, vene keel oli aga vähe dele arusaadav.

1910—1913. a. a. töötab Sirola Ameerikas, sealse soome sotsialistliku tööliste kooli õpetajana, juhatajana, selle kõrval agitatorina, organiseerijana Ühendriikides ja Kanadas. 1914. a. on ta jälle tagasi „Työmies“ toimetuses, ja kogu imperialistliku ilmasõja aja võtab aktiivselt osa soome töölisteliikumisest.

1917. a. veebruarirevolutsiooni järel asutab ta Helsingis töölistemiilitsa. Suvel sõidab Rootsi, kus töötab Zimmervaldi pähempoolse tiivaga koos, võtab osa septembrikuu nõupidamisest ja läheneb enamlastele. Novembris kutsub ta soome proletariaati Vene proletarset revolutsiooni ja nõukogude valitsust toetama. 1918. a. jaanuaris on ta nende esiridades, kes soome proletariaadi võimuvõtmist organiseerivad, ja kui võim Soomes proletariaadi kätte läheb, valitakse Sirola valitsuse liikmeks, kus välisasjade komissarina tegutseb.

Kui soome kodanlus ühes saksa veriste röövsalkadega 1918. a. kevadel soome proletariaadi revolutsiooni lämmatas, tuli Sirola Nõukogude Venemaale, kus ta sama aasta sügisel Soome kommunistliku partei asutamisest osa võtab ja SKP keskkomitee esimeheks valitakse. 1919. a. märtsis võtab ta osa Kominterni asutamise kongressist ja valitakse Kominterni täidesaatekomitee liikmeks. Sestsaadik on Sirola vaheta aktiivselt tegev olnud nii Kominternis vastutavatel kohtadel, kui ka Soome kommun. parteis. Kominterni VI kongressil valiti ta rahvusvahelise kontrollkomisjoni liikmeks ja samuti ka VII kongressil.

Vaheajal on ta olnud soome kommun. ajalehe „Vapaus“ ja ajakirja „Kommunisti“

toimetaja, on avaldanud hulga arktikleid soome ja ka vene ajalehtedes ja ajakirjades. Tema kõige suurem töö on sel viimasel ajajärgul siiski olnud noorsoo kommunistlik kasvatamine. Muu seas on ta sel alal kahel korral Lääne Vähemusrahvaste Kommunistliku Ülikooli Leningradi osakonna rektoriks olnud.

Eesti töölisteklassil on oma võitlusteedel mitmel korral tulnud Sirolaga kokku puutuda — silmapilkudel, kus seisukord välise abi vajalikuks tegi, ja kus Sirola ikka valmis oli seltsimeheliikult seda abi muretsema. Nii mõnedki 1905. a. revolutsiooni pagulased Eestist ulatasid sel ajal „Työmies“ toimetusse, ja Sirola nimi oli tuntumaid meie pagulaste hulgas neil aastail, mis järgnesid 1905. a. revolutsioonilaine tõusule.

1918. a. veebruar — saksa okupatsioon Eestis — tõi samasuguse laine pagulasi, seekord nõukogude- ja parteitegelasi ja punakaartlasi, Eestist Soome, kus jällegi abi vajati ja seltsimeheliikult, lahkelt — saadi. Sirola, kellega juba varemalt oli tutvus sõlmitud, oli, arusaadavalt, üks esimene, keda me üles otsisime, kui 24. veebruaril hilja õõsi Helsingi jõudsime ja tööliste valitsuse poole pöörasime. Mis oli loomulik, kui et osa eesti punakaartlasi Soome peatuma jäi ja seal kaasa võitles, kui soome töölistel tuli klassivaenlase vastu sõjariist võtta. Ja, vastupidi, kui 1918. aasta lõpul eesti proletariaadil ja kehvtalurahval eesti ja rahvusvahelise kodanluse lõõksalkade vastu tuli võitlust pidada, siis pakus Soome kommunistlik partei, sm. Sirolaga esotsas, ka siin jälle oma vennakätt...

Eesti töörahvas, kes neid ajaloolikke silmapilke ei unusta, ja kelle hulgast hiljem sadanded Lääne Töörahva Kommun. Ülikoolis Sirola juhatusel endid parteilikus kasvatuses on täiendanud, endid ette valmistanud sotsialismi ehitamiseks Nõukogude Liidus ja revolutsioonilikele võitlustele, kui kutsub Komintern, — eesti töörahvas mäletab leinas lahkunud eestvõitlejat, avaldab oma kaastundmust soome proletariaadile raske kaotuse puhul ja töötab — lahkunu ennastohverdavat elutööd ja võitlust partei joonel, Lenini-Stalini jälgil ja lipu all, eeskujuks võttes — veel koomale tõmmata read sotsialismi ehitamises ja kaasa aitamises rahvusvahelise proletariaadi lõplikuks võiduks. Olgu see töötus mälestuspärjaks lahkunud seltsimehe põrmule!

VALGE EESTI ELUPÄEVAD

A. R.

1936. a. jaanuarikuu kroonika

1. — Tartu rahulepingu (Nõuk. Vene ja Eesti vahel) 16. aastapäeva mälestuskoosolekust Tartus otsustati nüüd teedeministeeriumi poolt käima jätta. Autoliinide omanikele annab riik toetust.

— Terve rida küla omnibuselaine, mida taheti kord sulgeda majandusliku mittetasuvuse pärast, otsustati nüüd teedeministeeriumi poolt käima jätta. Autoliinide omanikele annab riik toetust.

— Haridusministeeriumi korraldusel peavad koolide õpilased käsitööndites Eesti lippe valmistama hakkama, ning need hiljem kodudesse lalali kandma. Vallavalitsuste kontrolli all sunnitakse kõiki külaelanikke riigipühadel oma majadele ja onnidele riigilippe välja panema.

— „Postimehe“ teatel on Eestis üle 1 000 000 ha soostunud maad, mille ülesharimine väiketalupojal üle jõu käib. Maanälg on aga samal ajal rahva keskel väga terav.

— „Päevalehe“ uueaasta artikkel hindab 1936. aastat rahu alalhoidmise mõttes *raskeks*. Balti riike sundivat ettevaatusele mässukatsed, mida hitlerlased Ida vallutamiseks siin-seal organiseerinud. Kui peaks lahti puhkema sõda, siis kujunevat see „Päevalehe“ arvates sõjaks „ilmavaadete vahel“, s. o. sõjaks Nõukogude Liidu vastu.

— „Uus Eesti“, Pätsi valitsuse häälekandja, teatab, et 1936. a. tähendab Eestile endiselt „uue korra“ kindlustamist ning eemaldumist endisest parlamentlikust korrast.

— 1935. a. langes Eesti või väljavedu Inglismaale — võrreldes eelmise aastaga — 125 688 tünnilt 117 738 tünnile, samal ajal tõusis aga väljavedu Saksamaale 68 000 tünnilt 87 631 tünnile.

2. — Päts teatab oma uueaasta raadiokõnes, et 1936. a. veebruaris pannakse rahvahääletusele rahvuskogu kokkukutsumise eelnõu. Rahvuskogu peab muutma riigi senise põhiseaduse ning läbi arutama valitsuse kava riigikorra muutmise kohta.

— Pätsi uueaasta raadiokõne katkestati vapside poolt just sel silmapilgul, kui Päts hakkas kõnelema hiljutisest vapside mässukatsed. Silamaani pole sündinud üles leitud.

3. — Pätsi valitsus tahab „Postimehe“ teatel rahvuskogu kokkukutsumisega ning vastavate seaduseeelnõudega põhiseaduse muutmiseks rutata, kuna „rahvusvaheline“ pinev õhkkond nõudvat kiiret tegutsemist. — Tõelikult on see pinev õhkkond — Pätsi enese jalgade all.

— Pätsi kava järgi tahetakse „rahva esinduskoda“ tulevikus mitte parteide, vaid üksikisikute põhimõtetel valida. Kõrgemaks kojaks rahvaesinduse kõrval luuakse kodanluse kõrgemate kutsete esinduskoda.

— Tallinnas avati suuremates kirikutes igahommikune jumalateenistus. Lehtedes soovitatatakse kõigil töölistel, ametnikel, koduperenaistel jne igapäev enne tööd algust kirikust läbi minna!

— Tallinnas peeti veneusu koguduste esindajate ja kõrgemate pappide konverentsi. Konverentsi pidulikust avakoosolekust võtsid osa Päts ja Einbund ühes oma saatjate kindralitega.

— „Postimees“ tõlgib oma lugejatele lehe jooneall nõukogude kirjaniku Aleksei Tolstoi romaani „Peeter Esimene“.

— Tartus peeti eesti keele õpetajate päeva, kus arutati kooli kirjatööde süsteemi, stiili, kompositsiooni, keele parandamistehnikat jne. Haridusnõu-

niku Aaviku iseloomustuse järgi olevat koolis eesti keele õpetamise alal veel „väga palju kobamisi“.

4. — Seni ilmunud ilukirjanduslikud teosed Eesti klassisõjast, mida igatlaadi sulenegeerid valmis vabritsenud, ei rahulda enam juhtivat kodanlust. Neis ei olevat küllalt marurahvuslust ja uue sõja õhutamise tendentsid.

„Päevalehe“ teatel on Petserimaal leitud uus pastaide aseainet. Petserlane kinnitavat jala alla vana autokummi tükid ja — käivat ühe jalatsipaariga 8—10 aastat. — Kah tehnikat arenemine!

— „Vana kaardivägi“, August Jakobsoni vastilunud romaan, kujutab Tartu kodanlise üliõpilaskonna mädanevat palet. Romaani peategelased on „igavesed“ üliõpilased, kellest osa muutub pättideks, osavamad aga — vekslivõltsijateks.

— Eesti keele õpetajate päev Tartus märgib ära, et Eesti keskkoolides võideldakse veel kunni viimase klassini jämedate keelevigadega. Õpilaste keeleoskust tulevat tõsta ajakirjandusegi keele tasemeni.

— Tallinna elanikkude arv on „Päevalehe“ teatel 1935. a. küla arvel kasvanud 137 975-ilt 141 399-nt. 1935. a. registreeriti Tallinnas 1194 sündi ja 1612 surmajuhumit, Seega suremisi rohkem — 418.

— „Päevalehe“ teatel tuleb Sindi tööliste palganõudmine, mis üles kerkis möödunud aastal, arutusele töötülide lahendamise komisjonis. Pätsi poolt määrati ülalnimetatud komisjoni esimeheks — Eesti pangapresident Jüri Jaakson.

— Pätsi valitsuse propaganda-osakond organiseerib „Isamaaliidu“ kaudu ülemaalist „õnnitluste“ ja tervituste saatmist Pätsile. Hallparunid nõuavad oma tervitustes kindla käe valitsuse maksmapanekut.

5. — Tallinna õhuasjanduse selts andis lenduri kutsetunnistuse 6-le lennukursuse lõpetajale. Seltsi poolt korraldatud kursustel on ette valmistatud 43 lendurit.

— Tartu õpetajate päeval leiti, et Eestis olevat liiga palju kirjutatud „elu närususte üle“ ning ülemaärastel produtseeritud „popsi-kirjandust“. Kõik see tulevat koolidest välja rookida ning asemele panna „positiivne ning optimistlik“ kirjandus, sidudes seda „poliitilis-kultuurilise taustaga“. — Nii siis optimism... Kroonu käsul!

6. — „Päevalehe“ teatel olla „rahvuskogu“ küsimuse rahvahääletamisele panemine juba jaatavalt otsustatud. Rahvahääletus sünniks veebruaril teisel poolel. Rahvuskogu tulevat 2-he kojaline. Kõik valitsuse organisatsioonid ja ajalehed algasid juba kihustööd.

— Eesti ja Soome vahekorrad jahanemise puhul kõneleb „Päevaleht“ Soome kodanluse lähemast päevapoliitikast, mis seisab ettevalmistuses sõjale NSV Liidu vastu Punase Karjala ja Ingeri orjastamiseks. Sõda NSV Liidu vastu tahetavat alata lähemal ajal koos Saksamaaga.

— Tallinna tehnikumi direktor arvab „Uues Eestis“, et Eesti ei suutvat 2 kõrgemat õppeasutust organiseerida, ning sellepärast tulla leppida ainult tehnikat fakulteediga Tartu ülikooli juures.

7. — „Päevaleht“ nuriseb, et Eestis puuduvat suuremat ehituselolevatel majadel ja sildadel rõõmus ja julge fassaad. Arhitektuuriline lohakas ja jõuetus tulevat meelde „närsinud sirelite lõhua“. —

Faschism aga tahab toredat — „fassaadi“ (välist esikülge).

— Vabside mässukitse õnnestuse puhul, räägib „Päevaleht“, oleks Eestis ametisse seatud „riigihoidja“ diktaator kas Sirgu või Larka näol. Nõuandvaks asutuseks kavatsatud kokku kutsuda „Rahvuskongress“.

— Palavaks pudruks, mille ümber valitsev klass keerleb, on töölise ametiühingud. Millal ja kuidas nende kallale tungida, seda ei olevat Päts veel seotajani suutnud otsustada.

— Pätsi poolt karistati Irboska valla elanikku Kolokovi 3-kuulise vangistusega, sest et see avalikult kommunistidele poolehoidu avaldanud.

— „Berliner Tageblatti“ teatel tahtvat Päts pärast rahvahäletuse läbiviimist erusse minna ning võimu Eenpalu kätte anda. — Vähe tunnevad need härrad Pätsi!

— „Uus Eesti“ tõstab üles kõigi kodanliste seltside „organisatsioonide“ küsimuse. Seniseid seltse olevat palju, ning nende tegevust olevat valitsusel raske kontrollida. — „Reorganiseerimise“ nime all tahetakse ära käigutada need sadanded seltsid, mis töötavad Pätsi vastu.

— Välispoliitiline orientatsioon kõigis kodanlikes lehtedes on äärmiselt tume ja tagasihoidlik. Räägitakse sõjast, mis lahti puhkevat juba k. a. märtsis või aprillis, Saksamaa hädaohust Balti riikidele jne. Puudub aga praeguse poliitilise olukorra konkreetne analüüs ning järeldused sellest Eesti välispoliitika kohta.

— „Vaba Maa“ järgi olnud 1. jaanuaril 1936. a. tööpärsidel registreeritud 962 töötut ja 3800 tööpakkumist. Valge Eesti tööturu *tõeliku* olukorra iseloomustab aga järgmine „Vaba Maa“ teatekene:

Nõmme sanatooriumi vabale asjaajaja kohale kandideeris k. a. jaanuaris 132 inimest. Kohasoovijate hulgas oli palju ülikooli lõpetajaid, teised aga eranditult kõik kekkooli haridusega. Asjaajaja kohale valiti lõpuks keegi töötut looduseteaduse doktor.

9. — Peale Tallinnat on ka teistes Eesti linnades surevus sündivusest tugevasti suurem. 1935. a. sündis Narvas 308, suri aga 460 inimest.

— 1935. a. läks Eestis üle 1700 põllutöölise Läti- maale tööd otsima.

— Rahvahäletus rahvuskogu kokkukutsumiseks määrati kindlaks 23., 24. ja 25. veebruariks. Rahvahäletamisele tuleva seaduse-eelnõu järele saab rahvuskogu esimeses kojas olema 80, teises aga 40 liiget. Esimese koja liikmed on valitavad, teised aga valitsuse poolt määratavad. Rahvuskogu peab oma töö 6 kuu jooksul lõpetama.

10. — Päts algas kihutustööd rahvahäletuse läbiviimiseks pikema kõnega — ajakirjanikkudele. — Nii et... kuld platsi!

— Sõjaringkonna kohtus mõisteti 15. a. sunnitööle tööline, keda süüdistati kommunistlike lendehtede valmistamises ja levitamises. Lendehted käsitanud hitlerismi hädaohu Eestis. Lendehtede valmistaja kaasteadlased mõisteti 6 aastaks sunnitööle.

— „Rahva Sõnas“ pooldab Rei täiel määral Pätsi rahvuskogu kokkukutsumist. Rei püüab rahustada Pätsi kava arvustajaid, öeldes, et kuigi rahvuskogu uues põhiseaduses demokraatiat kitsendab, siis olevat enam rahulikumat aegadel võimalus demokraatiat jälle laiendada. — Nii annab sotsfaschist Rei juba ette lubaduse, et ta Pätsi reaktsooniliku põhiseaduse poolt häaletab.

11. — „Vaba Maa“ teatel kasvab Tallinnas töötute arv. Metsatööstusse nõutavat veel töölisi, aga seal on töötingimused hullemad kui sunnitöölisel, sellepärast ei minda sinna ka suure näija sunnil.

— Mõõdunud aasta sügisel vabanes Meleski klaasivabriku seismajäämisega töölt üle 200 töölise ühes perekondadega. Nüüd tahab klaasivabriku juhatus töötuid maalappidega varustama hakata ning neid siis odava jõuna vabrikus mõisada kasutada.

— Keegi hallparun Palamusest nõuab „Uues Eestis“ laste koolisunduse kaotamist maal. Sundkoolid olevat hallparuni arvates raske kehvadele Peipsi-äärsetele venelastele, kelle lapsed... kaotavat leivateenimise võimaluse, ja — see on peapõhjus hallparuni — Palamuse peremehed jäävat ilma sulaste ja karjasteta.

— „Postimees“ toob järgmisi teateid rahvaarvu liikumise kohta üksikutes maakondades 1935. aastal. Valgas sündis 61, suri 75 inimest, Haapsalus sündis 43, suri 87 inimest, Kanepis sündis 137, suri 145 inimest. Vähe on neid kihelkondi, kus sündivus ja surevus tasakaalus oleksid, veel vähem aga neid (väljaarvatud Petseri maakond), kus sündivus surevuse ületab.

12. — Kiriku ja valitseva kodanluse vaheline koostöö võtab ikka kindlakujulisema ilme. Paar nädalat tagasi peeti Tallinnas veneusuliste riikliku organisatsioonide koosolekut, samal ajal tulid kokku luterlaste kõrgema kirikukohtu liikmed. Ajakirjanduses on papid aialisteks kaastööliseks. Peaaegu kõik kodanlised lehed toovad oma lugejatele iga nädala algusel pappide jutlusi.

— Kirjanik Aug. Galliti kirjutatud klassisõjaraoman „Isade maa“ teeb kodanluse meelehärma. Kas oli see tõsi, et kindral Vesipull kolmelikmelise Prügide rügemendi eesotsas Narva taga maha tappis miljon ja viissada tuhat punast — küsib imestunud „Postimees“? Liig palju uskumatut fantaasiat — öhkab leht. — Eks ole, agarad kirjandusliikud toapoisid lakuvad faschismi poriseid saapaid nilsuguse õhinaga, et see vaatajad — naerma ajab. Ja naeruväärne tapab, nagu öeldakse.

— Hüljuti teatasid kodanlised lehed, et nõuetav summa sõjalaevade ehitamiseks olevat juba ülemaalisele kokku kogutud. Korjamist jatkatakse ning sellest võtavad kaudselt osa kõik poliitilised organisatsioonid.

— „Päevaleht“ rökkab selle üle, et ka eestlased... Ameerikas kultuuri levitavat. Proua Juudas kirjutanud nimelt ameeriklastele raamatu: „Rasputini elu ja surm“!

13. — „Vaba Maa“ peab sm Molotovi kõnet NSV Liidu kesktäidesaatekomitee koosolekul rahvuslikuks, asjalikuks ja kaineks. See paistvat eriti siis silma, kui Molotovi kõnet võrrelda faschistlike riigitegelaste kõnedega, kes aina kahuritega ähvardavad ning sõjatrummi põristavad. „V. Maa“ läheb vaikides mööda sm Molotovi kõnes puudutatud rahukindlustuse kollektiivlepingutest Balti riikide ja NSV Liidu vahel.

— Kehva mehe õnn — õpetab „V. Maa“ — seisab selles, kui sulasepoisist pärisperemeheks saad. Siis võid võtta noore, kaasavaraga naise ning ristida oma esimese tütrekesega Tituks. Sellepärast — kõik maatamehed ja töötud sulased, minge üles harima sõid ja rabasid ning muid jõuka hallparuni äärmäid! — Nii siis: talvel saunautis nälginas, suvel hallparuni väljal higistamas — nii näeb see „pärisperemees“ välja!

— Lõuna-Eesti hallparun kaebab „Päevalehe“ kirjasaatjale, et kõige suuremaks raskuseks olevat hallparunile sulaste ja teenijate palkade väljamaksmine rahas. Tulevat tagasi saada õigus töölisele palku ainult natuuras välja maksta. Iseseisvat korterit ning maalappi hallparun sulasele ei luba, küll tahab ta aga, et sulastelt võetaks õigus suvel Läti- maale tööd otsima minna. — Ikka parunite eeskujul! Ka need sundisid omal ajal talupoega sellega orjama, et talt liikumisvabaduse võtsid.

— Peaministri asetäitja Eenpalu ütles oma kõnes, et välispoliitiliselt peab Eesti „sammuma edasi iseseisvalt koos nende sõpradega, kes meist ikka on pidanud lugu“. — Viimasel ajal on öieti ainuke, kes Eestist „lugupidavalt“ kirjutab — Saksamaa fashistlik ajakirjanus.

14. — „Uus Eesti“ töötab kõigile kapitalistidele ja ettevõtjatele rahvuskogu abil luua majandusliku areenimise „kuldse kesktee“, kus riik ei segaks ettevõtjaid ja vabrikante ei riiklikude ettevõtetega ega töökaitsega, ning kus iga ettevõtja oleks riiklik tööstuse juht.

— „Vaba Maa“ joonealuses nurisetakse, et „kultuur“ tungivat maale ning tegevat elu ikka raskemaks. Kõige raskem olevat sulaste ja naisteinijatega. Teenistuseaja kestvusel nõudvat nad isegi puhkepäevi ning tantsu, ja teenistuseaja lõpul „puhkust“ oma enda teenitud palgaga. Puhkust nõudvat isegi „teenijatüdruk-petserlane“! — Jah, isegi „petserlane“, kes ju „Vaba Maa“ Laamantte silmis... pea-aegu inimele polegi!

— 1935. a. märgiti Tallinnas tüsikushaiguse tõusu 59 juhtumi võrd.

— Detsembrikuu mässu ettevalmistamise pärast olevat Soome poliitsei Sirgu tagaotsitavaks kuulutatud. — Nüüd alles, kus see linnuke ammu juba Soomest lennanud!

— Peatselt algava rahvahäletuse ees seab „Päevaleht“ üles küsimuse alamkotta valitavate „rahva esindajate“ valimise viisi kohta. „Rahva poolt“ valimine nõudvat poliitiliste organisatsioonide vabadust, poliitiliste programmide avaldamise õigust ning koosolekute pidamise õigust. Praegu on aga igasugune poliitiline tegevus peale „Isamaaliidu“ tegevuse Eestis keelatud.

15. — Tallinna kinodes ja kohvikõrtsides näidati elusalt Euroopa „iluduskuningannat“ soomlast Toivoneni. Euroopa „kõige ilusama naise“ näitamine Tallinna kinodes ja kõrtsides olevat kokku tõmmanud suured rahvahulgad ning lõppenud heade rahaste „noosidega“.

— „Päevaleht“ trükkib ära ühe Soomes õppiva Eesti fashistliku üliõpilase kirja, milles küsitakse, kas peaks Soome hitlerlikkude üliõpilaste Karjala ja Ingerimaa vallutamise valmistuse segama „hõimutööd Soome ja Eesti vahel“. Vastuses leitakse, et „hõimutöö“ Soome ja Eesti vahel peaks laienema, sest mõlema maa kodanlusel olevat NSV Liidu vastu ühised vallutamishädad.

— Ametiühingute sekretäri Metslangi intervjuu järgi olevat 1935. aastal Eestis ametiühingutesse astunud 2000 uut maksumaksjat liiget. Eriti tugevasti kasvanud ametiühingute liikmete arv sadama-, trüki- ja tekstiilitööstustest. Tööpuudust kandaatavat kõige rohkem ehitustööstuses.

— „Seltskondlikus majas“ esinesid kõnega NSV Liidu teatri üle 2 hiljutit NSV Liidus käinud teatri- tegelast Põldroos ja Reining. Kõnesid kuulati nähtava huviga.

— „Vaba Maa“ peab oma juhtkirjas Soomes valitseva hitlerismi vaenulikkust praegu Eestis valit-

sevale poliitilisele suunale rumaluseks ja põhjendamatuks. „Vaba Maa“ kiidab Eesti poliitikat — selle „manööverdamise“ (Hitleriga kokkuleppimise!) oskuse pärast ning seab selle Soome kodanlisele noorsoole eeskujuks.

— „Vaba Maa“ teatel on Tallinna haiglad igasuguste haigetega täis tuubitud, olgugi, et praegu mingisugust taudi liikvel pole. Tallinna Keskhäigemaja pidi päeva jooksul 20 haige vastuvõtmisest ära ütlema.

— „Vaba Maa“ teatel algavad hallparundid juba maatööliste palkamist: naistööliste pakutakse 8—15 krooni, sulastele 12—20 krooni ja karjastele 7—8 krooni kuus. See on umbes 25—40% alia kriisieelse palga.

— „Päevalehele“ teeb muret Saksamaa relvastuse järjekindel tõus: kuhu langeb see juba miljonini tõusva Saksa armee esimene hoop?

16. — Sageli libisevad lehtedest läbi lühikesed teated 1—3-kuulistest karistustest riigikorra vastase ülesastumise pärast. Isegi väiksemad naljad võivad 3-me kuulisi karistusi kaasa tuua.

— „Päevalehe“ teatel määrati valitsuse poolt hädaabitööde korraldamiseks naistele 50 000 krooni. Tööstöörtsidel oli registreeritud 962 töötut. — Ju siis ikka „tööpuudus Eestis likvideeritud“ ei ole!

— Riigi majandusnõukogu koosolekul tunnistati tarvilikuks, et hallparunitele sulaste ettevalmistamiseks tulevat sisse seada lühiajalised kursused, põllutööliste tööraamatud ja erilsed tööstöörtsid. Põllutööliste Lähti valgumist tahetakse seisma panna. Sama majandusnõukogu on hallparuni orjamise „suureks aatelseks ja oskustõudvaks tööalaks“ tunnistanud

17. — „Rahva Sõna“ teatel hakkavat Sillamäel töötama uus õlivabrik kuni 800 töölisega. Vabriku peremeesteks olevat rootslased. — Mitmendat korda sellest küll juba kirjutatakse, siamaani veel rootslasi näha ei ole.

— „Rahva Sõna“ närvitseb töölistkoja saatuse pärast, mida senini ikka pole suudetud otsustada. Parempoolsed sotsialistid tahaksid fashistlikkude kodade kaudu töölisti jälle ninapidi vedama hakata.

— Pangadirektor ja sotsfashist August Rei agiteerib „Rahva Sõnas“ Päsi rahvuskogu loomise poolt. Reaktsioonilik rahvuskogu olevat see Mooses, kes Eesti välja viivat praegusest põhiseaduslikust umbkottist.

— „Päevalehe“ teatel olnud vapsidel mässuks ette valmistatud 300 relvastatud meest. Soome fashistide vahetaltusel oli Tallinna mässumeestele Danzigist saadetud 250 automaatrevolvrit. Linn ise oli jaotatud 7-ks ülestõusu-ralooniks, vastavate juhtidega eesotsas. Mässu operatiivse plaani oli läbi vaadanud ja heaks kiitnud tuntud fashistlik kindral Tõrvand.

— „Päevalehe“ teatel on haridusministeeriumi poolt läbi viidud Eesti kirjanikkude liidu häälkandja „Loomingu“ ümberkorraldamine. Ajakirjale antakse edasi valitsuse abiraha ning ta muutub tefelikuks pätsfashistliku kirjanduspoliitika hääletoruks.

Toimetaja: H. Pöögelmann, O. Rästas, N. Karotamm.

Vastutav toimetaja: H. Pöögelmann. Tehniline toimetaja: S. Lentschitzky.

Väljaanne № E-22. Ladumisele antud 7/III 1936. Trükkimiseks alla kirjutatud 5/IV 1936. Paber 72×110. Autoripõognaid 62½. 3 trükkip. Ühes trükkip. 85.680 trükkit. Üldse 257 000 trükkitähte. Lengorliit nr. 9920. Tiraash 1000 eksempl. Töö nr. 398. „KÜLVAJA“ trükikoda, Leningrad, 31, Dersshinski uulits, nr. 49.

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 2 (185)

Двухмесячный политико-экономический журнал на эстонском языке

100874

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер., № 2
Välismaatöölaliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuliits № 2

Hind 1 rubl.

ESTI
RAHVUSLAAAMATUSE
AR.

II 1936
ART № 15
Вкладыш №